

Νέοι Σταθμοί

ΜΗΝΙΑΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

- Ν. ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ: Γράμμα στον "Αγι Θέρο
Τ. Κ. ΠΑΠΑΤΖΩΝΗΣ: Νόθος Λόγος (ποίημα)
ΟΚΤ. ΜΕΡΑΙΕ: "Η Ελλάδα του 1955 όπως παρουσιάζεται στα διβλία και
στα περιοδικά της
Κ. ΘΡΑΚΙΩΤΗΣ: Μια προγενετική μορφή θεάτρου (εθνολογική μελέτη)
ΡΟΖΕ ΜΙΛΛΙΕΞ: "Η Προβηγκιανή φύση στο έργο του Μιστράλ (μελέτη)
Κ. ΜΑΡΙΝΗΣ: Πάνδημα χαροκόπια (μελέτη)
ΣΠ. ΤΖΟΥΒΕΛΗΣ: "Υλη, "Ο δρόμος με τα γιαπιά (ποιήματα)
ΤΑΤ. ΣΤΑΥΡΟΥ: Μια πονεμένη ανάμνηση (έντυπώσεις)
ΛΑΓΓΣΤΟΝ ΧΙΟΥΖ: Τρία νέγρικα ποιήματα μετάφ. Δ. Σταύρου
ΓΙΟΔ. ΤΑΣΟΠΟΥΛΟΥ — ΠΕΓΚΛΗ: "Αγάπη, Ποιητής (ποιήματα)
Κ. ΝΕΣΤΟΡΙΔΗΣ: Τα πρωτοτόκια (διήγημα)
Π. Ζ. ΖΟΥΒ: Gravitation (ποίημα) — μετ. Σ. Μαράντος
ΣΤΕΡΓΙΟΣ ΣΚΙΑΔΑΣ: Μοίρα (διήγημα)
Ε. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ: "Η γλύκα ενός νησιού κι η καταδίκη του (ποίημα)
ΑΝΑΚΡΕΩΝ: Είς φιλοπότην (μετ. Γ. Γ. Παπαγεωργίου)
ΧΡ. ΠΡΩΤΟΠΑΠΑ: Το πεζογραφικό έργο του Γ. Θεοτοκά (μελέτη)
ΤΕΣΣΕΡΑ ΑΡΧΑΙΑ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ μετ. Σ. Κουρήτης
Ν. ΜΠΑΖΙΑΝΑΣ: "Ωραία "Ελένη 1958 (ποίημα)
Δ. ΝΤΑΟΥΣΑΝΗΣ: Μαζί (ποίημα)
Ν. ΕΡΑΝΙΔΗΣ: "Η Ειρηνούλα ή μικρή (ποίημα)
ΑΡ. ΚΑΡΑΧΑΔΙΟΥ: "Ένα ποτάμι που φεύγει (ποίημα)
Π. Κ. ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ: Τ' άχνάρια της αβγής (ποίημα)
ΓΡ. ΠΑΠΑΤΣΩΡΗΣ: Ποτέ δέν τό 'χα φανταστεί (ποίημα)

'Από μήνα σέ μήνα:

Σχόλια και γνώμες — Κριτική διβλίου — Εικαστικές Τέχνες — Ειδήσεις

Χρόνος πρώτος τεύχος 3 Μάρτης 1959

Η ΠΙΟ ΦΙΝΑ ΚΑΙ ΣΤΕΡΕΗ ΝΑΪΛΟΝ

ΠΑΥΛΟΣ ΒΑΛΑΣΑΚΗΣ

Πασσέντζες

Σπύρος Τζουβέλης

ΥΛΗ

Μαδέρια που σκαρώνετε την έννοια: παράγκα,
λιθάρια, από τη μήτρα του βουνοῦ στο καλντερίμι,
ὄξυγόνο τῆς φωτιᾶς, ὠκεάνιο ὕδρογόνο
κι' ἐφήμερες φουσκαλίδες στο ρυάκι τοῦ ἀγροῦ,
ὄ τοῦ γυαλιοῦ βαθυστόχαστη εἰλικρίνεια
σύννεφα, σύννεφα, κοῦκλες τῶν ἀνέμων
τούτη ἢ ἐλάχιστη ἀνάσα σᾶς ρωτάει: Γιατί;

Ο ΔΡΟΜΟΣ ΜΕ ΤΑ ΓΙΑΠΙΑ

Βράδν' ἄδειος ὁ κάδος, δὲν ἀνέβηκε μ' ἀσβέστη
ξανά τις σκάλες τοῦ γιαπιοῦ.
Τὶς τάβλες τὶς τρεμουλιαστὲς
οἱ μεροκαματιάρηδες, μερμήγκια, κατεβαίνουν.

Στὸν δρόμο τὸν πλατὺ μὲ τὰ γιαπιά,
τὰ βλέμματά μας σμίγουν, ὃ ἀγνωστοὶ φίλοι,
πέρα στὰ χρυσοκόκκινα τῆς δύσης ἀεροπλάνα
ποὺ φεύγοντας μᾶς στέλνουνε τ' ἀλόμακρο βουητό τους . . .

Παντοῦ εὐωδιάζει ἀσβέστη.

Κ' ὕστερα ἢ νύχτα ξεκινάει ἀπ' τὰ κουφόματα.
Στὶς ἕξι γυμνὲς τρύπες τοῦ κάθε τούβλου
εἶναι ἕξι νυχτιές,
ἕξι μικρὲς φωλιές,
ἕξι βρῦσες . . .

Κώστας Νεστορίδης

ΤΑ ΠΡΩΤΟΤΟΚΙΑ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Ο πατέρας μου δούλευε στα τηλέφωνα. Είχε τέσσερα παιδιά κι' εγώ είμουνα το μεγαλύτερο κι' ύστερα έρχόντουσαν ή Πανάη κι' ή Παναγής, ποϋταν δίδυμα, κι' ύστερα ένα μωρό άδάφτιστο. Είχε και τρεις κότες μιά μόνο ή μιιά γεννοϋσε, κι' όταν έφερνε απ' τή φωλιά τ' αυγό τ'όδινε σε μένα κι' έλεγε: «Έσύ είσαι ή πρωτότοκος». Έγώ δέ μποροϋσα να καταλάβω τί σχέση είχε αυτό με τ' αυγό και κείνος μου έξηγοϋσε πώς ή θεός είχε δώσει στον πρωτότοκο τή πιά πολλά δικαιώματα και πώς σε μιιά μοιρασιά επαιρνε πάντα το μεγαλύτερο κομμάτι κι' οι άλλοι δέ μιλοϋσανε καθόλου γιατί άλλοιως θά γινόταν μεγάλη φασαρία.

— Και τί πάει να πεί «δικαιώματα»; ρωτοϋσα.

— Πάει να πεί ν'άχεις το λεϋτερο να κάνεις κάτι περισσότερο απ' τον Παναγή.

— Σάν τί δηλαδή;

— Νά, σάν κι' αυτό. Και μοϋδινε μιιά στή μούρη.

Μιά φορά όμως ή πατέρας μου δέ με χτύπησε αλλά δάρωσε — και με τή δυό χέρια — το δικό του κεφάλι και μοϋπε:

— Άμ δέν είναι άρρώστεια βλέπεις για να γιατρεφτεί, κουμπούρα.

Έγώ τρώμαξα λίγο και τον ρώτησα:

— Τί πάει να πεί κουμπούρα;

— Νά, όποιος σου μοιάζει είναι κουμπούρας.

Θυμήθηκα τότε πού όσοι με βλέπανε λέγανε «δέ τον, φτυστός ή πατέρας του» και τον ξαναρώτησα:

— Δηλαδή είσαι κι' έσύ κουμπούρας πού σου μοιάζω;

Γούρλωσε τή μάτια του και ξεροκατάπιε.

— Όχι, μοϋ λέει, πρέπει εγώ να σου μοιάζω για να κάνει το ίδιο.

Τότε τή μπέρδεψα χειρότερα και δέν ήξερα τί άλλο να ρωτήσω και κάμποςες μέρες τή λόγια του βολόδερναν στο κεφάλι μου όσπου στο τέλος άπελπίστηκα κι' είπα πώς ποτέ δέ θ'άβρισκα ποιό από δυό πράματα ποϋταν ίδια, έπρεπε να μοιάζει με τ' άλλο...

Ένα πρωτ, μεσοκαλόκαιρα, ή κοιλιιά του μωρού μας φούσκωσε και τή μάγουλά του γενήκανε σά σάπια ντομάτα. Έ ή μάνα μου έλεγε πώς κάποιος τ'όχε ματιάσει μιά εγώ — από μέσα μου — έλεγα πώς δέν είχε και τίποτα σπουδαίο για να τ'όθαμάσει κανείς. Έκείνη όμως έμουρμούριζε όλο το ίδιο και το ίδιο και καμιά φορά θγήκε στην πόρτα κι' έμπηξε τή φωνή στην κερα - Φρόσω. Έ ή κερα - Φρόσω ή γιατρίσα, άφου πασπάτεψε το μωρό μας και τ'όζούληξε και τ'όκανε να κλαίει και να τσιρίζει, πήγε σπίτι της και γόρισε μ' ένα πανι γιομάτο φύλλα και ρίζες. Έ ή μάνα μου δέν είχε λεφτά και τής είπε πώς κάθε μέρα θά τής έστελνε ένα φρέσκο αυγό όσπου να τήν ξεπληρώσει κι' ή γιατρίσα έφυγε παρακαλώντας δυνατά το θεό να μās σπλαχνιστεί και να μ'ην κρατήσει το κακό μέρες.

Τό βραδάκι το μωρό μας δέν εκλαιγε πιά αλλά ή κοιλιιά του είχε φουσκώσει πιά πολύ... Ό πατέρας μου άργοϋσε ν'άρθει κι' ή μητέρα μου μοϋ λέει: «Δέν πās θρ'ε να φωνάζεις τον πατέρα σου». Φόρεσα λοιπόν τή παπούτσια μου και κατέβηκα στο τελεγραφείο... Άνοιξα τήν πόρτα του διευθυντή και του λέω:

— Έ ή μάνα μου θέλει τον πατέρα μου σπίτι. Να τον πάρω;

Έκείνος έσκυψε το κεφάλι του και με κοίταξε πάνω απ' τή γυαλιά.

— Έσύ, μ' έρώτησε, δέν είσαι ή πρωτότοκος του Άνέστη;

— Νάι, εγώ 'μαι.

Μοϋ φάνηκε σάν ν' άπογοητεύτηκε. — Και θέλεις τον πατέρα σου, ε;

— Νάι, τον θέλω.

Έσκυψε στα χαρτιά του και μοϋπε: Και κείνος θά σε θέλει τώρα.

Έγώ δέν κατάλαβα και τον ρώτησα: «Νά τον πάρω;» Τότε ή κύρ - διευθυντής χτύπησε το βολίμι του στο τραπέζι και φώναξε: «Είσαι ζωντόβολο ρέ. Άμετε στον άγύριστο κι' έσύ κι' ή πατέρας σου».

Έκλεισα τήν πόρτα και μετά τον μοϋτζωσα. Στη σκάλα με πρόφτασε το κορίτσι πού κήθεται στο μηχανήμα και λέει όλο «έμπρός, έμπρός, έμπρός».

— Κοίταξε στοϋ Λιάπη, μοϋ λέει, μπάς και τον θρεις.

Κατέβηκα στην πλαταία και πήρα δρόμο για τή έξοχικά. Καθώς ηλάλαγα στον κατήφορο, πήρε το μάτι μου πίσω από μιιά μάντρα το γιδ τής γιατρίσας ποϋπαιζε κορώνα - γράμματα με δυό - τρεις άλλους... Άκούμπησα στον τοίχο και σιώθηκα στα νύχια για να βλέπω καλύτερα. Ό Γιώργης πέταξε το φράγκο στον άέρα κι' ένας είπε: «γράμματα»...

— Κορώνα, λέει ή Γιώργης, κατέβαζε... Έτριψα τή χέρια. Ό Γιώργης ξαναπέταξε το φράγκο στον άέρα. Ό άλλος έσφιξε τή χείλια του πεισματωμένος.

— Κορώνα...

— Έχασες, λέει ή Γιώργης, γράμματα. Κατέβαζε.

Όλο κερδίζει ή Γιώργης, σήμερα, σκέφτηκα.

— Γιώργη, έτσι ε; Παίζεις κορώνα - γράμματα. Θά το πώ τής μάνας σου.

Χαμπάρεψα πού πειράχτηκε. Έβαλε το χέρι στην τσέπη, κουδούνισε τή φράγκα και μοϋ πέταξε ένα δέφραγκο...

**

Περνώντας απ' τήν άγορά είδα τους αυγουλάδες και ρώτησα έναν πόσο

δίνει τ' αυγό.

— Μπά το μορφοινό, λέει. Για δες φάτσα. Τρών και τὰ μούτρα σου αὐγὰ ρέ;

— Ἐμ' τρώω. Ἀφοῦ ἔμαι ὁ πρῶτος.

— Μᾶς φώτισες. Καί με τί τὰ τρώς; Μὲ ζάχαρι;

— Ὅχι, μ' ἀλάτι...

— Μ' ἀλάτι ἔ; ... Τί νὰ σοῦ κάνω γώ... Νὰ σοῦ φορέσω τὸ καλάθι στὸ κεφάλι νὰ τὰ φᾶς κι' ἀνάλατα. Ἄε στὸ διάλογο κι' ἄσε με νὰ βγάλω καμιὰ δεκάρα βραδιάτικα.

— Καλὰ ντὲ ρὲ φίλε, τοῦ λέω. Τί θρίζεις;

Κι' ἐβγαλα καὶ τοῦδειξα τὸ δίφραγκο — «Κορόϊδο εἶσαι;»

Τότε κείνος ἔκανε ν' ἀρπάξει ἕνα κοτρώνι μὰ ἐγὼ ἀμόλησα δρόμο κι' ὅταν πῆγα μακριὰ γύρναγα πίσω καὶ τοῦ φώναξα: «Ρέ, ρέ... νὰ πάρτα, πάρτα...» καὶ τὸν φασκέλωνα μὰ κείνος ἔκανε πὼς δὲν ἔβλεπε...

* *

Στοῦ Λιάπη τραγουδοῦσε μιὰ χοντρή κι' ἀνοίγε τὸ στόμα της σὰν τὸ μωρὸ μας ὅταν ἔκλαιγε. Ὁ πατέρας μου ἦταν καθισμένος στὸ τραπέζι μὲ δυὸ ἄλλους κι' ἔλεγε:

— Για μὲνα ἀξίζει ὁ πρωτότοκος... Μ' ἀκούς; Στὸ λέω γώ. Ἐχει μεγάλη σημασία νᾶναι κανεὶς πρωτότοκος...

Κι' ἔλεγε ὁ δεύτερος:

— Ἐγὼ κάνω γούστο μὲ τὸν δενιαμίν μου.

— Ναί, μὰ δὲν εἶναι ὁ πρωτότοκος κι' αὐτὸ ἔχει σημασία, ἔλεγε ὁ πατέρας μου.

— Εἶναι ὁμις ὁ πιὸ μόρτης, ἔλεγε ὁ δεύτερος καὶ κοιτοῦσε τὸν τρίτο.

Κι' ὁ τρίτος ἔλεγε:

— Ἐγὼ δὲν ἔχω παιδιὰ ἀλλὰ μοῦ φαίνεται πὼς τίποτα δὲν ἔχει σημασία.

Τότε εἶπαν «ἐδίθα» καὶ χτυπήσανε δυνατὰ τὰ ποτήρια στὸ τραπέζι κι' ἤπιανε μονορούφι τὸ κρασί καὶ μετὰ ἀνασκουμπωθήκανε στὶς καρέκλες τους καὶ θαλθήκανε νὰ κοιτάζουσε τὴ χοντρή ποῦ τραγουδοῦσε, στὸ στόμα. Ὁ τρίτος ἐκλείσε τὸ μάτι στὸν πατέρα μου, κι' ὁ πατέρας γέλασε καὶ τὸν χτύπησε στὴν πλάτη: «κι' ἀποθαμένο σκῶνει» τοῦπε, καὶ μετὰ πῆγε μ' ἕνα ποτήρι κοντὰ της καὶ τῆς τῶωσε. Γυρνώντας μὲ εἶδε καὶ μοῦκανε νόημα «κᾶτσε» κι' ἐγὼ πῆγα πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι του καὶ τοῦπα:

— Ἡ μάννα μου σὲ θέλει σπίτι. Πῆγα στὸ τελεγραφεῖο καὶ μὲ διώξανε.

— Καί σένα σὲ διώξανε; φώναξε καὶ κοίταξε τοὺς ἄλλους δυὸ. Τότε τρανταχτήκανε κι' οἱ τρεῖς στὰ γέλια τόσο ποῦ ἄρχισαν νὰ κλαῖνε.

— Ναί, τοῦ λέω, κι' ἐμένα. Κι' ἄρχισα κι' ἐγὼ νὰ γελάω μὰ σὰν εἶδα πὼς τὰ μάτια μου δὲν κλαίγανε, σταμάτησα. Ὅταν πάφανε κι' αὐτοί, ὁ πατέρας μου λέει:

— Βλέπεις λοιπὸν τί σημασία ἔχει ποῦναι πρωτότοκος;

Ἰστερα ρώτησε:

— Καὶ τί μὲ θέλει ἡ μάννα σου ἀγόρι μου; κι' ἔκανε πὼς κοιτοῦσε τάχα ἕνα γύρω γιὰ νὰ δείξει πὼς δὲν κρατοῦσε καὶ πολὺ στὴν ἀπάντησή. Ὅμως

ἐμένα μούρθε κάπως ξαφνικὸ καὶ δὲν ἤξερα τί νὰ πῶ.

Τότε τὸν σκούνησε ὁ δεύτερος:

— Βλέπεις ποῦ δὲν ἔχει καμιὰ σημασία;

Ὁ πατέρας μου μὲ κοίταξε καὶ κούνησε τὸ κεφάλι του:

— Καλὰ, κάτσε ἀφτοῦ κι' ὅταν ἔρθει ἡ ὥρα θὰ πάμε.

Πῆρα φουστίκια ἀπ' τὸ τραπέζι καὶ χάξευα τὴ χοντρή ποῦ τίναξε τὸ κεφάλι της πίσω κι' ἔριχνε τὰ μαλλιά της στὴν πλάτη καὶ μετὰ ρουφούσε τὸ τσιγάρο κι' ἐκλείνε τὰ μάτια.

Ὁ τρίτος ἀπ' τὸ τραπέζι σκώθηκε καὶ τῆς φώναξε «πῶ, πῶ, πῶ Μαρία!» καὶ κείνη πῆγε κοντὰ στὰ παιδιὰ μὲ τὰ μπουζούκια κι' ἄρχισε νὰ τραγουδαί: «Πῶ, πῶ, πῶ Μαρία, μὴ χάνεις εὐκαιρία...» Ὁ πατέρας μου ἄρχισε πάλι νὰ τὴν κοιτάει στὸ στόμα, κι' ὅταν τέλειωσε ἄρπαξε τὸ ποτήρι του ποῦταν ὅλη τὴν ὥρα φάσκα καὶ μοῦ τῶχουσε στὰ χεῖλια κι' ἐγὼ διψούσα ἀπ' τὰ φουστίκια καὶ τῶπια μονορούφι. Τότε σκώθηκε ἕνας ἄλλος καὶ τῆς φώναξε: «Βίρα τὴν ἄγκυρα παιδιὰ...» καὶ κείνη ἄρχισε νὰ κουνάει τὰ χέρια της σὰ νὰ τραβοῦσε κᾶνα γαδούρι ἀπ' τὴν οὐρά καὶ νὰ λέει: «Βίρα τὴν ἄγκυρα παιδιὰ, ὦ, ὦ, ὦ, γιατί ἔχω πόνο στὴν καρδιά...»

Ὁ πατέρας μου εἶπε στοὺς ἄλλους δυὸ πὼς πρώτη φορὰ τ' ἄκουγε αὐτὸ τὸ τραγούδι κι' ἔπρεπε νὰ τὸ ξαναπεῖ. Ναί, εἶπαν ἐκεῖνοι τώρα εἶχε ἔρθει ἀπ' τὴν πρωτεύουσα. Θὰ χαλνοῦσε κόσμο. Ὁ πατέρας μου εἶπε «μπορεῖ» καὶ κείνοι ρώτησαν γιατί «μπορεῖ»; καὶ κείνος ἀπάντησε πὼς τὸ φοβόταν γιατί τί ξέραν ἀπὸ ἄγκυρες τοῦτοι οἱ καμπίσοι καὶ τότε οἱ ἄλλοι συμφώνησαν.

Ἐγὼ εἶμουνα ξαναμένος ἀπ' τὸ κρασί κι' ἤθελα νὰ σκωθῶ νὰ τῆς φωνάξω, ἀλλὰ ὅταν σκώθηκα, ξέχασα τί εἶχα στὸ μυαλό μου καὶ δὲν ἔδρισκε τί νὰ πῶ καὶ τῆς φώναξα: «Τὸ αυγό...» Ὁ πατέρας μου μὲ τράθηξε ἀπ' τὸ σβέρκο καὶ μὲ κάθησε.

— Ποιὸ αυγό ρέ;

— Τὸ αυγό, λέω.

— Νὰ σοῦ τραθήξω δυὸ σφαλιάρες νὰ δεῖς «τὸ αυγό»... ἀλλὰ ἀπότομα ἤρέμησε καὶ μὲ ρώτησε:

— Τὸ πῆρες τ' αυγό σήμερα ποῦλειπα;

— Ὅχι, τὸ φύλαξε ἡ μάννα μου νὰ τὸ δώσει τῆς γιάτρισας.

— Ποιανῆς γιάτρισας;

— Ποῦρθε νὰ δεῖ τὴν κοιλιὰ τοῦ μωροῦ...

— Φτοῦ νὰ χαθεῖς στὸ ξεροκέφαλό σου, μοῦ λέει, καὶ δὲν ἤξερες γιατί ἦρθες.

* *

Ὅταν φτάσαμε σπίτι τὸ μωρὸ μας εἶχε πεθάνει κι' ἡ μάννα μου ἔκλαιγε. Οἱ γειτόνισες ὁμις δὲν κλαίγανε ἀλλὰ τῆς λέγανε: «Γιατί κλαῖς ἀφοῦ θὰ γίνε ἀγγελούδι;». Μόλις μ' εἶδε ἔπιασε ἕνα στυλιάρι κι' ἄρχισε νὰ μὲ κοπαναί καὶ δὲν ἄκουγε τὸν πατέρα μου ποῦ τῆς φώναζε: «ἄστον μωρὴ τὸν δέρνεις αὔριο» κι' ὅταν καμιὰ φορὰ τέλειωσε πῆγα καὶ κάθησα σὲ μιὰ γωνιά καὶ δὲ θυμᾶμαι τί ἄλλο σημαντικὸ ἔγινε ὕστερα γιατί κοιμήθηκα καὶ ζύπνησα τὸ ἄλλο μεσημέρι...

Τὸ μωρό μας τῶχανε θάψει κι' ὅταν ἦρθε ὁ πατέρας μου σπίτι εἶπε πῶς τῆς γιάτρισας δὲν τῆς ἄξιζε τίποτα ἀπὸ τὸ μωρό μας εἶχε πεθάνει. Ὅμως ἡ μάννα μου ἔλεγε πῶς ἔπρεπε νὰ τῆς δώσει ὅσα τῆς εἶχε τάξει καὶ πῶς ἡ γιάτρισσα ἔκανε ὅ,τι ἔπρεπε μὲ τὸ παραπάνω ἀλλὰ δὲ μπορούσε νὰ τὰ θάλει καὶ μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, μὰ ἐκεῖνος ἄρχισε νὰ φωνάζει δυνατά, νὰ θρῖζει καὶ νὰ δείχνει ἐμένα καὶ τότε ἡ μάννα μου δὲ θάσταξε ἄλλο καὶ πῆρε πάλι τὸ ξύλο καὶ τὸν ἄρχισε τοῦ καλοῦ καιροῦ καὶ κείνος ἔσκουζε πιὸ πολὺ κι' ἀπὸ μένα καὶ σὸ τέλος τσακίστηκε νάβγει ὄξω ἀπ' τὴν πόρτα. Ἡ μάννα μου κλείδωσε καὶ μετὰ τοῦριξε τὸ στῤῥωμα ἀπ' τὸ παράθυρο κι' ἕνα σκουτί. «Ἀπονε, ἀχαῖρευτε, ἀναίστητε» φώναζε ὀλη ὥρα...

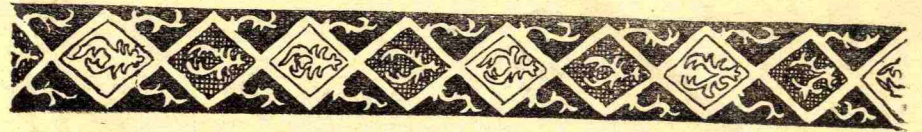
Τ' ἄλλο πρωὶ ἐκεῖνος ἦρθε κοντὰ στὴν πόρτα καὶ μιλοῦσε γλυκὰ «ἔλα μανάρι μου, ἔλα ἀηδονάκι μου, ἔλα ψυχὴ μου...». Ἡ μάννα μου στραβο-

Σχέδιο τοῦ Πικασσὸ γιὰ τὴν εἰκονογράφηση τοῦ Δὸν Κιχώτη

μουτσούνιαζε πίσω ἀπ' τὴν πόρτα καὶ κουνούσε τὰ χέρια της καὶ μουρμούριζε μὰ μετὰ τῆς εἶπε κι' ἄλλα τέτοια καὶ κείνη δὲ θάσταξε καὶ τοῦ ἄνοιξε. Τότε κείνος πῆγε καὶ κάθησε πάνω σὲ τὸ σεντούκι κι' ὄλο βόγγαγε κι' ἔπιανε τὴ μέση του κι' ἔλεγε «ὦχ οἱ πλάτες μου, ὦχ πούνιασα...». Ἀλλὰ ὅταν ἡ μάννα μου μπήκε στὴν κουζίνα, ἔπαψε ξαφνικά κι' ἦρθε κοντὰ σὲ μένα... «Σσο... μὴ μᾶς ἀκούσει» μοῦκανε μὲ τὸ δάχτυλο κι' ὕστερα κοίταξε ἀπ' τὴν πόρτα νὰ σιγουρευτεῖ πῶς δὲ μᾶς ἔδλεπε, ἔβαλε τὸ χέρι στὴν τσέπη του κι' ἔβγαλε καὶ μοῦδωσε ὅπως κάθε μέρα, τὸ αὐτό.

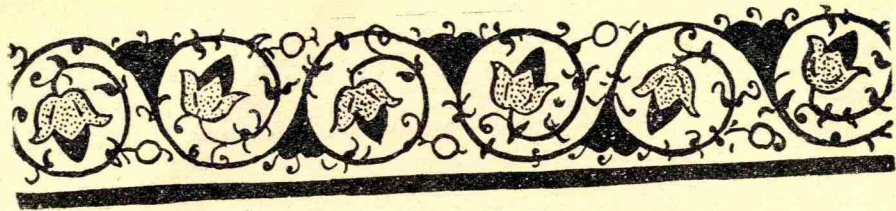
— Εἶσαι ὁ πρωτότοκος, μοῦ λέει. Αὐτὸ ἔχει μόνο σημασία.

Τ. Κ. Παπατζώνης

ΝΟΘΟΣ ΛΟΓΟΣ

Μὲ πόσην αὐταρέσκεια ὁ Λόγος υἱοθετεῖ τὸ Σόφισμα. Πῶς παρεισφρύνει, μ' ἐκδηλη θέλησή του. Πόση στοργὴ καὶ σύνετη γιὰ νὰ συγκαλυφθῇ. Κι' ἡ ἀπόλαυτη εἶναι ἐξωτική, ὅταν θριαμβεύει ἡ μηχανὴ καὶ μέγας παραλογισμὸς ἐκεῖθε ξεφυτρώνει, ποὺ ὅλα σὲ δῆθεν λογικὴ φαίνονται θεθεμένα. Ἀλλὰ εἶναι κάτι ἀνώτερο πολὺ ἀπὸ τὴν ἀπάτη, ποὺ τὸν ὀρθὸ συλλογισμὸ πλουτίζει μὲ νοθεῖα ἢ μᾶλλον εἶναι ἀνύπαρχτη ἡ ἰδέα κἂν ἀπάτης. Τὸ πρῶτο κίνητρο καὶ μόνο εἶναι ὄθηση τῆς ἡδονῆς, ποὺ τέρπει τὴ σκληρὴ ζωὴ καὶ τὸν ἀνάντη βίος· εἶναι ἡ πηγὴ τῆς παιδικῆς, ἡ ὁρμὴ πρὸς τὸ παιχνίδι. Ἀλλὰ κατάπληξη πολλὴ ἔρχεται στὴ μελέτη, τοῦ τί βαραιὰ συνέπεια φέρνει ἡ συνήθης πράξη: τοῦ Λόγου, ποὺ νοθεύσαμε μὲ τὴν κρυφὴ προσθήκη, γιὰ τοῦ πλησίον μας τὴν ἀστεία καὶ γελαστὴ παγίδα, ἔρχεται ἀργὰ ἡ ἐπιβολή, ὡς εἶναι νοθευμένος, καὶ μᾶς ἐγκαθιδρύεται, σὲ μᾶς τοὺς ἴδιους, πίστη, κι' ἐμπήγει τὴ σημαία της, καρφώνει τὸν ἰστό της, μᾶς μπλέκει ἡ ἀθλία σὲ πέλαγος βουερού κυματισμοῦ, φανατισμὸς ὀρθώνεται σὲ ἀφρώδη τρικυμία, καὶ μεταβάλλομε ἄφοβα τὸν πρὶν ἀθῶο μας πλοῦ σὲ πειρατεῖαν ἐπίμονη, μὲ ἄκαρδες τίς ἐκφράσεις, ἔτοιμοι νὰ φονεύομε καὶ νὰ θανατωθοῦμε ὑπὲρ ἰδέας, ποῦ, μόνοι μας, καλλίτερα ἀπ' τοὺς ἄλλους, τὴν ξεύρομε, ἢ τὴν ξεύραμε στεῖρα καὶ νοθευμένη. Καὶ καταντᾶ λίαν θαυμαστό, πῶς, παίγνιο ἀπλὸν ἀρχῆθε σὲ πίστη τότο ἀγριωπὴ τάχα μετουσιώθη.

PIERRE JEAN JOUVE
GRAVITATION

I

Ἔτσι ἀκριβῶς — γιατί τόσο χρυσάφι ἀπομακρύνεται
καί τόσο αἷμα σκορπιέται
ἔτσι ἀκριβῶς — γιατί τόση πείνα γιά ψέμα
εἶναι σάν τήν ἀπέραντη θάλασσα,
σάν τὸ φοβερό φεγγάρι τῆς ἀρχαίας παλιᾶς Ἐντολῆς
ἔτσι ἀκριβῶς — γιατί ἓνα τρυφερό χέρι θγαίνει κάτω ἀπ' τὸ ράσο
μαγεύοντας μὲ ἱερὰς κινήσεις
— τόσα δάκρυα ποὺ χύνονται καί τόσο αἷμα
σημαίνουν τήν ἡσυχη ἀνάσταση τῶν σωμάτων . . .

II

Μοῦ εἶπες πῶς εἶμουν ὁ τελευταῖος τῆς ἡλικίας μου,
μὲ χτύπησες μελαγχολικά μὲ τὴ δύναμη τῶν πολέμων σου,
δὲ μοῦ ἔδωσες ὅμως νὰ καταλάβω τὴν ἀθωότητα τοῦ Ἄμνου.
Σ' ἓνα οὐρανὸ κατὰπληκτο ἀπ' τὴς συγκεχυμένες στάχτες
σ' ἓνα ἔδαφος ποὺ ζυμώθηκε μὲ τὰ δάκρυά μου
(τὸ βούρκο μου — στίς ὠχρὰς πόλεις ποὺ μοιάζουν μὲ εὐτελῆ παλάτια
καί οἱ ἀνθρώποι τους περιορισμένοι στὰ ἐντόσθια καί στήν ὕλη
δὲν εἶναι ἀνθρώποι παρὰ μόνον κατ' ὄνομα
ὅσο τὴν ἡμέρα ποὺ ἔπεσαν ἀπὸ μιὰ μήτρα),
μοῦ ἔδωσες ἓνα ἀπὸ τὰ δεινὰ τῆς Ἀποκαλύψεως:
μοῦ χάραξες τὸ σταυρὸ μου στὸ μέτωπο ὅπως σ' ἓνα νεκρὸ σταυροφόρο
καί ἀξαφνα ἄγιασα στὰ ρυάκια τῆς ἐλπίδας . . .

III

Ἢταν ὅλα εἶναι ἔνοχα, μὲς στήν αἰσχροτήτά τους
ἔταν τὸν ἔρωτα τὸν πουλοῦν τὰ καθάρματα,
ἔταν ἡ ἐπιθυμία ἐξαρτάται ἀπὸ μιὰ αἰμάτινη γραμμὴ
ἔταν τὰ φαντάσματα τοῦ τρόμου ἐξουσιάζουν τοὺς οὐρανούς

ἔταν ὁ θεὸς γίνεται σκόνη καί εἶναι ἀπὸν
ἔταν οἱ ζωντανοὶ ξεχνοῦν τοὺς πεθαμένους
ἔταν τίποτα δὲν εἶναι γνωστὸ
καί κανεῖς — ἐπιταχύνοντας τὴν καταστροφή του — δὲν αἰσθάνεται τίποτα...

IV

KATA TON AGIO BERNARDO

Ζήτησε ἀπ' τὸ Χριστὸ πῶς ν' ἀγαπᾶς τὸ Χριστὸ
καί ἄφησε στὸ κύρος τοῦ Χριστοῦ, μὲ τὸ Μυστήριον
νᾶναι ὁ Χριστὸς
καί νὰ συνάξει — ἀξιαγάπητα — τὸ πραγματικὸ μυστήριον τῆς δυνάμεως του...

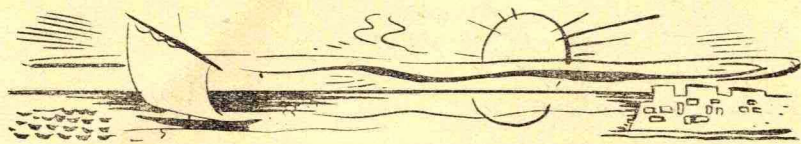
Μάθε ἀπ' τὸ Χριστὸ
πῶς πρέπει ν' ἀγαπᾶς τὸ Χριστό:
συζυγικὴ τρυφερότητα,
ἡ φρονιμάδα τοῦ λιονταριοῦ,
ἡ δυνατὴ φλόγα τοῦ θανάτου,
— μὲ ζῆλο, ἀκαμπτος ὅσο καὶ ἀνένδοτος

V

Στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ πολέμου Σοῦ μιλοῦ
στὴ νύχτα τοῦ πολέμου Σὲ ζητῶ
στὴν ἔρημο τοῦ πολέμου πελεκῶ
μιὰ φωνὴ πρὸς τὸ οὐράνιον ἀνάστημά Σου.

Μὲ τὸ γήινο δαίμονα, ποὺ προσπαθῶ νὰ περιορίσω
τὴ μάστιγα τῆς φριχτῆς τῶν καυμάτων,
ἀπ' τὸν ὕπνο μὲ τὸ φριχτὸ ἰδρώτα,
ἀπὸ τὴν ντροπὴ τῶν τρομερῶν τόπων,
ἀπευθύνομαι στὴ Σοφία Σου
καί διαρκῶς σκέπτομαι τὰ Πάθη Σου
μαζὶ μ' ἓνα τρελλὸ λαὸ ληστῶν
γύρω ἀπ' τὸ Τέλος Σου
ὅπως κάνουν οἱ Ἄγγελοι τῶν Δυνάμεων
καθὼς μὲ συναρπάζουν τὰ Πάθη Σου, Κύριε . . .

Μετ. ΣΤ. ΜΑΡΑΝΤΟΣ

Κώστας Μαρίνης
ΠΑΝΔΗΜΑ ΧΑΡΟΚΟΠΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΛΑΛΟΙ

Αρχίσανε και φέτος τ' αποκριάτικα γλέντια κι όλο και κορυφώνονται σε πάνδημα χαροκόπια. Στόν καιρό μας, βέβαια, δέν κινούνε τόσα πλήθη, όσα συναγείρανε στα παλιότερα χρόνια. Άκόμα και ή ένταση τών συγκαρινών πανηγυρισμών παρουσιάζεται κάπως έλαττωμένη. Όμως όσο γυρίζουμε πίσω, προς τά "παλιά καλά χρόνια,, καθώς τά διασαλπίζουν οι γέροι, τόσο πιό πανηγυρικές ήσαν οι σχετικές διασκεδάσεις με τά έπακόλουθα καρναβάλια και άλλα συνήθια, πού τά πλαισιώναν σε κάθε τόπο, καθώς τ' άναθυμούνται με νοσταλγία οι πιό προχωρημένοι στην ήλικία πού τά προφτάσανε στην ειδυλλιακή τους πληρότητα και χάρη.

Άπό τούς παμπάλαιους χρόνους ξεκινήσανε τά πάνδημα και πασίχαρα τούτα καρναβάλια με τις συνοδευτικές τους τελετουργίες. Είναι κατάλοιπα τής διονυσιακής λατρείας. Ό Διόνυσος ήταν θεός του οίνου, καθώς είναι πασίγνωστο, και πιστοί του οι κρασοπατέρες κάθε καιρού και τόπου. Κι άσφαλώς οι τωρινοί μασκαρεμένοι ξεφαντωτήδες κι αποκριάτικοι χαροκόποι θυμίζουν τούς Σειληνούς και τούς Σατύρους τήν άκολουθία δηλαδή του περίφημου Βάχχου.

Ίσως κανένα έθιμικό κομπολόι τής προχριστιανικής λατρείας, προσαρμοσμένο στη νέα θρησκεία, δέν έδιατηρήθηκε τόσους πολλούς αιώνες. Κι άπορούμε για τήν πολυχρόνια διαδρομή τών σχετικών συνηθειών και τή μεγαλύτερη άπό τό συνηθισμένο, άντοχή τους στο πέρασμα του χρόνου. Και ή άπορία μας γίνεται πιό μεγάλη, γιατί στο διάστημα τούτο σημειώθηκαν συθέμελες άλλαιγές κι άναστατώσεις πολιτικές, οικονομικές, πολεμικές έπιστημονικές και θρησκευτικές άκόμα.

Άπάντηση στην άπορία μας είναι ή χ α ρ ά, πού κουβαλούνε μαζί τούς οι αποκριάτικες διασκεδάσεις. Άνάγκη του καματεμένου οργανισμού οι πανηγυρισμοί και τά γλέντια. Κι ό άνθρωπος δέν παρατιέται καθόλου άπό κείνο πού τόν εύχαριστεί και συνάμα τότε βοηθάει για να βγάλει πέρα τούς σκοπούς του και να νικήσει τις άντιξοότητες και τις δυσκολίες, πού άπειλούνε τή ζωή του ή κατ' εύθειαν ή με διάμεσον τρόπο.

Η χ α ρ ά, λοιπόν, πού κάνει πολύ έπιθυμητές τις Άπόκριες, ήσαν αίτια για τήν έπιβίωση τών σχετικών τους. Κ' είναι φανερό κ' εύκολονόητο πώς και μετά τήν επικράτηση τής χριστιανικής θρησκείας εξακολουθούσαν τά πρωτινά ξεφαντώματα και τά διασκεδαστικά χαροκόπια και με τήν έτήσια έπιτέλεισή τους έφτασαν ως τόν καιρό μας άπαράλλαχτα όπως ήσαν με τούς Σειληνούς, δηλαδή, και τούς Σατύρους τής αρχαίας λατρείας, συνοδούς του Βάχχου τότε και τώρα μασκαρεμένους ξεφαντωτήδες.

Στη διατήρησή τους είχαν να κάμουν και οι Άγρότες, όπου κυρίως έπι-

κρατούσαν οι σχετικοί πανηγυρισμοί και τά γλεντοκόπια. Ζώντας όλοένα μέσα στις άπαράλλαχτες συνθήκες τών άγροτικών τους άσχολιών άπαρτίζουνε συντηρητική κι άργοκίνητη μάζα, σ' όποια όμοεθνια κι άν άνήκουν. Άργη έξέλιξη τούς χαρακτηρίζει κι άνεπαίσθητα είναι τά βήματα τής άλλαγής, πού κάνουνε σε κάθε χιλιετηρίδα. Κάτι παραπλήσιο με τórμητικό ποτάμι, πού περνάει σε βραχοτόπια: παρουσιάζει πάντα τήν ίδια κοίτη, χωρίς διαφορές άπό χρόνο σε χρόνο, σάν αυτές πού παρατηρούμε στη χωματένια του κοίτη..

"Ετσι λοιπόν εξηγείται τό γιατί διατηρήθηκαν χιλιάδες χρόνια τά σχετικά χαρούμενα συνήθια με τις συνοδευτικές τους διασκεδάσεις. Κι άπό τά συγκαιρινά μας έστω και λιγοστεμένα, καταλαβαίνουμε πώς ξεσηκώσανε γενεές γενεών με τά ένθουσιαστικά τους χαροκόπια. Παραπλήσια με τά τωρινά τραγουδούσαν οι μυριάδες ξεφαντωτήδες μέσα στα κοινοτικά χοροστάσια, έκφράζοντας τις άνησυχίες του καιρού τους, πού μοιάζουνε με τις δικές μας:

Καλώς όριστε, φίλοι μου,—φίλοι μου άγαπημένοι.

Γιά κάστετε, σιγήσετε,—κάστετε, φάτε, πιείτε.

Τούτον τό χρόνο τόν καλό...—Τόν άλλον πιός τό ξαίρει:

Γιά ζιούμε, για πεθαίνουμε,—για σ' άλλον κόσμο πάμε!..»

Και φυσικά για να διώξουνε τις άβεβαιότητες με τις άνησυχίες, πού τούς έβασανίζανε τή σκέψη, στένανε χορό και χορέβαν. Φέρνυνε γοργές χορευτικές γυροβολίες στους αλόγυρους, στ' άλώνια και σ' όποιο πλατωματάκι τής κάθε ρούγας. Στο τέλος, βέβαια, καταλήγανε στο κοινό χοροστάσι. Έκει ένωμένοι όλοι, γλεντοκοπούσαν σάν τις ομάδες τών βασιλικών άναχτόρων πού βλέπουμε στις περιγραφές του Όμήρου. Κι άπό τήν παλαιά Διαθήκη, παραπλήσιας έποχής πληροφοριακό πραχτορείο παρόμοιες είδήσεις ψαρολογάμε. "Ετσι βλέπουμε [Ίώβ α 4] πώς τά παιδια του φημισμένου στα τρίγυρα Ίώβ: «... έκαμνον συμπόσια έν ταίς οικειαις αύτών, έκαστος κατά τήν ήμέραν αύτου, και έστελλον και προσεκάλουν τας τρεις άδελφός αύτών δια να τρώγωσι και να πιώσωσι μετ' αύτών».

Έφτά του Ίώβ τά βλαστάρια, έφτά και οι μέρες τής έβδομάδας. Και κάθε μέρα γλέντια και χαροκόπια στον ένα κατόπι του άλλου. Και τ' άκόλουθο έφταήμερο «φτού κι άπό τήν αρχή και πάλι άπό τά Ίδια» πού λένε. Ζωή χαρισάμενη όλου του χρόνου τις ήμέρες κι όχι σε μιá περιορισμένη προθεσμία, σάν τήν αποκριάτικη περίοδο μονάχα, πού τά σπίτια, με τήν κνίσσα πού έμπύχλωνε τό έσωτερικό τους, γινόσαντε σάν εκείνα τής Όδύσσειας [κ 10] όπως μάς ίστορεί ό θεός Όμηρος για τήν έποχή του:

«Όλήμερα γιομάτο άχό
και τσίκνα τό παλάτι...»

Παραπλήσιες είδήσεις και πληροφορίες σταχυολογούμε κι άπό τά δημοτικά μας τραγούδια. Όρίστε δείγμα:

«Πανηγυράκι γίνεται—κάτου στον Άγιο τάδε,
Σαράντα μιλια 'ν' ό χορός—κ' έξήντα τό τραπέζι...»

Όμόφωνα, λοιπόν, τά είδησεογραφικά πραχτορεία του περασμένου—"Όμηρος, Γραφή, τραγούδια και παραμύθια—μάς διαφημίζουν και διαλαλούνε παρόμοια και παραπλήσια παλλαϊκά χαροκόπια. Άλλά τι «χρειάν έχόμεν μαρτύρων» άφού μάς τό πιστοποιούν τά α ί ω ν ι ό β ι α , φτασμένα ως τόν καιρό μας, αποκριάτικα γλέντια; Αυτά, χιλιάδες χρόνια τώρα συνεγείρουν άπειράριθμα πλήθη χαροκόπων σε χωριά και σε πολιτείες. Στην ύπαιθρο χώρα, κυρίως, τά παλιότερα χρόνια κάθε νοικοκυριό μεταβαλλόταν σε όμηρικό παλάτι, γιομάτο άπό τήν κνίσσα τής έστίας και τήν άχολογία τών τραγουδιών, με πάμπολλα ήχογόνα ένισχυμένη. Και στα τελευταία τό κάθε πλάτωμα γινότανε χοροστάσι.

Μόνο σ' αύτη τήν περίοδο μυριάδες μυριάδων ανθρώπινα πλάσματα ξεσηκωνόσαν σε πολυήμερους πανζουρλισμούς και γλεντοκόπια. Και παραβγαίναν όλοι στο χορό, στο πιωτό και στα τραγούδια, με τήν άπαραίτητη κατάληξη: να γίνεται καθένας τους όχι σκέτος άκόλουθος του Διονύσου, του αρχαίου θεού του οίνου, μα Ίδιος κι όλόστητος Βάχχος...

ΜΑΖΙ...

Μαζί — πικροί μου στοχασμοί — μέσ' στη ζεστή γαλήνη
του άπλου σπιτιού, γροικούσαμε τής χειμωνιάς τή μόρα
κάτου στής λίμνης τὰ νερά που άφρίζαν και τή δίνη
του άνέμου. Πούσαι τώρα;

Μαζί πνιχτοί στα όνειράτα, στ' άλαργινά μουράγια
τὰ δειλινά θρισκόμασταν τής άνοιξης' όπώρα
έμοιαζες πορφυρόχρυση μπροστά στα πλούσια μάγια
τής φύσης. Πούσαι τώρα;

Μαζί θρηνούσαμε έξαλλοι τήν έρμην είμαρμένη
σ' εκείνη τήν καλοκαιρνή του χωρισμού τήν ώρα.
Σιωπή τριγύρω κι' ή θωριά του πλάνου ήλιού, θλιμμένη
φαινότουν. Πούσαι τώρα;

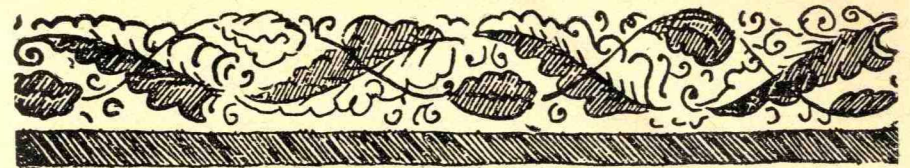
Νίκος Παζιάνας

ΩΡΑΙΑ ΕΛΕΝΗ 1958

Σάν έρθει ό γιός του Πρίαμου στ' άρχοντικό σου
κι' έπιθυμήσει του Μενέλαου τὰ παλάτια νά θαμάξει,
θέλω, άφου λείπει ό βασιλιάς, νά του φερθείς μ' ευγένεια
και σάν πώς πρέπει στη φιλόξενη γενιά μας.

Μά στις παράκλησες του ξένου, στις γητιές μη ένδώσεις
ώραία Έλένη!

Και στόν Εύρώτα νά μη πᾶς νά ίδεις τό πλοίο του Πάρη.
Εϊν' έτοιμες οι άγκυρες νά σηκωθούν, ψυχή μου άδύναμη
και οι Έλληνες πιά άπρόθυμοι νά πάν στην Τροία...

Χριστίνα Πρωτοπαπᾶ

ΤΟ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΚΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΘΕΟΤΟΚΑ

Ανάμεσα στους δυό πολέμους, τον πρώτο και τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, χωρίστηκε μιᾶ εποχή, μιᾶ εποχή ιδιαίτερη με τὰ δικά της προβλήματα κι' άνησυχίες, τή δική της λογοτεχνική παραγωγή.

Τή γενιά των λογοτεχνών, που έδρασε ανάμεσα στους δυό πολέμους, συνηθίσαμε νά τήν ονομάζουμε γενιά του μεσοπολέμου ή γενιά του τριάντα. Είναι ή εποχή, που για τους Έλληνες είχε άνυπολόγιστες ψυχολογικές συνέπειες, πράγμα που άντικατοπτρίζεται στην λογοτεχνική δημιουργία.

Ποιό είναι τό γνώρισμα των συγγραφέων τής περιόδου αυτής, που μετά από τήν μικρασιατική καταστροφή περνάει στα χέρια των νέων, που έρχονται και εγκαθίστανται στην κυρίως Ελλάδα, από τήν Μ. Ασία, τήν Πόλη και τὰ Νησιά;

Είναι ή προσπάθεια νά ξαναθέτει τό ελληνικό πρόβλημα ν' ανακατατάξει τις ελληνικές αξίες τις αισθητικές άντιλήψεις, τὰ ιδανικά τής φυγής.

Πρόδρομοι τής γενιάς του 30 στάθηκαν οι γνωστοί σ' όλους συγγραφείς, ό Φώτης Κόντογλου, ό Στράτης Μυριβήλης, ό Ηλίας Βενέζης. Μετά άπ' αυτούς αρχίζει ό κύκλος των ανθρώπων που συστηματικά προσπάθησαν νά μελετήσουν τή νεοελληνική πραγματικότητα του μεσοπολέμου, συνδυάζοντας τό συναίσθημα με τήν κριτική σκέψη, όπως ό Παύλος Φλώρος, ό Θανάσης Πετσάλης, ό Άγγελος Τερζάκης, ή Έλλη Αλεξίου, ή Τατιάνα Σταύρου κ. ά.

Ανάμεσα σ' αυτούς άνήκει κι' ό Γιώργος Θεοτοκάς. Ό Γιώργος Θεοτοκάς γεννημένος στην Πόλη στα 1905 έτελείωσε εκεί τό γυμνάσιο. Στα 1922 ήρθε στην Αθήνα, σπούδασε νομικά και πήρε τό δίπλωμά του στα 1926, κι ύστερα ταξίδεψε. Εζησε στη Γαλλία στην Αγγλία συμπληρώνοντας τις σπουδές του παρακολουθώντας τὰ λογής, λογής ρεύματα του καιρού του. Γύρισε στην Αθήνα όχι μονάχα για νά δικηγορήσει μά και για νά πρωτοστατήσει στην άνακίνηση ζητημάτων και νά συντελέσει ένα έργο, που ευρύτερα τό σχεδίασε. Ανακατεύτηκε στην κίνηση τής γενιάς του 30 και τύπωσε άρθρα του και άφηγήματα στα περισσότερα περιοδικά των τελευταίων χρόνων, έγραψε δοκίμια, θεατρικά έργα, μυθιστορήματα.

Ἡ φύση του εἶναι διπλή, σὰ βιβλία του δὲν φανερόνεται μονάχα ὁ λογοτέχνης μὰ κι' ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος, ὁ ἐξοικειωμένος στὴν κίνηση τῶν ἰδεῶν, ὁ συνεπαρμένος ἀπὸ προβλήματα καὶ ζητήματα ζωντανά, δριμύς νὰ πάρει τὴ θέση του σ' ἕναν ἀγώνα καὶ βία καὶ ὀρμητικὰ νὰ τὴν ὑπερασπίσει.

Τὸ πρῶτο βιβλίο, τυπωμένο στὰ 1929 μὲ τὸ ψευδώνυμο Ὀρέστης Διγενῆς καὶ τὸν τίτλο «Ἐλεύθερο Πνεῦμα» εἶναι ἕνα βιβλίο κριτικῆς, ἕνα δοκίμιο, ὅπως ὁ ἴδιος τὸ ὀνόμασε, πάνω σὲ διάφορα Ἑλληνικὰ ζητήματα.

Μὲ τὸ δοκίμιο αὐτὸ σημάδεψε μεταξὺ τῶν πρώτων τὴν πορεία τῆς γενιᾶς τοῦ μεσοπολέμου ποὺ εἶταν ἡ δική του γενιά, καὶ προσπάθησε νὰ καθορίσει τὴ στάση του ἀντίκρου στὰ περασμένα καὶ στὰ σύγχρονα προβλήματα χαράζοντας δρόμους γιὰ τὴν διαδρομὴ σὲ ἀγνώστους καιρούς.

Στὸ «Ἐλεύθερο Πνεῦμα» βλέπουμε πῶς ξεκίνησε γιὰ τὸν μεγάλο ἀγώνα καλλιτεχνικῆς δημιουργίας. Μ' αὐτὸ ὁ Θεοτοκᾶς ἀνοίγει τὴν γενιά τῶν κριτικῶν πεζογράφων, ἐκείνων ποὺ θέλησαν νὰ ζήσουν, νὰ φωτίσουν καὶ νὰ τοποθετήσουν τὴ νεοελληνικὴ πραγματικότητα σὲ συνάρτησι μὲ τὰ γενικώτερα ρεύματα τῆς ἐποχῆς.

Ἔργο κριτικοῦ στοχασμοῦ εἶναι καὶ τὸ τυπωμένο στὰ 1932 «Ἐμπρὸς στὸ κοινωνικὸ πρόβλημα». Βγαλμένο ἀπὸ τὴν γενιά τοῦ μεσοπολέμου δὲν παραδόθηκε στὸν ἴλιγγο τῶν καιρῶν οὔτε ἀπόστασε σὰν τὸν Καρυωτάκη, ἀναπροσανατολιστὸς χωρὶς πίστη κι' ἀντοχή. Προσπάθησε νὰ κρατήσει τὸ πνεῦμα του καθαρό καὶ νὰ ὀρθώσει ἀπέναντι στὴν ἀμφιβολία καὶ τὴν ἄρνηση μιὰ κατὰφαση καὶ μιὰ πίστη. Στὸ δοκίμιο τοῦτο συνεχιζοντας τὸ «Ἐλεύθερο Πνεῦμα» προσπαθεῖ νὰ συνδυάσει μέσα του τὰ πανανθρώπινα μηνύματα μὲ τὴν Ἑλληνικότητα, μὲ τὴν θαυμάσια συνείδηση τοῦ ἱστορικοῦ πεπρωμένου τῆς φυλῆς του.

Ἔτσι παράλληλα στὴ δημιουργικὴ του παραγωγή ὀργανώνεται ἡ πορεία τοῦ κριτικοῦ στοχασμοῦ του ἐκφρασμένη μὲ ἄρθρα καὶ μελετήματα σ' ἐφημερίδες καὶ περιοδικά.

Ὁ Θεοτοκᾶς ὁμιῶς δὲν εἶναι μόνον ὁ στοχαστής. Ὁ κεντρικός, καὶ ἀμετάθετος στόχος του εἶναι ἡ λογοτεχνικὴ δημιουργία.

Ἀνάμεσα στὸ πρῶτο καὶ τὸ δεύτερο βιβλίο τῶν στοχασμῶν εἶναι γραμμένο τὸ λογοτεχνικὸ του βιβλίο «Ὁρὲς Ἀργίας» 1931. Μικρὰ κομμάτια ποὺ ὅπως λέει ὁ ἴδιος θὰ μπορούσαν νὰ χαρακτηριστοῦν ὡς «ψυχογραφικὰ δοκίμια μὲ μορφή ἐσωτερικῶν μονολόγων καὶ διαλόγων».

Στὰ 1936 κυκλοφορεῖ τὸ βιβλίο ποὺ καθιερώνει τὸ Θεοτοκᾶ καὶ ποὺ ἀργότερα μεταφράζεται στ' Ἀγγλικά, Γαλλικά, Σουηδικὰ Δανικά καὶ Ρωσικά, ἢ «Ἀργώ».

Ἡ «Ἀργώ» εἶναι ἕνας συνθετικὸς πίνακας προσώπων καὶ πραγμάτων τῆς τελευταίας Ἑλληνικῆς τριακονταετίας. Περιγράφει τὴν τραγωδία ποὺ δοκίμασε ὁ Ἑλληνισμὸς στὰ 1922, καὶ τὴν ἀπήχησή της στὴ σκέψη καὶ στὴν καρδιά τῶν διανοουμένων μιᾶς καινούργιας γενιᾶς. Ὁ τελευταῖος Παλαιολόγος ρίχνει τὴν σκιά του σ' ὅλο τὸ μυθιστόρημα, κι' οἱ σελίδες ἐμπνευσμένες ἀπὸ τὴν Πόλη καὶ τὸ φανάρι εἶναι γεμάτες ἔθνικὸ παραλήρημα.

Τὸ θέμα ὁμιῶς δὲν περιορίζεται στὴ Μικρασιατικὴ καταστροφή, ἀλλὰ ξεφεύγοντας ἀπ' αὐτὴν γίνεται κοσμοπολιτικὸ. Εἶναι τὸ δρᾶμα τῆς μεταπο-

λεμικῆς γενιᾶς καὶ τὰ ἐρωτήματα ποὺ κατέχουν τοὺς ἥρωες τοῦ βιβλίου εἶναι τὰ προβλήματα ποὺ ἀντιμετωπίζουν οἱ νέοι σ' ὅλες τὶς χώρες τῆς Εὐρώπης.

Ἡ Ἀργὼ ζωγραφίζει τὴν νεολαία τῆς ἐποχῆς αὐτῆς.

«Μιὰ νιότη ἀνεργάτιστη μὲ γκρεμισμένες πίσω της ὅλες τὶς γέφυρες, ποὺ ξεκινᾶ στὴν τύχη μὲς τὸ χάος τοῦ αἰῶνα μας, ἀνισόρροπη ἀπὸ τὶς ἀκατάπαυστες σεισμικὲς δονήσεις τοῦ σύγχρονου κόσμου, ἀγριεμένη ἀπὸ τὸ σκοτάδι ποὺ τὴν περιζώνει. Προχωρεῖ ὡστόσο διψώντας ἰδανικὰ ἔτοιμη σὲ κάθε στιγμή νὰ ριχτεῖ στοὺς πῖο λυσσαλέους φανατισμούς, στὴν πῖο τρελλὴ αἰσιοδοξία, στὴν πῖο μαύρη ἀπελπισία».

Ἔτσι χαρακτηρίζει ὁ Θεοτοκᾶς ὁ ἴδιος τὸν κόσμο τῆς Ἀργῶς στὸ «Ἡμερολόγιο τῆς Ἀργῶς καὶ τοῦ Δαιμονίου». Τὸ βιβλίο εἶναι διαποτισμένο ἀπὸ τὴ θαθεῖα κατανόηση τῶν ἀνθρωπίνων ἀγώνων.

Τὸ πάθος τῶν ἡρώων του εἶναι τὸ πάθος γιὰ τὴ δόξα, «τὴ δόξα» ὅμως λέει ὁ συγγραφέας «μὲ τὴν ἔννοια τῆς διάρκειας, ὄχι μὲ τὴν ἔννοια τῆς ἐπιτυχίας καὶ τῆς φήμης ὅπως νομίζουν οἱ ἀφελεῖς. Δόξα, τὸ ἔργο, ἡ πράξη ποὺ μένει, ποὺ προεκτείνεται στὸ ἀπείρο τοῦ χρόνου ποὺ νικᾷ τὸ θάνατο».

Στὰ 1937 δημοσιεύει τὸ βιβλίο «Εὐριπίδης Πεντοζάλης κι' ἄλλες ἱστορίες». Τὸ βιβλίο τοῦτο ποὺ χωρίζεται σὲ πέντε μέρη εἶναι ἀναμνήσεις ἀπὸ τὴν παιδικὴ ἡλικία στὴ Πόλη, κι' ἀπὸ τὶς σπουδὲς στὴ Γαλλία. Τὸ πρῶτο ποὺ φέρνει καὶ τὸν τίτλο τοῦ βιβλίου «Εὐριπίδης Πεντοζάλης» περιγράφει ἕνα περιεργὸ τύπο ποὺ γνωρίζει στὴ φοιτητικὴ του σπουδῇ στὸ ἐξωτερικὸ. Τὸ δεύτερο ἀναφέρεται στὴ παιδικὴ ἡλικία στὴν Πόλη καὶ χωρίζεται σὲ τρία μέρη: «Θεραπεία, Ἡ συμμορία, Ὁ κήπος μὲ τὰ κυπαρίσσια». Τὸ τρίτο ἀφιερωμένο στὴν ἀγάπη ἀποτελεῖται κι' αὐτὸ ἀπὸ τρία κομμάτια, «Ἡ Λίμνη, Σιμόνη τὴν ἔλεγαν, Ὅλα ἐν τάξει», τὸ τέταρτο χωρίζεται κι' αὐτὸ σὲ τρία «Ταξίδι στὸ νησί τῆς Χίμαιρας, Οὐσεστμίνστερ, Ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἔγραψε ἕνα βιβλίο». Τὸ πέμπτο τέλος μέρος τοῦ βιβλίου εἶναι «Χρονικὸ τοῦ 1922» ἐμπνευσμένο ἀπ' τὴν καταστροφή τῆς Σμύρνης.

Στὰ 1938 δημοσιεύει τὸ «Δαιμόνιο» βιβλίο ποὺ ξανατυπώνεται στὰ 1942 καὶ μεταφράζεται στὴ Σουηδική. Τὸ θέμα ἀναφέρεται στὴν τραγωδία μιᾶς νεοελληνικῆς νησιώτικης οἰκογένειας, ἀνθρώπων προικισμένων μὲ ἐξαιρετικὲς ἱκανότητες, ποὺ δὲν καταφέρνουν νὰ τίς πραγματοποιήσουν, ἀλλὰ ξεπέφτουν μὲς τὴν ἀθλιότητα καὶ τὴν ἀποτυχία.

Ὁ Θεοτοκᾶς ἀσχολεῖται ἐδῶ μὲ τὴν παράξενη δύναμη ποὺ κρύβουν μέσα τους πολλοὶ ἄνθρωποι, μὰ ποὺ λιγοστοὶ τελικὰ τὴν ἀξιοποιοῦν.

«Τὸ βιβλίο εἶναι λειψὸ σ' ἀρκετὰ σημεῖα» λέει ὁ ἴδιος. Εἶναι ἀλήθεια πῶς λείπει τὸ ἀρχιτεκτονικὸ ξετύλιγμα τοῦ μύθου, μὰ γι' ἀντιστάθμισμα μᾶς δίνει ἕνα θαυμάσιο λυρικὸ κραδασμὸ, μιὰ βεβαιωμένη πνευματικὴ ἰσχύς.

Στὰ 1939 μᾶς δίνει τὸ ἡμερολόγιο «τῆς Ἀργῶς καὶ τοῦ Δαιμονίου». Σημειώσεις ποὺ κρατοῦσε ὁ ἴδιος σχετικὰ «μὲ τὴν πορεία ποὺ ἀκολουθοῦσε τὸ φανταστικὸ του ταξίδι, στὰ δύο αὐτὰ βιβλία». Ἀργότερα, στὰ 1940 δημοσιεύει τὸν «Λεωνῆ» τὸ μυθιστόρημα τῆς ἐφηβείας, θέμα ἀγαπητὸ στὸ συγγραφέα.

Τὸ βιβλίο εἶναι πλούσιο σὲ αὐτοβιογραφικὰ στοιχεῖα, γεμάτο ἀναμνήσεις ἀπὸ τὴν πατρίδα, τὴ Κων(νούπολη). Περιγράφει τὸν ψυχικὸ σχηματισμὸ ἐνδὸς

παιδιού που έζησε και αναπτύχθηκε κάτω από τους ήχους του πρώτου παγκοσμίου πολέμου.

Στά 1945 ο Θεοτοκας δημοσιεύει ένα νέο δοκίμιο: «Στο κατώφλι των νέων καιρών». Σ' αυτό στέκεται στοχαστής στο κατώφλι της νέας εποχής και κοιτάζει ανήσυχα μπροστά του, πιστεύοντας πως ο πνευματικός άνθρωπος έχει ανάμεσα στ' άλλα χρέη και την φροντίδα να φέρνει «μηνύματα στους ανθρώπους από τους καιρούς που έρχονται, και να τους βοηθήσει».

Το τελευταίο του, μυθιστόρημα «ή Ίερά Όδος» δημοσιεύεται στο 1950. Σ' αυτό μας παρουσιάζει τη φυλή ολόκληρη, στις πιο μεγάλες, στις πιο κρίσιμες ώρες της ιστορίας. Οι σελίδες του καλύπτουν τις λίγες μέρες που μεσολάβησαν από την πρώτη γερμανική επίθεση ως την κατάληψη της Αθήνας.

Τρεις είναι οι πίνακες του διβλίου.

Το μέτωπο που καταρρέει, ή Αθήνα που με τα κρίσιμα γεγονότα, με την επίγνωση των ανθρώπων που βλέπουν ότι είναι ανίσχυροι να τα αναχαιτίσουν, κι' ο καταυλισμός έξω από την Αθήνα, στην Ίερά Όδο, του Συντάγματος Έγκυμνάσεως, δηλ. των ανδρών που δεν πρόφτασαν να πολεμήσουν. Και στους 3 πίνακες υπάρχουν αντιπροσωπευτικοί τύποι.

Από το μυθιστόρημα ο Θεοτοκας ξαναπερνά στο δοκίμιο, θίγοντας διάφορα προβλήματα με την έκφραση του καθρού στοχασμού.

Έτσι το 1954, ύστερα από ένα ταξίδι στις Ηνωμένες Πολιτείες, δημοσιεύει το δοκίμιό του «για την Αμερική». Σ' αυτό μας μιλάει για την μεγάλη Δημοκρατία, τους θεσμούς της παιδείας, τα κοινωνικά της προβλήματα. Το τελευταίο του έργο είναι τα «Προβλήματα του καιρού μας» δημοσιευμένο το 1956.

Σ' αυτό με όρθη κριτική σκέψη, θίγοντας διάφορα σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα, προσπαθεί να πάρει μια θέση στα θέματα που απασχολούν τον σημερινό άνθρωπο, θέλει να συμβουλέψει και να καθοδηγήσει. Αυτό είναι σε σύντομο σκιαγράφημα το πεζογραφικό έργο του Θεοτοκά.

Τα περισσότερα διβλία του ξετυλίγονται σ' ένα εξαιρετικά ενδιαφέρον κλίμα, στο ιστορικό και σε στιγμές κρίσιμες για την ιστορία του Έθνους και της Φυλής. (Αργώ, Λεωνής, Ίερά Όδος, το Χρονικό του 22, Ευριπίδης Πεντοζάλης). Στις σελίδες του δίνει την αίσθησή για την αγωνία της ιστορίας που χαρακτηρίζει τον προβληματιζόμενο άνθρωπο των ταραγμένων ημερών.

Οι βασικές ιδέες στα μυθιστορηματά του είναι τρεις: Η ιστορία, ή μοίρα, που θαράνει πάνω στη ζωή των ήρώων του, κι' ο πόθος για τη Δόξα που τους κατέχει. Πίστη και αίσιοδοξία στον άνθρωπο είναι τα μηνύματα που μας φέρνει ο Θεοτοκας.

Στη συνολική εξέταση, της λογοτεχνικής του παραγωγής το έργο του, μας παρέχει την αίσθηση μιας μεθοδικής στοχαστικής εργασίας, που συνειδητά γυρεύει την τελειότητα.

ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΠΡΩΤΟΠΑΠΑ

Άργυρώ Καραχάλιου

ΕΝΑ ΠΟΤΑΜΙ ΠΟΥ ΦΕΥΓΕΙ

Ένα ποτάμι που φεύγει...

Το ξεστό καλοκαίρι που ανθίζει τον έρωτα στις καρδιές των ανθρώπων.

Οι δρόμοι που φέρνουν στη ράχη τους την καλημέρα του ήλιου ή τη θλίψη της παντέρμηης νύχτας.

Ο άνεμος που στροβιλίζει στα πέλαγα τα χαμένα μας όνειρα.

Η ζωή των μικρών λουλουδιών που μικραίνει κάθε ώρα του ήλιου.

Ω απ' το σάπιο κρανίο φυτρώνουν λουλούδια την άνοιξη,

όπως άλλοτε ξεπήδαγαν σκέψεις...

Κι' η ζωή, πηγή που αναβλύζει χιλιόχρονη ποτάμι που φεύγει...

Άνακρέων

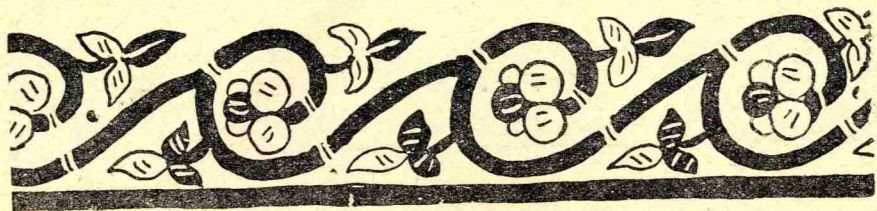
ΕΙΣ ΦΙΛΟΠΟΤΗΝ

Όταν τραβάω το κρασί, πάλι τα φαρμάκια κάτω κι' ως που νομίζω στα σωστά, νάχω το δίδος του Κρόισου να παίρνω θέλω, ένα σκοπό γλυκά να τραγουδάω.

Κι' αναγερός σαν κάθουμαι κισσοστεφανωμένος τις έγνοιες μου ποδοπατώ, τις πίκρες, τα σεκλέτια. Ρίχνε μου σύ γλυκό κρατί κι' εγώ μονάχ' ως πίνω.

Αίντε παιδί μου κέρνα μου την κούπα πογιομάτη κι' ως να μεθύσω για καλά, κάλλιο 'χω να κυλιέμαι πιωμένος έτσι κατά γής, παρά να μου 'ρθει ο χάρος.

Άπόδοση: ΓΙΑΝΝΗ Γ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Ὁκτάβιος Μερλιέ

Η ΕΛΛΑΔΑ ΤΟΥ 1955 ΟΠΩΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΤΑΙ ΣΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΣΤΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΤΗΣ

Ἡ σύγχρονη Ἑλλάδα, ἐδῶ καὶ πέντε χρόνια ἔχει προσδεύσει σημαντικά. Ἄς περιγράψουν ἄλλοι τὰ ἔργα πού ἔχουν ὡς σκοπὸ τὸν σύγχρονο τεχνικὸ ἐξοπλισμὸ τῆς χώρας, τὸ ὀδικὸ δίκτυο, τὴν ἀνάπτυξη διαφόρων κλάδων ὅπως, κατὰ πολὺ ἐντυπωσιακὸ τρόπο τὴν ἐμπορικὴ ναυτιλία. Ἐδῶ θὰ γίνῃ λόγος τοῦ διανοητικοῦ κόσμου, ὅπως μᾶς παρουσιάζεται στὰ βιβλία καὶ στὰ περιοδικά.

Τὸ Ἀναλυτικὸ Δελτίο Ἑλληνικῆς Βιβλιογραφίας, πού εἶναι ἔκδοσις τοῦ Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου Ἀθηνῶν καὶ διευθύνεται ὀριστοτεχνικὰ ἀπὸ τὸν ἐγκυκλοπαιδικώτατο ἀρχισυντάκτη του κ. Ν. ΚΟΥΤΟΥΖΗ, ἐξέδωσε τελευταία τὸν 16ο τόμο του γιὰ τὸ βιβλιογραφικὸ ἔτος 1955.

Ἄν τὸν παραβάλωμε μὲ τὸν 14ο τόμο τοῦ βιβλιογραφικοῦ ἔτους 1953 — τὸν ὁποῖο παρουσιάσαμε ὅταν ἐξεδόθη — βλέπομε τὴν καταπληκτικὴ ζωτικότητά ἑνὸς λαοῦ, πού δὲν μπόρεσε ν' ἀνακόψει καμμιά καταστροφὴ κι' οὔτε ἡ πιὸ βαθεῖα δυστυχία — ὅπως ἡ πείνα καὶ ὁ ἰλιγγιώδης πληθωρισμὸς στὰ χρόνια τῆς κατοχῆς.

1.500 περίπου τίτλοι βιβλίων καὶ 313 περιοδικὰ εἶναι ἡ παραγωγή τοῦ 1955. Ξεπερνᾷ τὸ 1954 κατὰ 170 τίτλους βιβλίων καὶ 68 περιοδικὰ, καὶ τὸ 1951 κατὰ 460 βιβλία καὶ 156 περιοδικὰ.

Ἐνα Βιβλιογραφικὸ Δελτίο δὲ διαβάζεται ὅπως ἄλλα ἔργα, ἀλλὰ, κατὰ καιροῦς, ἀναζητεῖ κανεὶς σ' αὐτὸ συγκεκριμένους πληροφορίες. Γι' αὐτὸ μοῦ φαίνεται χρήσιμο νὰ δώσω μιὰ συνολικὴ εἰκόνα γιὰ ὄσους ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴν πνευματικὴ ζωὴ τῆς Ἑλλάδας. Οἱ ἀριθμοὶ εἶναι εὐγλωττοί, θὰ παραθέσουμε λοιπὸν μερικὸς μαζὺ μὲ μερικὲς συμπληρωματικὲς ἐξηγήσεις.

ΒΙΒΛΙΑ

Στοὺς 1.492 τίτλους βιβλίων πού παρουσιάζονται ἢ ἀναλύονται ἀπὸ τοὺς συντάκτες τοῦ Ἀναλυτικοῦ Δελτίου Ἑλληνικῆς Βιβλιογραφίας, 274 ἀναφέρονται στὴ Λογοτεχνία. Μέσα σ' αὐτὰ βρισκομε 116

ποιητικὲς συλλογές, 72 πεζογραφήματα, 54 ἱστορικὲς καὶ κριτικὲς μελέτες. Τὰ ὑπόλοιπα εἶναι θεατρικὰ ἔργα, δοκίμια καὶ παιδικὰ βιβλία.

Ἡ ποίηση, ὅπως βλέπομε, διατηρεῖ τὸ βασιλικὸ προβάδισμα. Εἶναι, ἀναμφισβήτητα, ἡ πιὸ ἀγνή ἔκφρασις τῆς ἐσωτερικῆς ζωῆς, τῆς φυγῆς, τῆς ἐλευθερίας. Κι' ὅταν ἕνας λαὸς δὲ χάνει τὴν εὐαισθησία του γιὰ τὴν ποίηση, εἶναι λαὸς μὲ σφύζουσα νεότητά, καὶ σ' αὐτὸν οἱ Θεοὶ τίποτε δὲν θ' ἀρνηθοῦν.

157 τίτλους καταλαμβάνουν οἱ ἐπιστῆμες. Ἀπ' αὐτοὺς 70 εἶναι ἀφιερωμένοι στὴν ἱατρικὴ. Ἄς σημειωθεῖ ὅτι ἡ χημεία, ἡ γεωργία, ἡ ἀλιεία, ἡ δασοκομία ἀντιπροσωπεύονται μὲ 37 τίτλους.

760 τίτλοι ἀνήκουν στὶς θεωρητικὲς ἐπιστῆμες: 170 ἀναφέρονται σὲ θρησκευτικὰ ζητήματα, 117 στὴ φιλοσοφία, ψυχολογία, παιδαγωγικὴ, διδακτικὴ, κοινωνιολογία, 204 στὰ νομικά, 70 στὰ οἰκονομικά 105 στὴν ἱστορία.

Τὸ ὑπόλοιπο ἀναφέρεται στὴ γλωσσολογία, φιλολογία, ἐκδόσεις ἀρχαίων καὶ βυζαντινῶν κειμένων, ἀρχαιολογία (ἀρχαίων καὶ βυζαντινῶν χρόνων), καλὲς τέχνες, λαογραφία, μουσικὴ.

Ἐξαιρέσει μερικῶν σχολικῶν βιβλίων εἶναι ἀξιοσημείωτος καὶ χαρακτηριστικὸς ὁ καταπληκτικὸς ἀριθμὸς τῶν μεταφράσεων:

277 μεταφράσεις σ' ἕνα μόνον χρόνο, ἐκ τῶν ὁποίων 45 ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων, 7 ξένων ποιητῶν, 197 ξένων πεζογράφων — τὰ 20 παιδικὰ βιβλία — (45 Γάλλων, 50 Ἀγγλων, 33 Ἀμερικανῶν, 24 Ρώσων, 25 Γερμανῶν, 7 Ἰταλῶν κ.λ.π.), 2 ἱατρικὰ συγγράμματα, τέλος 19 ἱστορικὰ.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Ὁ ἀριθμὸς τῶν περιοδικῶν καὶ ἐπιθεωρήσεων (313) ἔχει αὐξηθῆ σημαντικά τὰ τελευταία ἔτη: τριπλασιάστηκε ἀπὸ τὸ 1951 καὶ αὐξήσε κατὰ 1)3 ἀπὸ τὸ 1953. Παρατηροῦμε τὴ δημιουργία νέων ἐπαρχιακῶν ἐπιθεωρήσεων καὶ τὸν πολλαπλασιασμὸ θρησκευτικῶν περιοδικῶν πού δημοσιεύονται μὲ τὴ φροντίδα τῶν μητροπολιτῶν τῆς ἐπαρχίας.

ΤΟΠΟΙ ΕΚΔΟΣΕΩΣ

Βιβλία: Ἡ Ἀθήνα προηγεῖται μὲ 1.169 βιβλία σὲ σύνολο 1.492. Ἀκολουθεῖ ἡ Θεσσαλονίκη μὲ 82 ἔργα. Τὴν τρίτη θέσι καταλαμβάνει μιὰ νῆσος μὲ 22 ἔργα: ἡ Κύπρος! Ἀκολουθοῦν οἱ ἐπαρχίες μὲ σύνολο 93 τίτλων. Ἡ Κρήτη διακρίνεται μὲ 16 ἔργα (τὰ 11 στὸ Ἡράκλειο), ἡ Πάτρα παρουσιάζει 10, ἡ Κέρκυρα 7. Πολλὲς ἐπαρχιακὲς πόλεις ἐκδίδουν ἀπὸ 6 ἔργα ἡ καθεμιά: ἡ Ρόδος, τὰ Γιάννενα, ἡ Μυτιλήνη, ὁ Βόλος, τὸ Ἀγρίνιο. Ἀναφέρομε ἔπειτα τὴ Χίο (5), τὴ Δράμα (3), τὴ Σάμο (3), τὸ Ναύπλιο, τὴ Λάρισα, τὴν Τρίπολη (2). Πρῶτη ἄνωγος φορὰ βλέπομε νὰ ἐπεκτείνεται ἡ ἐκδοτικὴ δραστηριότητα στὸν Πύργο, τὸ Ἄργος, τὶς Σέρρες, τὴ Βέρροια, Σιάτιστα, Ξάνθη, Κομοτινὴ, Σιδηρόκαστρο, Ἄλμυρό, τέλος στὴν Πάτμο.

Στὸ ἐξωτερικὸ, οἱ σημαντικὲς παροικίες τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς

Τουρκίας προηγούνται με 15 και 10 εκδόσεις αντιστοίχως. Ἐν οἱ ἠνωμένους Πολιτείες παρουσιάζουν 10 ἔργα, τὸ Παρίσι, μόνο του, ἐξέδωσε 14 ἔργα Ἑλλήνων, καὶ μάλιστα πολὺ ἀξιόλογα. Ἀκολουθοῦν ἡ Ἰταλία (8), ἡ Γερμανία (4), τὸ Βέλγιον (3), ἡ Ἑλβετία καὶ ἡ Ἀγγλία (2), τέλος ἡ Ὁλλανδία (1).

Περιοδικὰ καὶ Ἐπιθεωρήσεις: Παρατηροῦμε τὴν ἴδια τάξιν στὰ περιοδικὰ καὶ τὶς ἐπιθεωρήσεις.

Ἡ Ἀθήνα προηγεῖται κατὰ ποῦ με 220 τίτλους. Ἀκολουθοῦν ἀμέσως ἡ Κύπρος μαζὺ με τὴν Θεσνίκη με 21 ἐπιθεωρήσεις ἡ καθεμιά. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἑλληνικὴ ἐπαρχία κατέβαλε ἀξιόλογη ὅσο καὶ ἀπροσδόκητη προσπάθεια: τύπωσε καὶ ἐξέδωσε τὶς δικές της 34 ἐπιθεωρήσεις. Τὶς βρίσκουμε στὰς Καλάμας, τὴ Μυτιλήνη, Ναύπακτο, Σιδηρόκαστρο, Σπάρτη, Ζάκυνθο, Μολάους, Φλώρινα, Σέρρες, Σπέτσες, Λειβαδιά, Ἀλεξανδρούπολη, Σύρα, Σάμο, Κέρκυρα, Ἰωάννινα, Χίο, Καβάλλα, Κω, Κάρπαθο, Βόλο, Κοζάνη, Κρήτη, ὡς καὶ στὴν Ἀρναία.

Τὸ εὐρετήριο, στὸ τέλος τοῦ τόμου ποὺ παρουσιάζομε, περιλαμβάνει περίπου 6.700 ὀνόματα, ἐκ τῶν ὁποίων περίπου 5.000 εἶναι οἱ Ἑλληνες συγγραφεῖς τῶν ἀναφερομένων ἔργων ἢ τῶν ἄρθρων τῶν περιοδικῶν καὶ ἐπιθεωρήσεων.

Γιὰ νὰ δώσῃ κανεὶς πλήρη εἰκόνα τῆς πνευματικῆς κινήσεως τοῦ τόπου θάπρεπε νὰ κἀν ἀπογραφή τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ φιλολογικῶν ἄρθρων καὶ τῶν βιβλιοκρασιῶν ποὺ βλέπουν τὸ φῶς στὶς ἑλληνικὲς ἑφημερίδες. Καὶ τοῦτο διότι ἡ ἑφημερίς παραμένει τὸ βιβλίο τοῦ μεγάλου κοινοῦ, ποὺ μπορεῖ νὰ μὴν ἔχει τὸν καιρὸ ἢ τὴν δυνατότητα νὰ παρακολουθήσῃ τὶς φιλολογικὲς ἐπιθεωρήσεις, ἀλλὰ βρίσκει καθημερινῶς, σὲ πολλὰς ἑφημερίδες, νουβέλες, δοκίμια, χρονογραφήματα, ποὺ φανερώνουν πολλὰς φορὲς ἀξιοσημεῖωτο φιλολογικὸ ταλέντο.

Θάπρεπε ἐπίσης νὰ γίνῃ ἀπογραφή τῶν θεατρικῶν ἔργων ποὺ συχνὰ παίζονται χωρὶς νὰ ἔχουν τυπωθεῖ, καὶ τῶν διαλέξεων, ποὺ ἔχουν πολὺ συχνὰ πλοῦσιο καὶ ἀξιόλογο περιεχόμενο καὶ δημοσιεύονται μόνο μιὰ στὶς δέκα φορές.

Οἱ κύριες παρατηρήσεις με τὶς ὁποῖες θὰ ἤθελα νὰ τελειώσω τὴν ἀνάλυσιν τοῦ βιβλιογραφικοῦ ἔτους 1955 εἶναι διαφορετικῆς τάξεως.

Στὴ λογοτεχνία ὑπερέχει ἡ ποίησις ἀριθμητικὰ καὶ συχνὰ ποιοτικὰ.

Ἡ καθαρὴ ἐπιστῆμη διδάσκει κυρίως, χωρὶς νὰ ἔχει ἀποκτήσῃ ἀκόμη μιὰ εὐρεῖα ἐκδοτικὴ πρόεκτασις. Ἡ ἰατρικὴ καὶ οἱ ἰατρικὲς ἐπιστῆμες κατέχουν τιμητικὴ θέσιν. Ἀλλὰ πάντα τὰ νομικά, με τὴν ποιότητα τῆς παραγωγῆς τῶν, καταλαμβάνουν τὰ πρωτεῖα μαζὺ με τὶς οἰκονομικὲς ἐπιστῆμες.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ τὰ θρησκευτικὰ ζητήματα προκαλοῦν μεγάλη ἐκδοτικὴ κίνησιν, προσανατολισμένη κυρίως στὴν ὀρθοδοξία.

Τὸ φαινόμενο ποὺ πρέπει νὰ ὑπογραμμισθεῖ εἶναι ἡ ἀνάπτυξις τῆς πνευματικῆς ζωῆς στὶς ἐπαρχιακὰς πόλεις.

Εἶναι ὁ πρῶτος χρόνος ποὺ ἐκδηλώνεται αὐτὴ ἡ ἐπέκτασις ποὺ

πρέπει νὰ συσχετισθεῖ με τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ τόπου, καὶ με τὸ ραδιοφωνο. Παντοῦ ὅπου φθάνει ὁ λόγος τῆς πρωτεύουσας — τὰ ραδιοφωνικὰ κύματα τὴν κάνουν πιὸ ζωντανὴ ἀπὸ τὴν ἑφημερίδα — εἶναι φυσικὸ νὰ προκαλεῖ πνευματικὲς ἀντιδράσεις ποὺ γεννοῦν τὴν ἐπιθυμία τῶν ἐπαρχιακῶν κέντρων νὰ συμμετάσχουν στὴ ζωὴ τοῦ ἔθνους ἐνεργητικὰ καὶ ὄχι μόνο παθητικὰ.

Βέβαια πολλὰ πρέπει νὰ γίνουν γιὰ νὰ ξαναπάρουν π. χ. τὰ νησιά τοῦ Ἰονίου τὴν αἴγλη ποὺ εἶχαν στὶς ἀρχὲς τοῦ 19ου αἰῶνα, ἀλλὰ, χρόνον με τὸ χρόνο, αἰσθάνεται κανεὶς ὅτι στὰ ἐπαρχιακὰ κέντρα μεγαλώνει ἡ δίψα γιὰ μιὰ πιὸ ἔντονη πνευματικὴ ζωὴ. Δείγματα ἀξιοπρόσεκτα αὐτῆς τῆς ζωτικότητος δίνει διαρκῶς ἡ μακεδονικὴ περιοδικῶν, καταλαμβάνομε ὅτι οἱ Ἑλληνες τῆς Μεγαλονήσου ἔχουν τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ψυχὴ με πάθος στραμμένα πρὸς τὴν Ἑλλάδα.

Οἱ ἀριθμοὶ δὲν ἀποκαλύπτουν βέβαια τίποτα γιὰ τὴν ποιότητα.

Τώρα εἶναι ἡ σειρά τοῦ ἀναγνώστη νὰ διαβάσῃ τὶς ἀναλύσεις τοῦ βιβλιογραφικοῦ Δελτίου. Ἡ γνώμη μου εἶναι ὅτι ἡ νεοελληνικὴ λογοτεχνία καὶ μερικὲς ἀπὸ τὶς θεωρητικὲς ἐπιστῆμες θάξίζε νὰ περάσουν τὰ στενὰ σύνορα τῆς Ἑλλάδος σὲ μεταφράσεις εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν. Ἡ νεοελληνικὴ παραγωγὴ τῆς Ἑλλάδος. Ἐκφράζω τὴν διάδοσιν τῆς πνευματικῆς παραγωγῆς τῆς Ἑλλάδος. Ἐκφράζω τὴν εὐχὴ νὰ δίνουν ἀπὸ δῶ καὶ πέρα οἱ συγγραφεῖς — ὅπως τὸ κάνουν ἤδη μερικὲς ἐπιστημονικὲς ἐπιθεωρήσεις — στὸ τέλος τοῦ συγγράμματος, στὰ γαλλικά, σύντομες καὶ οὐσιαστικὲς περιλήψεις τοῦ περιεχομένου, σ' ὅποιον κλάδον καὶ ἂν ἀνήκει. Ἡ εὐρωπαϊκὴ καὶ ἡ παγκοσμίαι ἐπιστῆμη θὰ ὠφεληθεῖ ἀπ' αὐτό, ὅσο καὶ ἡ φήμη καὶ τὸ κύρος τῆς Ἑλλάδος.

Γιολάντα Τασοπούλου—Πεγκλῆ

ΑΓΑΠΗ

ΠΟΙΗΤΗΣ

Ὅταν θὰ ἔρθεις
θὰ σὲ γνωρίσω ἀπὸ τὸ φῶς σου.
Θὰ σὲ γνωρίσω
ἀπ' τ' ἀπλωμένα χέρια μου
ποὺ θὰ γίνουν
— γιὰ πόσο πάλι; —
οἱ κλειψύδες τοῦ χρόνου.
Νὰ περνᾷ ἀνάμεσά τους ἡ ζωὴ
με τὸ δικό σου ὄνομα
καὶ νὰ σβύνει
γοργὰ σὰν ὄνειρο.

Ἄ, τὰ χρόνια!
Πόσα χρόνια ποὺ περνοῦν
καὶ περνοῦν
δίχως νὰ φωνάξουν
τὸ ἀληθινὸ μου ὄνομα!
Οἱ νύχτες,
οἱ μακριὲς οἱ νύχτες!
Καὶ χάνουμαι
στοὺς στενοὺς ὀλοσκότεινους δρόμους
ἀκόμα ψάχνοντας.

Ἑλλη Παπαδημητρίου

Ἡ ΓΛΥΚΑ ΕΝΟΣ ΝΗΣΙΟΥ ΚΙ Ἡ ΚΑΤΑΔΙΚΗ ΤΟΥ

Τὸ καλοκαίρι μεσουράνησε καὶ σκοτείνιασε
Στυλώθηκε ἡ Σάμο καὶ φυσᾶ
Τρέμουνε οἱ πόρτες τ' οὐρανοῦ
Τρέμουνε οἱ κάδοι.

Πέτρες ὀρθές καὶ ριζιμιές
Σὰ σήμαντρα βουίζουνε
Λίγα κατκία ἀρμενίζουνε
Στὸ γιαλὸ οἱ ἀνθρώποι λιγαστέψανε
Σπορὰ τ' ἀνέμου στίς πλαγιές τ' ἀγκάθια ζωντανέψανε
Τοῦ μελτεμιοῦ ἡ βουή ἀντρέιψε
Κάνανε πίσω οἱ καιροὶ
Κάνανε πίσω τὰ νησιὰ
Ἡ ἀρμύρα τρώει τὰ βράχια.

Μὰ οἱ γυναῖκες ἀνεβήκανε ἀπὸ βραδύς
Πλέξανε λουλούδια στὰ κονίσματα
Μαδήσανε στίς πλάκες νεραντζόφυλλα, ραντίσανε
Μὲ τ' ἀνθόνερο τῆς ἀπολησμονιάς
Μὲ τὸ ροδόσταμο τῆς σπάνιας χαρᾶς
— Καλῶς τους, καλῶς ἤρθανε...
Ἄπ' τὶς μπενζίνες ποὺ ποδίσανε
Ἄνηφορίζουνε δυὸ ξένοι.

Σὰν ποιοὶ δαυλι ἀνάψε τὸ Βοριά,
Σὰν ποιοὶ φτεροὶ τὸν σβήνει;
Μαντήλι τώρα ἡ θάλασσα
Ποὺ τὸ ξεδίπλωσε μιὰ κόρη — λάμπουνε
Βελονιά, βελονιά ξετροπημένα
Τὰ ἔρημα καὶ τὰ κατοικημένα
Πολλὰ - πολλά, καὶ σκόρπια
Νησιὰ καὶ νησιὰ
Καὶ κεῖ στὴν κόλληση τῆς θάλασσας καὶ τ' οὐρανοῦ
Πρόβαλε ἡ κρυφαγάπητη Ἄνατολή
Ἄρα γε κλαῖς, Ἄνατολή, ἄρα γε μᾶς θυμάσαι;

Μαῦρα βράχια κυπαρίσσια τοῦ γιαλοῦ
Περιφράζουνε τ' ἀσάλεφτα νερὰ
Μέσα θαλασσινές πρασιές, ἀδλάνια.
Μερμήγκια, μέλισσες, τὰ βαρκάκια, οἱ μηχανές.
Σήμερα ἡ θάλασσα εἶναι καὶ περδὸλι
Τὸ μάτι σὰν ἀφέντης σεργιανᾶ
Βλέπομε Κῶ, βλέπομε Ἄμοργο
Μᾶς βλέπουνε ἀπὸ μακριὰ κι ἐμᾶς — ἀσπρίζει
Τὸ μοναστήρι οὐρανοκρεμασμένο.
Καὶ τῆς Πάτμος κάστρο ἱστορημένο.
Κι' ἄλλο κάστρο ἀνιστόριστο Ἰκαριὰ
Τῆς ἐξορίας τὸ πικρὸ καὶ τωρινὸ μας κάστρο.
Ἄλλη δόξα δὲν ξέρουν τοῦτα τὰ νερὰ
Ἄλλη ἐλπίδα δὲ φέρνουν τὰ θαπόρια...
Βαπόρι φέρνει ἀστενεῖς καὶ γιατρεμένους
Φέρνει δικαστὴ καὶ δικασμένους
Ἄδέρφια δὲν εἶμαστε; Τί σᾶς εἶμαστε;
Σφυρίζει, ἀκοῦτε; Τὴ δομάδα μιὰ φορά.

Ἀκούσατε καὶ τὴν τρελλὴ τοῦ γυναικείου μοναστηριοῦ;
Ἐλάτε νὰ τὴ δῆτε
Θὰ ἰδῆτε καὶ θ' ἀκοῦστε μιὰ πατρίδα, μιὰ ψυχὴ
Πῶς μουρμουρᾷ στὸ κελὶ τῆς στριμωγμένη
Πῶς ξεφωνίζει καὶ ψιλοτραγουδᾷ ἡ ἀνεμαλιασμένη.
Δὲ δίνει λόγο ἡ Ἄνομία δίνει δπλα,
Ἄπλα μοιράζει καὶ περνᾷ.

Πρὸς τὴν Ἄνατολὴ κοιτάζομε
Παλιὸς καιροὺς περιδιαβάζομε
Μᾶς προλαβαίνουν οἱ καινούργιοι.
Στίς πυρωμένες πέτρες, βῆμα - βῆμα
Ἡ γδύμνια μας πολὺ ἀνάλαφρα πατᾶ.

Τοῦ νησιοῦ ὁ περίγυρος γραμμένος καθαρὰ
Μέσα μαντριὰ καὶ ξερολίθια,
Μαρμάρωσε, μαρμάρωσε ἡ τελευταία παράσταση
Στὰ θέατρα τῆς ἐρημιάς.

Ἡ μουρμούρα τοῦ πελάου σημαδέθει τὸ νησί
Δυὸ ἄγρια περιστέρια ἕνα ἡμέρο,
Ἄγιοι προσκυνημένοι στίς κορφές
Ἄσπρα, κάτασπρα δώματα, χτίσματα,
Καὶ τὸ φεγγάρι ἄσπρισε... νησί, στερνὸ νησί
Κάποιος ξενιτεμένος, σὲ θυμάται...
Κάποιος ἐξόριστος θὰ γυρίσει
Πρὶν τὰ νεκροστολίσματα...

ΜΙΑ ΠΟΝΕΜΕΝΗ ΑΝΑΜΝΗΣΗ

Πολύ πρωί, χάραμα, έφτασε τὸ πλοῖο στὸν Πειραιᾶ. Κοιτούσα-
με ἑμεῖς οἱ καθυστερημένοι πρόσφυγες γυρωτρόγυρα ξαφνισμέ-
νοι, ἀπογοητευμένοι, ἀνήσυχτοι.

Αὐτὴ εἶναι ἡ Ἑλλάδα; Αὐτὴ λοιπὸν εἶναι ἡ Ἑλλάδα ποὺ λατρέ-
ψανε αἰῶνες οἱ γονιοὶ μας καὶ οἱ παποῦδες καὶ οἱ προπάποι μας:

Αὐτὸς ὁ γυμνὸς λόφος εἶναι Ἑλλάδα; Κι' αὐτὴ ἡ κίτρινη σκό-
νη εἶναι Ἑλλάδα; Καὶ τὸ ἄθλιο μουράγιο καὶ τοῦτο εἶναι Ἑλλάδα:

Μὰ στὴ δικὴ μας φαντασία, ἡ Μεγάλῃ Πατρίδα εἴτανε ὑπερκό-
σμια ὑπέρκαλη, χωρὶς ψεγάδια. Ἄστραφτε. Δὲν εἴταν γῆ ξερὴ καὶ
βάρκες χοντρές καὶ ἄνθρωποι λεροί. Στὴν Ἑλλάδα τοῦ ὄνειρου μας
δὲν εἶχε οὔτε σκόνες, οὔτε νερά θολά, οὔτε σκουπίδια ὅπως ἐτοῦτα
ποὺ ἔπαιρνε τὸ μάτι μας ἀπὸ τὴν πρώτη κιόλας στιγμή.

Θάλασσα κυματίζει ἡ πίκρα μέσα μας γιὰ τὸ χωρισμὸ ἀπὸ τὴν
κοντινὴ, τὴν ἰδιαίτερη πατρίδα τοῦ καθενοῦ μας: Τὴν Πόλη.

Θάλασσα ἡ ἀπογοήτευση γιὰ τὴ μεγάλη ὄνειρεμένη πατρίδα ὄλων
μας: Τὴν Ἑλλάδα.

Ἐμεῖς, ἐκεῖ μακριά, ἀγαπούσαμε μιὰν Ἑλλάδα ἄυλη, ὠραία,
πεντακάθαρη, χωρὶς σκόνες, χωρὶς κακοχτισμένα σπίτια καὶ ἀνορθό-
γραφες ἐπιγραφές. Καὶ τώρα — τί καῦμός — ὕστερα ἀπὸ αἰῶνες λα-
χτάρα, τὴν ἀντικρύζουμε καὶ νάτην φτωχὴ, τυρανισμένη, ξεχτένιστη.

Εἴτανε 22 τοῦ Δεκέμβρη 1924 ποὺ πάτησε τὸ πόδι μας στὸ ἐλευ-
θερο ἑλληνικὸ χῶμα. «Χῶμα τιμημένο χῶμα ἑλληνικὸ» καθὼς λέγαμε
παιδιά σὲ κείνο τὸ ποίημα τοῦ σχολειοῦ.

Ποτὲ τὸ ὄνειρο δὲ συγκρούστηκε πιὸ βίαια, πιὸ τρομαχτικὰ μέ-
σα στὴ μικρὴ ἀνθρώπινη καρδιά, ἔτσι ὅπως ἔγινε μὲ μᾶς τοὺς Πολί-
τες. Δὲν εἴτανε μονάχα ἡ ἀπογοήτευση τῆς πρώτης στιγμῆς σὰ βγή-
καμε στὸ βουερὸ καὶ ἀκιτάστατο λιμάνι. Τὸ χειρότερο εἴταν ἡ σύγ-
κρουση τῆς κάθε μέρας, τῆς ταπεινῆς ἀσήμαντης ζωῆς. Ἡ σύγκριση
ποὺ σκοτώνει. Αὐτὴ στάθηκε γιὰ χρόνια ἡ μοίρα μας.

«Ἐκεῖ» τὰ λουλούδια εἶναι ἀλλοιῶς λέγαμε.

«Ἐκεῖ» ἡ θάλασσα εἶναι ἀλλοιῶς ἀναστενάζαμε μὲ πόνο.

Ὁ νοῦς, ὁ λογισμὸς μας, ἡ ψυχὴ «ἐκεῖ».

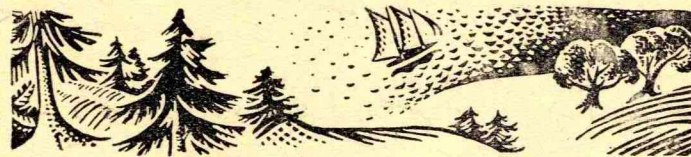
Τὸ «ἐκεῖ» αὐτὸ τὸ τόσο ἄχρωμο, τὸ τόσο ἀσήμαντο εἴταν ἡ μα-
κρυνή, ἡ πανταχοῦ παρούσα Πόλη. Ἡ ἀξέχαστη ποὺ μᾶς ἀκολουθεῖ
σὲ κάθε βῆμα τὴν πάσα στιγμή. Στὴν ἐκκλησία, στὸ δρόμο, στὸ θέα-
τρο, στὸ χορὸ. Παντοῦ ζωντανή, καφτερή, ξεπηδᾷ ἡ ἀνάμνηση νὰ σὲ
πικραίνει καὶ νὰ σοῦ θολώνει τὴ χαρὰ τῆς πραγματικῆς Πατρίδας.

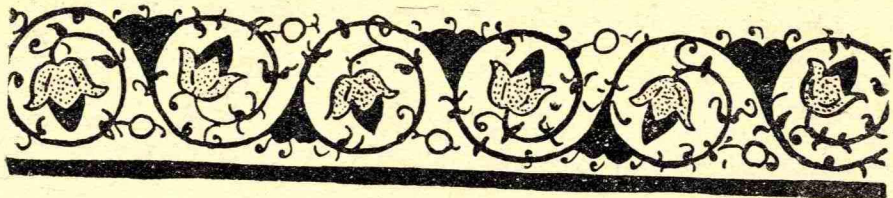
Τότε ἀρχίσαν οἱ πατρίδες νὰ παλεύουν μέσα σου. Νὰ τρέμεις
μὴν ἀπιστήσεις στὴ μία. Μὴν ἀδικήσεις τὴν ἄλλη. Νὰ γελᾷς καὶ νὰ
σοῦ κόβεται τὸ γέλιο μὲ τὸ φόβο: «μὴν ξέχασα;» Νὰ κλείνεις τὰ
μάτια καὶ νὰ βλέπεις Βοσπόρους, νησιά, τζαμιά, γέφυρες καὶ βάρκες.
Νὰ τ' ἀνοίγεις καὶ ν' ἀντικρύζεις Ὑμηττοὺς μενεξελιούς, κάτασπρο
Στάδιο καὶ τὴν ρόδινη Ἀκρόπολη ἀπόμακρη καὶ τόσο κοντινὴ νὰ σοῦ
χαμογελά.

Καὶ νὰ μάχονται οἱ πολλὲς πατρίδες στὴ φοβιτσιάρα δοκιμασμέ-
νη σου ψυχὴ καὶ νὰ τὴ σπαράζουνε. Γιὰ χρόνια νὰ μὴ μερώνει ὁ σά-
λαγος καὶ ἡ ἀντάρα. Ὅσο ποῦ ὁ «Μέγας Χρόνος» τοῦ τραγικοῦ—ἄς
εἶναι εὐλογημένος — ἦρθε σιγὰ σιγὰ, σταλιά σταλιά καὶ φίλιωσε τίς
δύο, τίς τρεῖς ἀγάπες. Τίς μόνιασε μὲς στὴν καρδιά τ' ἀνθρώπου ποὺ
χωρᾷ τὸν Κόσμο ὀλόκληρο. Τίς ἔνωσε μ' ἕναν δεσμὸ ποὺ κανέναν
χωρισμὸς δὲν εἶναι δυνατὸ πιά νὰ ξεχωρίσει.

Ἡ Πόλη, ἡ ὠραία, ἡ εὐσεβὴς «ἡ Βασίλισσα δύο Ἠπειρῶν καὶ
τριῶν θαλασσῶν», ἡ Ἑλλάδα τοῦ ὄνειρου καὶ τοῦ θρύλου ποὺ λάτρε-
ψαν οἱ πάποι καὶ οἱ πρόπαποι μας, ἡ Ἑλλάδα τῆς καθημερινῆς φτώ-
χῆς ζωῆς, ἡ βασανισμένη μὲ τίς σκόνες καὶ τὰ θολὰ νερά καὶ τοὺς
Παρθενῶνες καὶ τοὺς ναοὺς τῆς μπερδεύτηκαν. Μπλέχτηκαν μαζί
ὀλόσφιχτα καὶ βγήκε μιὰ παράξενη ἀγάπη ἀπὸ τὴν ἔνωση αὐτῆ. Ἐγι-
νε πόνος καὶ χαρὰ. Ἐγινε ἀπέραντη λατρεία καὶ σπαραγμὸς. Λαχτά-
ρα ἀσίγαστη κι' ἀπαράμιαστη.

Τώρα πιά ἀκοῦς «Ἑλλάδα» καὶ πονᾷς. Ἀκοῦς Ἑλλάδα καὶ σοῦ
πιάνεται ἡ πνοή. Τὴ συλλογιέσαι, συλλογιέσαι τὰ μαρτύρια ποὺ τρά-
βηξε στὰ ξένα χέρια τόσα χρόνια, ἡ γλυκειὰ πολυαγαπημένη μάνα
καὶ νιώθεις σὰ νᾶσαι σὺ ὁ ἴδιος ποὺ μαρτύρησες. Σὺ ὁ ἴδιος ποὺ ξε-
σκίστηκες. Καὶ νιώθεις πὼς τὴν ἀνταπόκριση ἐτοῦτη μὲ τὴ σάρκα σου,
τὸ σπαραγμὸ αὐτὸ τίποτε, μὰ τίποτε στὸν κόσμο δὲ θὰ μπορέσει νὰ
τὸν διαλύσει. Νὰ τὸν φθεῖρει. Εἶναι ἀφθαρτος ὁ πόνος γιὰ τὴ Μεγά-
λη τὴ μοναδικὴ Πατρίδα τῶν Πατρίδων, ὅπως εἶναι ἀφθαρτὴ ἡ πο-
νεμένη Ἑλλάδα. Ἡ Πατρίδα ὄλων μας.

LANGSTON HUGHES

ΤΡΙΑ ΝΕΓΡΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Ο Νέγρος ποιητής Langston Hughes γεννήθηκε στην Πολιτεία Μιζούρι στα 1902. Πριν ακόμη γίνει 14 χρονών είχε περιηγηθεί το μεγαλύτερο μέρος της Αμερικής. Φοίτησε για ένα χρόνο στο Πανεπιστήμιο της Κολούμπια μά γρήγορα τὰ παράτησε κι' ἔζησε κάμνοντας τὰ πιδ ἄλλοπρόσαλλα ἐπαγγέλματα. Ἀκολούθησαν δύο χρόνια στὴν Ἀλάσκα. Γνώρισε τίς ἀκτές τῆς Ἀφρικῆς καὶ τὴν Εὐρώπη. Στὸ Παρίσι ἔγινε θυραρός νυχτερινῆς μπουάτ, μάγειρας, γκαρσόνι καφενεῖου καὶ ξαναγύρισε στὴν Ἀμερικὴ μὲ ναῦλα ποὺ τὰ κέρδισε μπουγιατίζοντας καράβια. Αὐτὴ εἶταν ὡς τότε ἡ ζωὴ του ὅπως τὴ διηγήθηκε στὴν αὐτοβιογραφία του «*Η Πλατεία Ἀλάσκα*» (1940). Τιμές, βραβεῖα, διακρίσεις δὲν ἄργησαν.

Μερικὰ ἀπὸ τὰ ἔργα του εἶναι «*Ὁ Χι, χωρὶς γέλοιο*», «*Πῶς φέρονται οἱ λευκοὶ*». Ποιητικὲς συλλογές: «*Weary blues*», «*The Dream Keeper*», «*Shakespeare at Harlem*», «*Fields of Wonder*», «*One way Ticket*» καὶ ἄλλα. Ἐγραψε τοὺς στίχους γιὰ τὴ μουσικὴ προσαρμογὴ τοῦ ἔργου τοῦ Ράις «*Σκηνὲς τοῦ Δρόμου*» ποὺ παίχτηκε στὸ Broadway, καὶ τὸ θεατρικὸ ἔργο «*Mulatto*».

Ο Hughes εἶναι ὁ πιδ γνωστὸς καὶ πιδ διαβαζόμενος Νέγρος ποιητής καὶ τὰ ἔργα του, ποιητικὰ καὶ πεζά, εἶχαν πάντοτε εὐμενέστατη κριτικὴ.

Δ. Σ.

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΓΙΑ ἘΝΑ ΜΑΥΡΟ ΚΟΡΙΤΣΙ

Πέρα, μακριὰ κατὰ τὸ Ντίξι,
(πῶς μοῦ σπαράζεται ἡ καρδιά)
κρεμάσανε ψηλὰ σὲ δέντρο,
ἐκεῖ κατὰ τὸ σταυροδρόμι,
τὸν νιό, τὸν μαῦρο ἀγαπημένο μου.

Πέρα, μακριὰ κατὰ τὸ Ντίξι,
(ψηλὰ στὸν ἀέρα τσακισμένο
ἓνα κορμί).
Πές μου, λευκὲ Ἰησοῦ Χριστέ μου,
ἢ προσευχὴ σὲ τί ὠφελεῖ;

Πέρα μακριὰ κατὰ τὸ Ντίξι,
(πῶς μοῦ σπαράζεται ἡ καρδιά)
εἶναι γυμνὴ σκιὰ ἢ ἀγάπη
σ' ἓνα γυμνὸ ροζιάρικο δέντρο.

ΟΝΕΙΡΟΥ ΠΑΡΑΛΛΑΓΗ

Τὰ χέρια μου ν' ἀνοίξω διάπλατα
κάπου μέτα στὸν ἥλιο,
καὶ νὰ χορεύω καὶ νὰ στροβιλίζομαι,
ὥσπου νὰ σβήσει ἡ ἄσπρη μέρα.
Ἔστερα στὴ δροσιὰ τοῦ δειλινοῦ,
κάτω ἀπὸ δέντρο νὰ ξεκουραστῶ ψηλόκορμο,
ἐνῶ ἡ νύχτα θά ῥχεται ἀπαλά,
μαύρη καθὼς ἐμένα —
αὐτὸ εἶναι τ' ὄνειρό μου!

Τὰ χέρια μου ν' ἀνοίξω διάπλατα
κατάντικρο στὸν ἥλιο,
καὶ νὰ χορεύω! νὰ χορεύω! καὶ νὰ στροβιλίζομαι!
ὥσπου νὰ σβήσει ἡ μέρα ἢ γρήγορη.
Νὰ ξεποστῶ τὸ χλωμὸ τὸ δειλινό...
ἓνα λιγνὸ δέντρο ψηλόκορμο...
ἡ νύχτα νὰ ῥχεται ἀπαλά,
μαύρη καθὼς ἐμένα.

ΠΟΙΗΜΑ ΓΙΑ ΠΙΝΑΚΑ ΔΙΑΚΟΣΜΗΤΙΚΟ

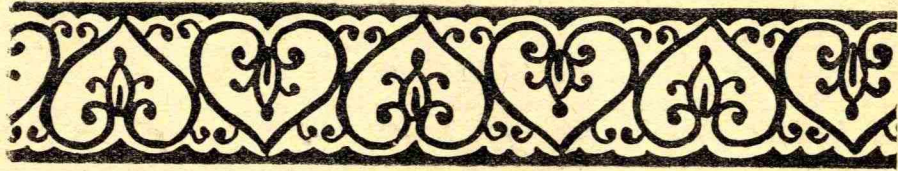
Μᾶς ἔπρεπε μιὰ χώρα ἡλιόβολη,
μὲ ἥλιο ὀλόλαμπρο,
καὶ μιὰ χώρα μὲ νερὰ εὐωδερά
ὅπου τὸ λυκόφωτο
εἶναι ἓνα μεταξωτὸ μαντήλι
τριανταφυλλὶ καὶ χρυσαφί,
κι ὄχι ἐτούτη ἡ γῆ ὅπου ἡ ζωὴ εἶναι κρύα.

Μᾶς ἔπρεπε μιὰ χώρα γεμάτη δέντρα,
μεγάλια δέντρα φουντωτά,
μὲ τὰ κλαδιὰ τους νὰ λυγοῦν
ἀπὸ τοὺς παπαγάλους ποὺ τιτιδίζουν
χαρούμενη σὰν τὴ μέρα,
κι ὄχι ἐτούτη ἡ γῆ ὅπου τὰ πουλιὰ εἶναι γκριζα.

Ἄχ! μᾶς ἔπρεπε μιὰ χώρα χαρούμενη
ἀγάπης καὶ χαρᾶς καὶ κρασιοῦ καὶ τραγουδιοῦ,
κι ὄχι ἐτούτη ἡ γῆ ποὺ ἡ χαρὰ εἶναι ἀμαρτία.

Ἔ, ἄς φύγουμε, γλυκειὰ μου ἀγαπημένη!
ἄς φύγουμε, ἀγαπημένη μου, μακριὰ!

Μετάφραση: ΔΗΜΗΤΡΗ ΣΤΑΥΡΟΥ

Σ τ έ ρ γ ι ο ς Σ κ ι α δ ᾶ ς

Μ Ο Ι Ρ Α

ΙΣΩΣ ΝΑ ΜΗΝ ήτανε λύση αυτή, ωστόσο με τον καιρό και την υπομονή έτσι κι' αλλιώς την είχε συνηθίσει. Πόσα χρόνια αλήθεια! Θάτανε τώρα καμιά είκοσαριά που τὰ πέρασε ανάμεσα στὰ ποτήρια του και τὰ πιατικά του. Σάν ἀράδιαζε νωρίς - νωρίς τ' ἀπόγιομα τὰ τραπεζάκια του σύριζα στη θάλασσα, στεκόταν και τὰ καμάρωνε καλοσκοπισμένα, με τὰ χρωματιστά τραπεζομάντηλά τους, ένα - ένα, ικανοποιημένος. Τὸ προσωπικό, ἔλεγε. Κοίταζε και τὸ καλοσουλαντισμένο χῶμα μπροστὰ στὸ μαγαζάκι του κι' ὅλα ἐν τάξει γνωμάτιζε και περίμενε. Αὐτὰ τὸ καλοκαίρι. Τὴν ἡσυχὴ καλωσυνεμένη γωνιά του θυμόνταν τότε τὰ ζευγαράκια. Τοὺς ἄρεζε ν' ἀκοῦν τὴ ζεστὴν ἀνάσα τους ἐκεῖ μπροστὰ στὴν ἀσάλεφτη βραδυασμένη θάλασσα ποῦταν ἀπέραντη και βαθειὰ σάν τὸν ἔρωτα. Ὁ μπαρμπα - Γιάννης τᾶβλεπεν ὅλα αὐτὰ με τὴ λοξή του ματιὰ καθισμένος μπροστὰ στὴν πόρτα τοῦ μαγαζιοῦ του και πελάγωνε στὶς νοσταλγίες και τὶς μνήμες.

Δὲν ἦτανε νέος ὁ μπαρμπα - Γιάννης, ὄχι, μὰ ἡ καρδιά του δὲν ἔλεγε νὰ καταλαγιάσει κι' ὄλο θυμόταν. Πλουσιόπαιδο ἀπὸ κούνια, νωρίς - νωρίς μπλέχτηκε με γυναῖκες ποὺ μάτσο πέρασαν ἀπ' τὴ ζωὴ του, ὅσπου ἄραξε στὴν καλὴ του, τὴν ἄξια νὰ τὴν πάρει στεφάνι του, τὴν Ἐλένη. Θεὸς ξέρει τί ἔνοιωσε τότες. Ἐκεῖ στάθηκε και στηρίχτηκε πάνω της. Μὰ δὲν ἦτανε γραφτὸ νὰ γίνει δική του. Τὴν πῆρε ἐκεῖνος ὁ ἀμερικάνος ποῦ, καθὼς εἶπαν, τοῦ τὴν εἶχανε τάξει ἀπὸ μικρὴ κι' αὐτὸς ἦτανε πολὺ νέος κι' ἄγουρος γιὰ ν' ἀντισταθεῖ. Κατάλαβε τότες πὼς ἡ πίκρα ποὺ κατρακύλησε στὰ σωθικά του θάμνε ἐκεῖ γιὰ πάντα. Ὑστερα, πέθανε ὁ πατέρας, ἦσαν λεφτὰ στὰ χέρια του, ξενιτέφτηκε και σπατάλησε χρόνια και λεφτὰ. Ἔσπασε κι' ἕνα πόδι πέφτοντας πάνω σὲ κάποια κούρσα μεθυσμένος. Ὅλα γραφτά. Μὰ ἐδῶ τώρα, στὴν ἡσυχὴ αὐτὴ γωνιά ποὺ τὴ διάλεξε γι' ἀραξοβόλι, σὰ ν' ἀπαγκιάστηκε. Κι' οὔτε θυμόταν πιά πλοῦτη και περφόβεια ἔτσι καθὼς κούτσα - κούτσα κουβαλοῦσε τὸ δίσκο με τὰ ποτηρικά στὰ τραπεζάκια. Μόνο τὴν Ἐλένη θυμόταν. Αὐτὴ ναί. Δίχως κάμια κι' ἄς τοῦχε σακατέψει τὴ ζωὴ. Κι' ἄς ἦτανε -- στὰ γεράματά του πιά -- μα-

γκούφης. Ὅχι, ὄχι αὐτὴ δὲν ἔφταιγε, ἔτσι ἔλεγε ἐκεῖνο τὸ φαρμακωμένο γεράμα της, διάβασε -- διάβασε τὴν ἀποστηθίσει.

Ὁ ἕνας καλοκαιριάτικος μῆνας ἔφερνε τὸν ἄλλο, ὕστερα ἄρχιζε τὸ φθινόπωρο ποῦ, καθὼς προχωροῦσε, ἀνάρεινε τὰ ζευγαρία κι' ὀρφάνευε τὰ τραπεζάκια. Κι' ἕνα πρωῖνὸ πλάκωνε ξαφνικά κι' ὁ χειμώνας σουραυλίζοντας μέσ' ἀπ' τοὺς τοίγκους κι' ἀνασκαλεύοντας τὴ θάλασσα. Ὁ μπαρμπα - Γιάννης ἀναδιπλωνόταν τότε στὴν παράγκα του κι' ἀκρομαζόταν τὴ βροχὴ ποὺ κροτάλιζε στὸ καβούκι του. Κι' αὐτὸ θὰ περάσει, ἔλεγε. Πότε - πότε, με τὴ λιακάδα, ξεστράτιζε ὡς τὰ κεῖ και κανένας χριστιανὸς κι' ἦταν μέρα μεγάλη ἐκείνη γιὰ τὸ μπαρμπα - Γιάννη ποὺ κοβόταν στὰ δυὸ νὰ τὸν γνοιαστεῖ. Ἔστηνε τὸ ποτηράκι του πλάι στοῦ ἄλλου και τὰ κουτσόπινε και τὰ κουτσόλεγε με τὸν ἀναπάντεχο σύντροφο γιὰ νὰ ξεμουδιάσει λίγο τὴ γλώσσα του. Κι' ὅταν ἔφευγε, ἐκεῖνος ἔμενε χαρούμενος ὅσπου νὰ σωθεῖ κ' ἡ μέρα, ξανασκουπίζε τὰ ποτηρικά του, καλοσυγύριζε τὸ μαγαζί, σὰ νᾶταν κιάλας κοντὰ ἡ ἀνοιξη. Ἔ, ὅπου νᾶναι θάρτει κι' αὐτὴ, τί θὰ κάνει, ἔλεγε.

**

Ἐνα πρωῖ ἀκουσε τὸ φρενάρισμα κοντὰ στὴν πόρτα του. Ἐτρεξε ὄξω κ' εἶδε τὸ αὐτοκίνητο. Τρεῖς - τέσσερις ἄντρες κατέβηκαν κι' ἄρχισαν νὰ μετροῦνε τὴ γῆς με μιὰ κορδέλλα. Φώναζαν κάτι ἀριθμοὺς κι' ὁ ἕνας ἔγραφε. Ὑστερα ξαναμπῆκαν στὸ αὐτοκίνητο κι' ἔφυγαν. Ὁ μπαρμπα - Γιάννης κοιτοῦσε ἀπορημένος μὴ τολμώντας νὰ δώσει ἐξήγηση. Φτού, ἔκανε και ξαναμπῆκε στὴ παράγκα του συννεφιασμένος. Ἐπειτα μπᾶ, εἶπε και τῶβγαλε ἀπ' τὸ νοῦ του.

Ὑστερα ἀπὸ λίγες μέρες ἦσαν οἱ ἐργάτες κι' ἔπειτα οἱ μαραγκοὶ κ' οἱ μογιατζήδες. Καὶ κάποτες -- ἀρχὲς καλοκαιριοῦ -- μπροστὰ στὰ τρομαγμένα μάτια του ὀρθώνονταν τὸ χτίριο ἔτοιμο, ἀπειλητικὸ κι' ἀμείλιχτο. Ζάρωσε ὁ μπαρμπα - Γιάννης, ζάρωσε κ' ἡ παραγκούλα του.

Ὡστόσο σάν πάντα τὴ γνοιαζόταν, πέραγε τὴν ποδιά του, σουλάντιζε τὸ χῶμα, ἀράδιαζε τὰ τραπεζάκια ἕνα - ἕνα με τάξει και περίμενε. Ἀπὸ τὸ μεγάλο κέντρο φτάναν οἱ μελωδίες τῆς τζάζ ἀνάκατες με τὰ κορναρίσματα τῶν αὐτοκινήτων, τὶς χαρούμενες φωνές, τὰ γέλια. Κάτω ἀπ' κόκκινα και μπλε λαμπιόνια τὰ ζευγαρία χόρευαν. Αὐτὸς δὲν εἶχε μουσική, δὲν εἶχε πίστα χοροῦ, δὲν εἶχε στυλαρισμένα γκαρσόνια μ' ἄσπρα ζακέτα και μαῦρα πανталόνια, δὲν εἶχε πιά πελάτες. Τὰ τραπεζάκια του, δίχως τὴ φιλόξενη διακριτικότητά τους ποὺ τοὺς τὴν ἀφαιροῦσαν οἱ δυνατὲς ἀνταύγειες τοῦ μεγάλου κέντρου, ἔμεναν ἐκεῖ ὀρφανὰ ἀνεμίζοντας περιλύπα τὰ τραπεζομάντηλά τους πλάι σὲ μιὰ θάλασσα σιωπηλὴ κι' ἀσυγκινητὴ. Κι' ὁ καιρὸς περνοῦσε, ἀφήνοντας πίσω τὴν αἴσθησή τοῦ τέλους στὴ γωνίτσα του, στὸ τελευταῖο καταφύγιό του.

**

Καθὼς ἔλαμνε ἀργὰ - ἀργὰ ἀφήνοντας νὰ πέφτουν ἤρεμα τὰ κουπιά στὴ νυχτωμένη θάλασσα και ξεμακραίνοντας ὀλοένα ἀπ' τὴν παραλία, ὁ

μπαρμπα - Γιάννης δοκίμαζε για πρώτη φορά την εντύπωση πώς είχε ξοφλήσει μ' όλα, πώς δὲν είχε τίποτε πιά στὰ χέρια του, τίποτα νὰ φροντίσει, πὼς ἐπὶ τέλους κάρφωνε γιὰ πάντα ὅλες τὶς πόρτες πὺ ἀνοίγαν στὴ ζωὴ. Κεῖ κάτω ψήλωνε τὸ μεγάλο δίπαιτο χτίριο μὲ τὴν ἀναϊδεία του καὶ τὴ στραφτερὴ ταμπέλα του. Ξεχώρισε ἕνα - ἕνα τὰ γράμματα: μῦ, γιῶτα, ἄλφα, μῦ, γιῶτα. Στὴ θαμπόφωτη πίστα τὰ ζευγάρια ἀργοσάλευαν. Οἱ ἀσπρόμαυρες σιλουέτες πήγαιναν κι' ἔρχονταν σκύβοντας πάνω στὰ τραπέζια. Ἡ μουσικὴ ἀκουγόταν ἀχνή.

Τὸ βλέμμα του ἀναζήτησε τὴ γωνιά του πὺ μόλις διακρινόταν βυθισμένη σὲ μιὰ σιωπὴ θανάτου. Νοιώθει ἕνα πιάσιμο στὸ λαιμὸ κι' ἀφήνεται ἔτσι παραδομένος στὴ θλίψη. Μὰ νά! Μιὰ λάμψη ἀναπάντεχη πεταρίζε σὲ λίγο πίσω ἀπ' τὸ τζάμι πὺ ὀλοένα δυναμώνει ὡς πὺ τυλίγει τὴν παραγκοῦλα του ὀλάκερη μ' ἕνα τρολλὸ κοκκινοκίτρινο φῶς πὺ ἀπλώνεται μακρὰ ὀλοτρόγυρα κι' ὡς κάτω στὴ θάλασσα. Κι' ἐκεῖ — μὴν ὄνειρεύεται; — τὰ τραπεζάκια του στὴ σειρὰ μὲ τὰ πολύχρωμα τραπεζομάντηλα φιλοξενοῦνε πάλι τὰ ἐρωτεμένα ζευγαράκια. Τὸ μεγάλο κέντρο πὺ λέρα σὰ νὰ χανόταν, νᾶσβυνε νικημένο ἀπ' τὸ φωτεινὸ δικό του μεγαλεῖο.

Ἐκλείσει τὰ μάτια γιὰ νὰ κρατήσει μέσα του τὴν ἀπίστευτὴ ζωγραφιά κι' ἔμεινε ἔτσι γιὰ λίγο ἀκίνητος κι' εὐτυχής. Ἐπειτα ἄδραξε πάλι τὰ κουνιά καί, μὲ κλειστὰ πάντα τὰ μάτια, προχώρησε ἀλλόκοσμος στὸ νυχτωμένο πέλαγος.

ΣΤΕΡΓΙΟΣ ΣΚΙΑΔΑΣ

Ἡ ΕΙΡΗΝΟΥΛΑ Ἡ ΜΙΚΡΗ

Ἡ Εἰρηνούλα ἡ μικρὴ
τὸ τρυφερὸ λουλούδι
μὲ μαργαρίτα μοιάζει χαρωπὴ.
Τὰ φύλλα της τῆς ξεφυλλῶ
καὶ τὴ ρωτῶ ἂν μ' ἀγαπᾷ.
Κι' ἐκείνη μ' ἀπαντᾷ δειλὰ - δειλὰ
μὲ χαμηλὰ τὰ μάτια:
Στ' ἀλήθεια ἀκόμα μὲ ρωτᾷς,
δὲν τῶνοιωσε ἡ καρδιά σου
δὲν εἶδες μὲς στὰ μάτια μου
αὐτὸ πὺ ἀναζητᾷς;

ΝΕΣΤΩΡ ΕΡΑΝΙΔΗΣ

Τ' ΑΧΝΑΡΙΑ ΤΗΣ ΑΥΓΗΣ

Καταμεσοῦρανα τὸ φῶς, ἀκόμα,
πρὶν φτάσει τῆς θανῆς του ἡ ὥρα,
σβύστηκε ἀναπάντεχα,
δίχως ν' ἀφήσει πίσω του
γιὰ σύθαμπο ἐλπίδα.

Ἐαναγυρνῶ ψηλαφητὰ
στὰ ξεχασμένα τῆς Αὐγῆς
ἀχνάρια..

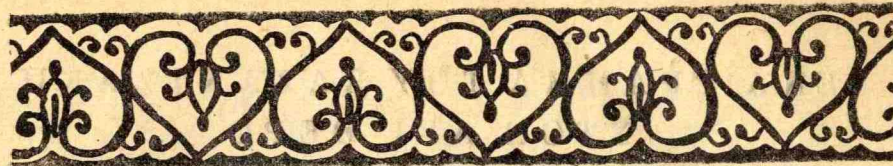
Θαρρῶ πὼς κάπου τ' ἄφησα
σιμά..

Ἴσως καὶ νὰ προσπέρασα..

Ἡ νὰ μὴν ἦταν γραφτὸ
πάλι νὰ τὰ γνωρίσω..

δίχως τῆς νιότης ὁδηγό...

Π. Κ. ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ

ΑΝΤΙΠΑΤΡΟΣ Ο ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΥΣ

«Ἐημέρωμα εἶναι, Χρύσιλλα, κρᾶζει πολλῶρα ὁ πετεινὸς
Κ' ἡ μισητὴ Ἡριγένεια μὲ τὴ φωνὴ μπροβάλλει».
— «Ἐ, φτονερὸ πουλερικό, πάλι μὲ διώχνεις! Πάλι
Θ' ἀρχίσει μὲ τοὺς ἄγουρους ὁ μόχτος ὁ καθημερινός...
Γερνάς, καημένε Τιθωνέ! Τί διώχνεις ἀπ' τὸ στῶμα
Τὴν Ἡῶ, τὴν φιλενάδα σου, πρὶν καλοφέξει ἀκόμα;»

Π α λ. Ἄ ν θ. ν, 3,

Εἰς Χρύσιλλαν τὴν ἑταίραν

ΑΝΩΝΥΜΟΣ *

Τὴν πὺ ἀκριβὴ στὴν πόλη μας, κι ὀλη φωτιὰ καὶ γλύκα,
Τὴ Σθενελαΐδα, πὺ ὀλων μας τὰ πορτοφόλια ἀδείαζει,
Γυμνὴ ὀλη νύχτα στ' ὄνειρο τὴν εἶχα, νὰ πλαντάζει,
Καὶ νὰ μοῦ δίνει, χάρισμα, τὸ νέο κορμί της προῖκα.
Δὲ θὰ προσπέφτω, μὰ οὔτε πιά, γιὰ τὴ σκληρὴ, θὰ κλαίω:
Ἡ Ὀ Ὑπνος γιὰ πάντα ὡς τὸ πουρνὸ θὰ τῆνε φέρνει λέω...

Π α λ. Ἄ ν θ. ν, 2.

Εἰς Σθενελαΐδα τὴν ἑταίραν

* (Ἡ Μάξιμος Πλανούδης τὸ ἀποδίδει στὸ Μελέαγρο).

ΡΟΥΦΙΝΟΣ

Πρῶτα ἄς λουστοῦμε κ' ὄστερα, στεφανωμένοι, τὸ κρασί
Τὸ μπροῦσκο μὲ τίς κύλικες ἄς πιοῦμε, λέω, Προδίκη.
Δίγη ἡ χαρὰ κ' ἡ νιότη μας. Κ' ἔρχονται, πίκρα περισσή,
Τὰ γερατεῖα τ' ἀνήμπορα, κι ἄχ, τοῦ Θανάτου ἡ φρίκη.

Π α λ. Ἄ ν θ. ν, 12.

Εἰς Προδίκην ἑταίραν

ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΣ

Θά ἴναι εὐκόλο στὴν Κόζικο τὸν Ἴππακὸ γιὰ νὰ ἴθρεις
Καὶ τὴ Διδύμη, σὰν θὰ πᾶς. Τραγὸ τὸ σπιτικὸ τους.
Δόγος πικρός, μὰ πὲς τονε: Πέτρα εἰμ' ἐγὼ τῆς μαύρης,
Τῆς κρύας τῆς Γῆς, καὶ σκέπασα τὸ νέο Κριτία, τὸ γυιὸ τους.

«Ἐπιγράμματα» XII

Μετάφραση: ΣΥΜΕΩΝ ΚΟΥΡΗΤΗΣ

ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ ΣΤΟΝ ΑΓΙ ΘΕΡΟ

Ἀντίπολις 15 - 7 - 54

Ἀγαπητέ μου, ἀθάνατε Σπόρο,

Πολύ Σ' εὐχαριστῶ γιὰ τὸ γράμμα Σου, πολύ εὐχαριστῶ καὶ τὸ Συμβούλιο τῆς Ἑταιρείας πὺ εἶχε τὴν ἐβγένεια νὰ μοῦ στείλει τὸ ἔγγραφο αὐτό* ἐδῶ στὴν ἀπόλυτη μοναξιά μου σὰν ψιθυρὸς ἐντόμων φτάνουν οἱ κραβγές τῶν Παπαδομελάδων· πόσο μακριὰ εἶμαι ἀπ' ὅλες ἐτοῦτες τίς κραβγές, δὲ λέγεται. Κάθουμαι ἐδῶ ἡσυχᾶ, ξυπνῶ ξημερώματα, ζέβουμαι στὴ δουλιά, βιάζουμαι νὰ διατυπώσω ὀλάκαιρη τὴν ψυχὴ μου, πρὶν πεθάνω, νὰ μὴν ἀφήσω παρὰ λίγα κόκαλα στὸ Χάρο νὰ πάρει, κόκαλα καὶ καθόλου ψυχὴ. Κι ἀπτό τὸν καιρὸ μούτυχε καὶ καινούργιο δυσκολότατο χρέος: ὁ ἐκδότης μου στὴ Ν. Ὑόρκη μούστειλε τὸν καθηγητὴ Friar νὰ μεταφράσουμε μαζί ὀλη τὴν Ὀδύσεια, σὲ ἐγγλέζικους στίχους· ἀπὸ τὰ χαράματα ὡς τὸ βράδι δουλέβουμε καὶ θὰ χρειαστεῖ 11]2 χρόνος νὰ τελέψει καὶ νὰ τυπωθεῖ. Καὶ συνάμα γράφω ἕνα καινούργιο μυθιστόρημα μὲ τίτλο: «Θέλει, λέει, νάναι λέφτερος — Σκοτόστετον!».

Βιάζουμαι· λίγος πιά ὁ δρόμος μπροστά μου, λίγο πιά τὸ φῶς· κι ἀφθαίνει ἡ λαχτάρα νὰ δουλέψω, νὰ προφτάσω. Ἄν προφτάσω.

Περιμένω τὰ βιβλία Σου μὲ λαχτάρα: ξέρεις πόσο πάντα ἀγαπῶ ὀ,τι γράφεις. Ζηλέβω πάντα τὸ ρυθμὸ τοῦ στίχου Σου καὶ τὴν πλούσια ρωμαλέα Σου γλώσσα κ' ἕνα ἀέρα λεβεντιάς πὺ φυσᾶει σὲ κάθε Σου σελίδα.

Νὰ μοῦ χαιρετᾶς πολὺ τὴ γυναίκα Σου. Πότε ἄραγε πιά θὰ ἴδω-θοῦμε; Δὲν ἔχω καμιὰ νοσταλγία, Ἑλλάδα εἶναι κι ἐδῶ, ὁ ἀγέρας, ὁ ἥλιος, οἱ συκιές, τ' ἀμπέλια, ἡ θάλασσα... Ὅμως πεθύμησα μερικὸς ἀνθρώπους. Ἐσᾶς τοὺς δυό, τὸ Σκουριότη, κάμποσα μέλη τῆς Ἑταιρείας μας καὶ τὴν Αἴγινα.

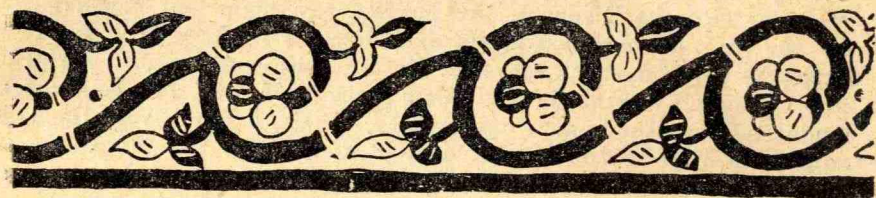
Ἀκόμα μιὰ φορὰ Σὲ παρακαλῶ εὐχαρίστησε ἐκ μέρους μου τὸ Συμβούλιο τῆς Ἑταιρείας μὲ τὸν πολυαγαπημένο Πρόεδρό της· τὸ ἔγγραφο πὺ μούστειλε μοῦ εἶναι πολύτιμο.

Ἡ Ἑλένη χαιρετᾶει τὴ γυναίκα Σου καὶ Σένα μὲ πολὴν ἀγάπη.

Ὁ Θεὸς μαζί Σας πάντα

N. KAZANTZAKHΣ

*Πρόκειται γιὰ τὸ ἔγγραφο πὺ στάλθηκε ἀπὸ τὴν Ἑταιρεία Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν στὴν Ἀκαδημία τῆς Στοκχόλμης, σχετικὰ μὲ τὴν ἀπονομὴ τοῦ Νόμπελ στὸν Καζαντζάκη.

ROGER MILLIEX

Ἡ ΠΡΟΒΗΓΚΙΑΝΗ ΦΥΣΗ ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΜΙΣΤΡΑΛ

Πάνω σ' αὐτὴ τὴ Προβηγκιανὴ φύση βασιλεύει φυσικὰ ὁ ἥλιος, ὁ ἥλιος πὺ, καθὼς περιγράφεται στὴ Mireille, κάνει τὸν ἀγέρα νὰ τρεμουλιάζει καὶ κινεῖ ἀδιάκοπα «τὰ μικρὰ παλαβὰ τσέμπελα τῶν τζιτζικιῶν». Ὅλο τὸ καλοκαιρινὸ καῦμα τὸ νοιώθεις σ' αὐτὸ τὸ κομμάτι τοῦ Calendal. . . . «Ἡ φύση καίγεται — γύρω μας καὶ κυλιέται — μέσα στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ καλοκαιριοῦ — ρουφώντας τοῦ κοκκινομάλλη ἀρραβωναστικοῦ της — τὴν καφτερὴ ἀνάσα».

Ὁ παντοδύναμος βασιλιάς αὐτὸς μπορεῖ νὰ γίνεῖ καὶ ἐγκληματικὸς τύραννος, ὅπως ὅταν μπήγει τὰ καρφιὰ καὶ τ' ἀγκάθια του μέσα στὸ πονεμένο μυαλὸ τῆς δύστηνης Mireille. Ἀλλὰ ὁ ἥλιος πὺ ἀνεβαίνει στὸν οὐρανὸ στὴν τελευταία στροφὴ τοῦ Calendal, εἶναι μιὰ πηγὴ δύναμης πὺ «γεννάει δίχως ὄριο καὶ τέλος καινούργιους ἐνθουσιασμοὺς καὶ καινούργιους ἔρωτες». Ἄλλος δεσπότης τοῦ προβηγκιανοῦ τοπίου εἶναι ὁ ἀγέρας, (*) εἰδικὰ τὸ στεριανὸ Μαϊστοράλι πὺ ὁ δμώνιμος ποιητὴς μας τὸν παρομοιάζει μὲ ἄγριο θεοῦ πὺ βογκᾶει μέσα στὰ βράχια, μὲ ὀρητικὸ ἀετὸ πὺ ἀμολᾶει ὁ Θεὸς σὰν ἀνοίγει τὸ χέρι του.

Ἡ τρισυπόστατη φύση τῆς Προβηγκίας: καμπία, βουνία καὶ θαλασσινὴ ἐμφανίζεται στοὺς στίχους τοῦ Μιστράλ. Ἡ καμπία τῆς περιοχῆς τῆς Arles, στὴ Mireille μὲ τὰ ἔλη τοῦ Δέλτα τῆς ἀλλόκοτης Camargue, ὅπου τ' ἄγρια ἄλογα καὶ οἱ ταῦροι χοροπηδᾶνε μέσα στὰ καλάμια, μὲ τὴ γυμνὴ, πετροφτυτεμένη Crau ὅπου κατὰ τὸ μῦθο, ὁ Ἡρακλῆς σώθηκε ἀπὸ τοὺς ἐπιτιθεμένους Λίγυρες, χάρη στὸν Ὀλύμπιο πατέρα του πὺ ἔριξε μιὰ τεράστια βροχὴ ἀπὸ πέτρες ἀντὶς γιὰ βόλια ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν του. Τὸ Calendal ἐνώνει τὴ θάλασσα καὶ τὸ βουνό Ὀ δμώνιμος ἥρωας, πὺ εἶναι ἕνας ἀπλὸς ψαράς «Un Simple Pecheur D' Anchaio», ἀπὸ τὸ ὄραϊο λιμανάκι ἀναστενάζει:

τί ἡδονὴ
νὰ γερμίζει κανεὶς τὸ στήθος του
μὲ τὴ θαλασσινὴ ἀρμύρα

* Εἶναι ὀμως ἀπλή σύμπτωση γιὰτὶ ὁ «μιστράλ» ἀέρας προέρχεται ἀπὸ τὸ Magistram, δηλοδὴ ὁ πιὸ δυνατὸς, ἐνῶ ὁ Mistral κύριο ὄνομα προέρχεται ἀπὸ τὸ Ministralem καὶ θέλει νὰ πεῖ δημόσιος λειτουργός.

Και τὴ χαίρεται κανείς τὴ θάλασσα σ' ὅλες τὶς ὥρες, «ροδίνη καὶ χαμογελαστή» (Rozo e Rizente), σὰν ξυπνάει τὴν αὐγή, καὶ διάφανη κάτω ἀπ' τὸν ἥλιο, μὲ τὰ ἄσπρα προβατάκια ὅταν τὴ σηκώνει ἡ ἀγέρας, ἀστραφτερὴ τὴ νύχτα ἀπὸ τὴν ἑσπερία. Καὶ συνιστῶ στοὺς φίλους τοῦ θαλάσσιου βυθοῦ μιὰ καταπληκτικὰ λαμπρὴ περιγραφή, στὸ III ἄσμα τοῦ Calendal τοῦ ποικίλου κόσμου τῶν ψαριῶν. Ἀλλὰ τὸ βουνό, στὴν Προβηγκία καθὼς καὶ στὴν Ἑλλάδα δὲν εἶναι ποτὲ μακριὰ ἀπὸ τὴν παραλία, καὶ ἄλλωστε ἀπὸ τὸ χωριὸ τοῦ τῆ Μαγιάν ὁ ΜΙΣΤΡΑΛ ἀτένιζε τὶς χιονισμένες Alpilles, τὶς μικρὲς ἄλπεϊς, ποὺ βλέπομε στὸ Calendal τὶς μύτες τοὺς ν' ἀσπρίζουν κάτω ἀπὸ τὸ φεγγάρι. Καὶ ἐκεῖ πάνω ποὺ ἀνέβηκε πρῶτος πρῶτος ὁ Πετράχης, ὀρθώνεται βορειοανατολικά ἀπὸ τὸ Avignon, στὰ 1912 μ. σὰν «τοῖχος», λέει ὁ ποιητὴς, ἡ πιὸ ψηλὴ βίγλα τῆς Προβηγκίας, τὸ Mont Ventoux. Τὸ Ventoux ἔχει γιὰ σκουροπράσινο στεφάνι ἓνα δάσος ἀπὸ πεύκες ποὺ φαίνεται ὅτι κινδύνευε τότε ἀπὸ ξυλοτόμους. Ἀφοῦ κάνει ὁ ποιητὴς τὸ ἐγκώμιο τῶν δέντρων ποὺ εἶναι «ἡ σκοτεινὴ κόμη τῆς γῆς» καὶ «οἱ νοοὶ τῶν πηγῶν», στέλνει μιὰ ἐκκλήση ποὺ θάπρεπε νὰ μεταφραστῆ ἑλληνικά καὶ νὰ δημοσιευτεῖ σ' ὅλα τὰ φυσιολογικὰ περιοδικὰ γιὰ τὴν διάσωση τῶν δέντρων: «Ἀπίστε νὰ ζήσουν, παρακαλεῖ ὁ ΜΙΣΤΡΑΛ, γιατί εἶναι τὰ πρωτότοκα παιδιὰ — τ' ἀχώριστα βυζασταρούδια, — ἡ χαρά, ἡ καλοσσηαία δόξα τῆς παγκοσμίου τροφῆς».

Δὲν εἶπα τίποτε γιὰ τὴ θρυλικὴ ἀρτηρία ποὺ δροοῖζει τρέφει καὶ ζωοθεύει ἓνα ὀλόκληρο καὶ σημαντικό κομμάτι τῆς Προβηγκίας μὲ τὶς Valence, Avignon, Arles καὶ τὴ Camargue, ἐννοῶ τὸ Ροδανό, γιατί ἡ ρευστὴ παρουσία του γεμίζει ὀλόκληρο τὸ ἔργο τοῦ ΜΙΣΤΡΑΛ καὶ τοῦ ἔχει ἐμπνεύσει ἓνα ὀλόκληρο ἔπος «Τὸ ποίημα τοῦ Ροδανοῦ» ποὺ εἶναι ἴσως ἀπὸ ποιητικὴ ἀποψη τὸ μεγάλο του ἀριστούργημα.

Ὁ ἥλιος, ὁ ἀγέρας, ἡ θάλασσα, ἡ ἐλιά ἐνώνονται μὲ τὴν ἱστορία ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν πάντα ζωντανὴ καὶ ἀνανεωμένη — σὰν τὴν ἑλληνικὴ — ψυχὴ τοῦ τόπου τοῦ Μιστράλ, σὲ μιὰ περιφημὴ ἐκκλήση ποὺ τῆς ἀπευθύνει ὁ ποιητὴς στοὺς παρακάτω στίχους ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ Πρώτου Ἄσματος τοῦ Calendal.

τῆς χώρας μου ψυχὴ
 ἐσύ, ποὺ φανερώνεσαι ὀλοκάθαρα νὰ λάμπεις
 μέσα στὴν ἱστορία σου καὶ στὴ γλώσσα σου
 ὅταν ἐκεῖνοι οἱ πικαρδοὶ βαρῶνοι, οἱ γερμανοὶ
 οἱ βουργωνδοὶ — περισφίγγανε ἄγρια τὴν Τουλούζη
 καὶ τὴν Μπωκέρ — ἐσύ, ποὺ ὅμοια μὲ φλόγα
 ἀπὸ παντοῦ ἐλόγγιζες — ἐνάντια στοὺς μαύρους καβαλλάρηδες
 τοὺς ἄντρες τῆς Μασσαλίας καὶ τοὺς γιούς τῆς Ἄβινιόν.

Τὸ μεγαλεῖο τῶν ἀναμνήσεων περιζωσμένη ἐσύ,
 ποὺ σώζεις τὴν ἐλπίδα μας καὶ ποὺ
 ἀπάνω ἀπὸ τὸ θάνατο κι' ἀπὸ τὸ νεκροθάφτη,
 πάντοτε πιὸ ζεστὸ καὶ ὁμορφὸ
 τὸ αἷμα τῶν πατέρων μας κάνεις ν' ἀνανεώνεται,
 ἐσύ ποὺ τοὺς γλυκοὺς κάνεις ἐμπνέοντας τροβαδούρους
 σὰν τὸ μαστρο, νὰ ξεσπᾶ κάνεις ἀμέσως ἔπειτα
 βροντώντας τὴ φωνὴ τοῦ Μιραμπώ

Γιατί τῶν αἰώνων οἱ μεγάλες φουσκοθαλασσιές
 κι' οἱ καταγίδες τοὺς κι' οἱ τρόμοι τοὺς
 ἀνακατώναν μάταια τοὺς λαοὺς — σβύναν τὰ σύνορα
 ἡ γῆς ἡ μητρική, ἡ καλὴ φύση
 τρέφει τοὺς γιούς τῆς πάντοτε
 μὲ τὸ ἴδιο γάλα κι' ὁ σκληρὸς μαστός τῆς
 θὰ δίνει πάντα τὸ λεπτό τῆς λάδι στὴν ἐλιά

ψυχὴ ποὺ ἀνανεώνεσαι ἀδιάκοπα, ἐσύ ψυχὴ
 χαρούμενη περήφανη καὶ ζωντανὴ ψυχὴ
 ποὺ γρεμετίζεις μὲς στὸ θόρυβο τοῦ Ροδανοῦ σου καὶ τοῦ ἀνέμου του
 Ἐσύ ψυχὴ τῶν ξέχειλων ἀπὸ ἀρμονία δασῶν
 καὶ τῶν θαλασσιῶν κόρφων γιομάτων ἥλιο,
 Σένα φωνάζω τῆς πατρίδας μου
 πιστὴ ψυχὴ! Μὲς στοὺς προβηγκιανούς μου
 στίχους ἐμψυχώσου!

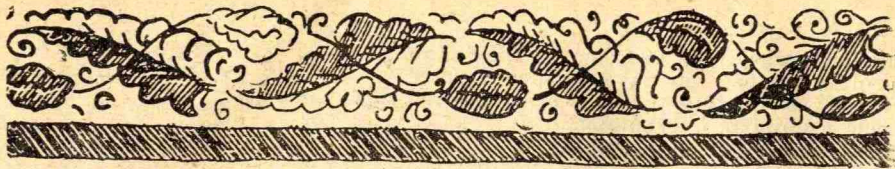
(Μεταφράση: ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ)

ΠΟΤΕ ΔΕΝ ΤΟ ἜΧΑ ΦΑΝΤΑΣΤΕΙ

Ποτέ, δὲν τὸ ἔχα φανταστῆ
 ὅτι ἡ μισὴ ζωὴ μου
 μέσ' σ' ἓνα Σανατόριο
 κάποτε θὰ κυλοῦσε,
 κι' ἐκεῖ, κάθε μου ὄνειρο
 ποὺ εἶχα πλάσει, ἄλλοι μου,
 σὰ φύλλο φθινοπωρινό,
 ἄχ, θὰ φυλλορροοῦσε.
 Καὶ τώρα ποὺ ἐκύλησε
 σκέφτομαι τὰ χαμένα
 τὰ χρόνια μου, τὴ νεότητά μου,
 κι' ἀβάσταχτη ἔχω ὀδύνη,
 καὶ καθὼς, ἔξω, κι' ἡ βροχὴ
 ξανάρχισε θλιμμένα
 νὰ παίζει τ' ἄθλιο ντέφι τῆς
 στὰ νεῦρα πῶς μοῦ δίνει!...

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΠΑΠΑΤΣΩΡΗΣ

Κώστας Θρακιώτης

ΜΙΑ ΠΡΟΓΕΝΕΤΙΚΗ ΜΟΡΦΗ ΘΕΑΤΡΟΥ (γ)

Ο ΚΙΟΠΕΚ ΜΠΕΝΣ ΚΙ Η ΤΟΤΕΜΙΚΗ ΤΟΥ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ

Οι Έσκιμωοί θέλοντας να σταματήσει ο χειμωνιάτικος άγέρας παρασταίνουν το φόνου του μιμικά. Οι Άηνου έχουν τη συνήθεια να ρίχνουν νερό σε μεγάλα κόσκινα για ν' αναπαραστήσουν το φαινόμενο της βροχής με σκοπό να την προκαλέσουν. Οι Ιθαγενείς της Νέας Καληδονίας όταν θέλουν να φέρουν ξηρασία, φτιάχνουν ένα μεγάλο δίσκο και τον στριφογυρνάνε την ώρα που δγαίνει ο ήλιος ενώ λένε: «Ανάδω τον ήλιο για να φάει τα σύγνεφα και να στεγνώσει τη γη. Σε μία ιντιάνικη φυλή τη Χάκντας, όταν οι άντρες της φυλής έλειπαν σε πόλεμο οι γεροντότεροι παίζανε ένα είδος παντομίμας. Ρίχνονταν στα μικρά παιδιά, σε νάταν τάχατες έχτροί, τάρριχναν κάτω η τα αίχμαλώτιζαν, για να μπορέσουν οι πολεμιστές τους να σκοτώσουν η να αίχμαλωτίσουν τους έχθρούς τους.

Γενικότερα η θυσία του τοτέμ σε κοινό συμπόσιο, βεβαιώνεται από ένα σωρό πηγές. Στο τοτεμικό συμπόσιο που λάβαινε μέρος βλη η φυλή, τρώγοντας το ζώο, πίστευαν πως έβγαζαν μέσα τους το θεό. Είναι σε να μεταλάβαιναν το σώμα και το αίμα του θεού τους. Αργότερα συνέβαινε να μη τρώνε τα τοτέμ τους. Ήταν η εποχή που αναπτύχθηκε η γεωργία και η παραγωγή ξεπερνούσε την παλιά στενότητα της αγωνιώδικης εξεύρεσης της τροφής.

Αλλά με την ανάπτυξη της τεχνικής ο τοτεμισμός μετασχηματίζεται σε αποκλειστικά μαγικό θρησκευτικό σύστημα. Η ιδέα πως οι άνθρωποι και τα ζώα συγγενεύουν ξεπέφτει. Τώρα παρουσιάζονται πιδ προοδευμένες μορφές λατρείας κι αναπτύσσονται παράλληλα με την βλη κοινωνική διάρθρωση. Τα τοτέμ παίρνουν ανθρώπινη μορφή. Γίνονται θεοί, πράγμα που αντιστοιχεί στην κοινωνική ζωή με το θεσμό της βασιλείας, όπως υποστηρίζει και ο Φραιήζερ. Η δύναμη του βασιλιά φαίνεται να πηγάζει απ' το θεό και η εξουσία του γίνεται παραδεχτή σε θέληση θεική. Αύτος ο γήινος θεός θεωρείται τώρα σαν ένσαρκωση του τοτεμικού ζώου η ακόμα νομίζεται πως έχει τη δύναμη να ένσαρκώνεται με τη μορφή του ζώου. Τόν συνοδεύει πάντα το τοτεμικό του ζώο και πολλές φορές πλάθονται ένα σωρό ιστορίες που περιγράφουν τον γενάρχη της φυλής σαν γυιδ του τοτεμικού ζώου η μιας οποιας θνητής γυναίκας, που μ' αυτήν κοιμήθηκε ο θεός του γένους, μεταμορφωμένος σε ζώο η σε

φυσικό στοιχείο. Δεν είναι ανάγκη εδώ να θυμίσω ένα σωρό ελληνικούς μύθους σχετικά με την τέτοια δράση του τοτεμικού Δία η και των άλλων θεών του δωδεκάθεου. Αλλά αυτό θα μας απομάκρυνε πολύ από το θέμα μας.

Ο θεός-βασιλιάς λοιπόν τώρα είναι η προσωποποίηση των μαγικών δυνάμεων, κατά συνέπεια αυτός μονάχα μπορεί να έλέγχει τις φυσικές δυνάμεις και να εκδιάζει τη γονιμότητα της γης. Η μαγική του δύναμη είναι σύμφυτη με τη φυσική του δύναμη. Γι' αυτό ένας γερός και δυνατός βασιλιάς θα μπορούσε να εκτελεί τις απαιτούμενες ιεροτελεστίες. Αν γεράσει πάει χαμένη τούτη του η δύναμη. Μπρός στον κίνδυνο μιας τέτοιας συμφοράς, ο άνθρωπος θεός η βασιλιάς πρέπει να σκοτωθεί για ν' αφήσει τη θέση του σε ένα νέο και δυνατό πάλι διάδοχο.

Η ιδέα τούτη εκφράστηκε με το θάνατο του βασιλιά που αργότερα στην ιεροτελεστία πήρε καθαρά συμβολικό χαρακτήρα. Τη θεωρία του αυτή ο Φραιήζερ τη δάκισε πάνω σε εξακριβωμένες βασιλοκτονίες. Γι' αυτό και οι Schilluk, έως τις αρχές του είκοστου αιώνα σκότωναν το βασιλιά τους. Οι Κάτλας, μία αφρικανική φυλή, καθώς διηγήθηκαν στον Φρομπένιους «Όταν θυσιάζαμε το βασιλιά, έπεφτε βροχή και πλήθαιναν τα γεννήματά μας. Σήμερα που πάψαμε, (1) δεν έχουμε ούτε βροχές, ούτε γεννήματα όπως είχαμε στον καιρό που κάναμε τη βασιλοκτονία».

Ότι κάποτε ο συμβολικός αυτός θάνατος αντικατέστησε μία πραγματική ανθρώπινη θυσία δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία. Κάποιος πρόγονος του Μενές, στην Αίγυπτο, λένε, πως στέργισε μια τέτοια πίστη για τη μαγική ανάσταση. Μα όπως και να ναι, οι Αιγύπτιοι στην τελετή του Σεθ παράσταναν τούτη την ανάσταση μ' έναν τέτοιο θάνατο. Με την τελετή αυτή που είχε σκοπό να προκαλέσει τη γονιμοποίηση της γης, ο Φαραώ σηκωνόταν ύστερα απ' το συμβολικό του θάνατο, μαγικά ξαναγιωμένος, το ίδιο σαν το στάρι που έσπειρε στη γη.

Το σύστημα λοιπόν της αγροτικής μαγείας είναι θεμελιωμένο στην αρχή της αναγέννησης και της ανάστασης και περιορίζεται στον μοναδικό ετήσιο κύκλο, απ' το χρόνο της σποράς ως το χρόνο του θερισμού (2). Έτσι η τελετουργική πράξη γίνεται η προβολή του μύθου. Ο μύθος αργότερα θα ξεφύγει απ' την τροχιά της ιεροτελεστίας, θ' αναπτύξει δικά του χαρακτηριστικά, μα δε θα χάσει ποτέ το βαθύτερο συμβολικό του χαρακτήρα.

Κάτω απ' αυτούς τους δρους ο μύθος έγινε μυστήριο, και δεν φανερώνεται παρά με το εξωτερικό του περίβλημα στον άμύητο, ενώ η «εσώτερη» σημασία του κρατείται για τους «μεμυημένους». Άλλωστε, όπως ξαίρουμε, η παράδοση έπιζει κατά ένα δικό της τρόπο, παρ' όλο που εξαφανίζεται το αρχικό γενετικό κίνητρο μέσα στο χρόνο, κι' αν δεν έχει παραποιηθεί, ώστόσο με δυσκολία μπορείς κάποτε να διακρίνεις τα κύρια συστατικά του.

1) Το ίδιο άκουσα από Θρακιώτες αγρότες να παραπονούνται για την Περπερόνα που τους απαγόρευαν οι εκκλησιαστικές αρχές να την κάνουν στην εποχή του μεσοπολέμου.

2) Η Ε. Ζ. Χάρισσον στο πολύκροτο έργο της, Θέμις, καθώς κι ο άγγλος ελληνιστής Μιούραη «Ο Εύριπίδης και η εποχή του, έλλ. με. σ. 51-52) παραδέχονται τον ενιαυτόν ήρωα σαν έκφραση τούτης της ιεροτελεστίας.

Ἄλλὰ στή διερεύνηση τοῦ προβλήματος δὲν πρέπει νὰ ξεχνᾶμε πὼς κά-
θε στάδιο τῆς ἐξέλιξης τοῦ μύθου καθωρίστηκε ἀπὸ μιὰ ἀδήρητη κοινωνικὴ
ἀνάγκη. Ἀπὸ τὴ μαγικὴ πράξη τοῦ πρωτόγονου τοτεμικοῦ γένους, μὲ τὸν
φόνου τοῦ τοτέμ, κὶ ἀργότερα τὸν πραγματικὸ ἢ πλαστὸ θάνατο τοῦ βασιλιά,
ἕως τὴν συμβατικὴν ἱεροτελεστία καὶ τὴν ἱερομimικὴ ἀγροτικὴ γιορτὴ τῶν
ἀρχαίων, πού ξέπεσε φτασμένη ὡς ἑμᾶς μὲ τὴν ἐξωτερικὴν ὄψη μιᾶς εὐθυμῆς
γελοιογραφίας του, καλύπτεται ἕνα ἀπειρο χρονικὸ διάστημα πού ἡ ἐξέλιξη
τῆς ζωῆς, ἡ ἐπιστημονικὴ πρόοδος μὲ τὴν παραπέρα ἀνάπτυξη τῆς τεχνικῆς,
κατέρριψε καὶ τὰ τελευταῖα ἀπομεινάρια τῶν προλήψεων καὶ δεισιδαιμονιῶν
τῆς προϊστορικῆς ἀνθρωπότητος, ἔτσι πού μιὰ φέστα σημερινὴ κἂν νὰ κρα-
τάει ἀπ' τὴν τραγικότητα ἐνὸς λησμονημένου φόνου.

Τώρα μποροῦμε νὰ διακρίνουμε καλλίτερα καὶ νὰ κατανοήσουμε τὴν το-
τεμικὴν προέλευση τοῦ ἐθίμου στὸν Κιοπέκ - μπέη. Νὰ συσχετίσουμε καὶ νὰ
δοῦμε τὰ στοιχεῖα πού τὸ ἀπαρτίζουν καὶ νὰ καθωρίσουμε τελικὰ τίς βασι-
κὲς διαφορὰς πού παρουσιάζουν οἱ τρεῖς παραλλαγές τοῦ μύθου ἀναμεταξύ τους.

Δυὸ φάσεις χαρακτηρίζουν κυρίως τὴν ἐξέλιξη τοῦ Κιοπέκ - μπέη. Καὶ
στὴ μιὰ καθὼς καὶ στὴν ἄλλη περίπτωση, διαπιστώνουμε μιὰ ταυτότητα στὸ
μῦθο. Ὁ Κιοπέκ - μπέης μὲ τὴ διπλὴ ὑπόσταση, ὅπως μᾶς παρουσιάζεται,
εἶναι ὁ θύτης καὶ τὸ θῦμα μαζί. Ἐπιτόλαια ἀν ἐξεταστῆ, παρουσιάζεται ὡς
ἀντίφαση. Μὰ ἡ ἀντίφαση αὐτὴ δὲν εἶναι παρὰ μιὰ ἀπλούστατη μυθικὴ ἐκ-
φραση τῆς δισυπόστατης φύσης τῆς ἴδιας ἱεροτελεστίας, ὅπου ὁ λειτουργὸς
ἱερέας εἶναι ἡ προσωποποίηση τοῦ ἴδιου τοῦ θεοῦ. Καλλίτερα, αὐτὸς ὁ ἴδιος
ὁ θεός.

Τὸ ζῶο—σκύλος—τοτέμ, θυσιάζεται στὴν πρώτη φάση. Στὴ δευτέρῃ ὁ
θεός - βασιλιάς σκοτώνεται.

Κοινὴ ἢ καταγωγὴ τοῦ μύθου, ὅπως τὴν γνωρίσαμε παρακολουθώντας
τὴν πρὸ πάντων. Κοινὸς καὶ ὁ μετασχηματισμὸς του. Μόνον πού καθορίζει δυὸ
στάδια ἐξέλιξης στὸ τυπικὸ τῆς ἱεροτελεστίας. Ἡ πρώτη, ἡ ἀρχέγονη, ἢ
ἀρχαϊκὴ, ἢ τὴν πρῶτη καὶ ἡ δευτέρῃ, ἢ νεώτερη, περισσότερο ἐξελιγ-
μένη καὶ πνευματικώτερη.

Κατὰ δάθος ἐκφράζουν μιὰ καὶ τὴν ἴδια πράξη, ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ γεγο-
νός, ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ σύμβολο. Τὸ ἕνα συμπληρώνει τὸ ἄλλο καὶ ὑποδηλώνει,
πάντα σὲ τελευταῖα ἀνάλυση, τὴν προσπάθεια πού ἔκανε ὁ ἀνθρώπος γιὰ νὰ
κυριαρχήσει πάνω στὶς φυσικὰς δυνάμεις καὶ νὰ τίς κάνει ὑποχείριές του. Φυ-
σικὰ καὶ ἡ «μυστικὴ» ἢ ἡ μεταφυσικὴ ἀποψη, ἐκφράζει μιὰ πλευρὰ γιὰ τὸ
αἰώνιον στοιχεῖο τῆς ζωῆς. Τὸ «ἀεὶ ζητούμενον καὶ τὸ ἀεὶ ἀπορούμενον» καὶ
πού ὅλες οἱ θρησκείες ζήτησαν νὰ χύσουν τὸ παρήγορο δάλασμα στὶς ψυχὰς
τῶν ἀνθρώπων λυτρώνοντάς τες ἀπ' τὸ βαρὺ ἄγχος τῆς φθορᾶς.

Μὲ τὸ φωτιστέφανο τοῦ μαρτυρίου τοῦ θεοῦ καὶ μὲ τὸ θαῦμα τῆς ἀνά-
στασης, μέσα στὴν αἰώνια ἀνακύκλωση τῶν στοιχείων καὶ τὴ διαδοχὴ τους,
ἀπ' τὸν χειμῶνα στὴ λυτρωτικὴ Ἄνοιξη, τ' ἀναστάσιμα τοῦτα σύμβολα τῶν
θρησκείων, παραμένουν πάντα τὰ ἴδια, προσφέροντάς τὴ ζεῖδωρη παραμυθία
τους στὸ τραγικὸ καὶ μέγα ἀναπάντητο ἐρώτημα τῆς ὑπαρξῆς.

Γιὰ μᾶς ὁ Κιοπέκ - μπέης ἀποτελεῖ τὸ βασικὸ συμβολισμὸ τοῦ μύθου
πού ἐμπεριέχεται τόσο σ' αὐτόν, ὅσο καὶ στὶς δυὸ ἄλλες παραλλαγές. Δηλα-

δὴ στοὺς «Καλόγερους» καὶ στὸν «Κούκερο». Θὰ διακινδυνεύαμε μάλιστα τὴ
γνώμη νὰ ὑποστηρίξουμε πὼς τὸ ἀρχέτυπο εἶναι ὁ Κιοπέκ - μπέης κὶ ὄχι οἱ
«Καλόγεροι» πού εἶναι μεταγενέστεροι ἐξ αἰτίας τῶν πολλῶν νόθων στοιχείων
πού παρουσιάζονται σ' αὐτούς. Μὰ ὅπως καὶ νᾶναι καὶ οἱ τρεῖς παραλλαγές
βασίζονται στὸν ἴδιο μῦθο τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀναγέννησης. Τοῦ θεοῦ - ἀν-
θρώπου πού πεθαίνει, μὲ τὴ συμβολικὴ παράσταση τῆς σπορᾶς πού εἶναι τὸ
πρωτογενὲς στοιχεῖο τῆς ἀγροτικῆς μαγείας. Ἐνα δευτέρου στοιχεῖο τῆς ἴδιας
μαγείας ἢ «ιερογαμία» δὲν ὑπογραμμίζεται τόσο ἐντονα στὸν Κιοπέκ - μπέη,
ὅσο στὶς δυὸ ἄλλες παραλλαγές, παρ' ὅλο πού δὲν λείπει ὁλότελα, ἐνῶ τὸ «κα-
θαυτὸ» ὁλοφάνερο κὶ ἀναμφισβήτητο στοιχεῖο τοῦ τοτεμικοῦ συμβόλου στὸν
Κιοπέκ - μπέη λείπει ἀπ' τίς ἄλλες, χωρὶς ὅμως ν' ἀπουσιάζει ὁ βασικὸς χα-
ραχτήρας του.

Θὰ πρέπει νὰ σημειώσουμε ἐδῶ κὶ ἕνα ἄλλο χαρακτηριστικὸ γνώρισμα
πού παρουσιάζεται στὴν παραλλαγὴ τοῦ Κιοπέκ - μπέη τῶν Μεταξάδων καὶ
στοὺς «Καλόγερους» μὲ τὴν παρουσία τοῦ δευταγωνιστῆ πού παίζει τὸν
ρόλο τοῦ σπορέα. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ φανερώνει μιὰ ἄλλη φάση τοῦ δράματος
τῆ βασιλοκτονίας.

Θὰ πρόκειται γιὰ τὸν διάδοχο τοῦ βασιλιά, γιὰ τὸν νέο καὶ δυνατὸ ἀν-
τρα πού προκαλεῖ καὶ σκοτώνει τὸ γέρο βασιλιά. Ὁ Θόμψον (1) ἀναφέρει στὸ
ἀξιόλογο ἔργο του, μιὰ παράδοση στὴν Ὀλυμπία πού τὴν ἱστορεῖ ὁ Πλού-
ταρχος (2). Ὑστερα ἀπὸ μιὰ δοκιμασία (ἀγῶνα δρόμου ἢ ἀρματοδομίας) ὁ
νικητὴς ἀνακηρυσσόταν σὰ θεός - βασιλιάς τῆς χρονιάς. Ἄλλωστε καὶ οἱ
ἀγῶνες τῆς πάλης πού γίνονται στὴ Λάδη, πρέπει νὰ ἐξηγηθοῦν ὡς μακρι-
νὴ ἀπήχηση τῆς δοκιμασίας πού ἀποτελεῖ ἕνα μέρος στὸ κεφάλαιο τῆς μῆ-
σης (3) τῆς πρωτόγονης φυλετικῆς κοινωνίας, ὅπως μὲ τόση ἐνέργεια μᾶς
τὴν περιέγραψε ὁ Θόμψον καθὼς κὶ ὁ Μιούραϊν (4).

Ταύτη τὴ σκηνὴ μᾶς τὴν διέσωσε κὶ ὁ Ν. Ροδόινος (5) πού ἀναφέρει
πὼς στὴν πατρίδα του τὸ Ὀρτάκιο τῆς Ἀδριανούπολης, γινόταν ἀγῶνες πεν-
τάθλου (πήδημα, λιθὲρι, δρόμος, ἵπποδρομία καὶ πάλη). Στὰ κυριώτερα ἀθλη-
ματα πού ἦταν ὁ δρόμος, νικοῦσε πάντα, λέει, ἡ κανδῖνα (τοῦρ. λέξη πού
σημαίνει γυναίκα). Καὶ στὴν πάλη πού γινόταν ἀνάμεσα σ' αὐτὴν καὶ τ' ἕναν

1) Θόμψον Αἰσχόλος καὶ Ἀθῆναι (Ἑλλην. μετάφ. σελ. 133).

2) Πλούτ. Ἡθ. 675 ε'.

3) Θόμψον Κεφάλαιο μῆσης στὸ παραπάνω βιβλίον σελ. 109 κ. ἐ.

4) Ἀναφέρει πὼς ἡ τραγωδία βγήκε ἀπὸ ἕνα χορὸ μαγικὸ πού παρά-
σταινε τὸ θάνατο τῆς βλάστησης καὶ τὸ θριαμβικὸ ξαναγυρισμὸ της πού γινό-
ταν σὲ ἕξι φάσεις. α) ἀγῶνας στὸν ὁποῖο ὁ Δαίμων νικᾷ τὸν ἐχθρὸ του κὶ
εἶναι αὐτὸς πού ἀντιπροσωπεύει τὸν δαίμονα τῆς περασμένης χρονιάς β) ἕνα
πάθος ἢ καταστροφή πού συμβολίζει τὸ θάνατο τοῦ θεοῦ μὲ τὴ μορφή τῶν
σιτηρῶν πού σκορπίζονται στὴ γῆ (συμβολικὴ σπορὰ) γ) ἕναν μαντατοφόρο
πού φέρνει τὰ νέα δ) ἕνα θρῆνο κὶ ἕνα εὐθυμο σκοπὸ, μιὰ πού ὁ θάνατος
τοῦ παλιοῦ βασιλιά εἶναι καὶ ἀνάσταση μαζί μὲ τὴ διαδοχὴ τοῦ ξανανιωμέ-
νου ἢ καινούριου βασιλιά ε) τὴν ἀνακάλυψη ἢ τὴν ἀναγνώριση τοῦ ἐξαφανι-
μένου θεοῦ καὶ στ) τὰ ἐπιφάνεια καὶ τὴν ἐνδοξὴ ἀνάστασή του. Παράλληλα
ὁ Θόμψον τὴν ἴδια ἱερωσύνη τὴν περιλαμβάνει σὲ 3 στάδια: α) Μιὰ ὀργιαστι-
κὴ ἔξοδο στὴν ἐξοχή β) μιὰ ὠμοφαγικὴ μετάληψη καὶ γ) ἕνα θριαμβικὸ γυρισμὸ.

5) Δημήτρια, Θρακικά, τ. ΙΓ' 311 - 320.

ἀράπη (ἀκόλουθο τοῦ μπέη) νικόταν τελικά, καθὼς «τὴν ἔρριξε ὕπτια καὶ κάθησε πάνω της καὶ στάθηκε ἔτσι, ὅπως ἀφήνει ἔγκυον κανεὶς τὴ γυναίκα του». Καὶ οἱ δυο τοῦτες σκηνές μᾶς εἶναι γνώριμες ἀπ' τὴ γνωστὴ δοκιμασία τῆς μύησης, ποὺ ἀναφέραμε πρὶ πάνω, μὲ τὴν θεοποίηση τῶν νικητῶν ποὺ ἀποτελοῦσαν τὸ ἰδανικὸ ζευγάρι τῆς χρονιάς. Ὁ ἀντρας νικητῆς, θεός-βασιλιάς (1) κ' ἡ γυναίκα νικητριά, ἡ βασίλισσα. Τὸ τελικὸ τους σμίξιμο εἶναι ἡ τυπικὴ καὶ συνηθισμένη μαγικὴ πράξη τῆς ἱερογαμίας. Ἄλλὰ ὁ Ροδόινος μᾶς διέσωσε καὶ τὴ θριαμβευτικὴ ἐπάνοδο τοῦ νέου μπέη, δταν τὸν ὀδηγοῦσαν «παρπέρα» στὸ σπίτι του, ὅπου ἔπρεπε ὅλο τὸ χωριὸ νὰ κεραστεῖ καὶ νὰ εὐχηθεῖ τὴν καλὴ χρονιά.

Γιὰ νὰ τελειώσουμε θ' ἀναφέρουμε ἕνα ἀκόμα ἀπ' τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ τοτεμισμού, ποὺ εἶναι τὸ τοτεμικὸ δεῖπνο καὶ ποὺ βρίσκεται ἔμεσα στὸ μῦθο τοῦ Κιοπέκ - μπέη.

Ἡ θεία μετάληψη τοῦ τοτέμ «τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ θεοῦ» πραγματοποιεῖται ἀπ' τοὺς πιστοὺς τῆς μύησης καὶ ἐδῶ στὴν κοινὴ ἐστίαση μὲ τὴν κρασοκατάναυση τῶν ὀπαδῶν τοῦ Κιοπέκ - μπέη. Ἰδιαιτέρα πρέπει νὰ ὑπογραμμιστεῖ τὸ κόψιμο τῆς κουνουριάς (2) (μπουγάτσας ἢ πῆτας) ποὺ γίνεται στὴ Λάδη καὶ πιθανὸν νὰ συμβολίζει ἐκεῖ τὴ θυσία καὶ τὸ διαμελισμὸ τοῦ σφαγίου. Σὲ παλαιότερους καιροὺς ὅπωςδήποτε θὰ εἶχαμε σφαγὴ ζώου καὶ ποὺ τώρα γιὰ θρησκευτικοὺς λόγους (σ' αὐτὲς τὶς μέρες ἀπαγορεύεται αὐστηρὰ ἡ κρεοφαγία) ἀντικατεστάθηκε μὲ τὸ συμβολικὸ μοίρασμα τῆς πῆτας.

Τὸ βούτηγμα στὸ ποτάμι τοῦ Κιοπέκ - μπέη ἰδιαιτέρα στὴν παραλλαγὴ τοῦ Κιοπέκ - μπέη καὶ τοῦ «Κούκερο» εἶναι ἕνας τύπος καθαρμοῦ (3). Στὴ γονιμοποιὸ δυνάμη τοῦ νεροῦ κλείνει τὸ στοιχεῖο τῆς ἀνανέωσης. Ἄλλοι δλέπουν στὸ καθαρτήριο χαραχτήρα ἱεροτελεστικὸ — τὸ διώξιμο τοῦ βασιλιά-θεοῦ.

Ἐμεῖς προτιμᾶμε τὴν πρώτη ἀποψη, ὅπως τὸ ἴδιο καὶ γιὰ τὸ κόψιμο τῆς χάρτινης γαγκαούλας του (περικεφαλαίας) ποὺ ἔχει τὴν ἴδια καθαρτικὴ προέλευση. Ὅσο γιὰ τὸ τοποῦζι ποὺ κρατοῦσε ὁ Κιοπέκ - μπέης τῆς Ἀδριανούπολης (4) σὰν σκῆπτρο, (μακρὸ ματσούκι ποὺ στρογγύλευε στὴν ἀκρὴ του κῆταν τίς πρὶ πολλὰς φορὲς ἐπιχρυσωμένο), χωρὶς ἄλλο μᾶς θυμίζει τὸν φαλλό, τὸ σύμβολο τῆς γονιμικῆς δυνάμεις τῆς φύσεις.

Πολλοὶ ἀναρωτιοῦνται ἂν τὸ ἔθιμο τοῦ Κιοπέκ - μπέη ἔχει σχέση μὲ τὴ λατρεία τοῦ Διόνυσου κατὰ κάποιον τρόπο καὶ ἂν ἡ προέλευσή του εἶναι ἐλληνικὴ ἢ προελληνικὴ ἢ ἐξελληνικὴ. Τὸ ρῶτημα νομίζω, πῶς ἂν δὲν εἶναι χωρὶς περιεχόμενο ἀποτελεῖ στὴ δάση του μιὰ κοινοτυπία. Ἡ διαπίστωση μονάχα τῆς τοτεμικῆς προέλευσις τοῦ μῦθου ἀρκεῖ νὰ φωτίσει τὸ πρόβλημα.

Ἄλλὰ καὶ πάλι ἂν θὰ θέλαμε ν' ἀναγάγουμε τίς γιορτὲς αὐτῆς, ὅπως

1) Τοῦ ἰδίου. Σὲ ὑποσημείωση σ. 312, στὸ Λίδιτσα ὁ μπέης λεγόταν βασιλιάς.

2) Κοίτα περιγραφή τοῦ Ν. Ροδόινου καὶ Π. Παπαχριστοδούλου, τὰ Δημήτρια ἢ ὁ Μπέης Ἀρχ. Θρ. Γλ. Θησ. τ. ΙΣΤ' σ. 325.

3) Βλέπε σχόλιο μου στὴ μετάφραση τοῦ «Οἰδίποδα Τυράννου» τοῦ Σοφοκλή σελ. 78 Ἀθήνα 1948.

4) Κ. Κουρτίδης. Ἡ σκυλοδευτέρα. Ἀρχεῖον, τ. Ε', 92 - 4. Π. Παπαχριστοδούλου, τὰ Δημήτρια, ἢ ὁ Μπέης, Ἀρχ. Θρ. Λαογ. Γλῶσ. Θησ. ΙΣΤ'.

ἔκανε ὁ Ν. Πολίτης μιλώντας γιὰ τὸν «Κούκερο» (1) καὶ ποὺ τὰ κύρια γνωρίσματά του τᾶβρισκε στὰ Ἑλληνορωμαϊκὰ Κρόνια καὶ τὰ Σατουρνάλια, γιορτὲς ποὺ εἶχαν καὶ αὐτὲς σκοπὸ νὰ προκαλέσουν τὴν εὐφορία τῆς γῆς, μὲ τὸ βασικὸ γνωρίσμα τῆς ἐκλογῆς τοῦ βασιλιά, ποὺ τὸν γύριζαν πάνω στὸ ἄρμα καὶ στὸ τέλος τὸν σκότωναν. Ὅπως καὶ στίς γιορτὲς τοῦ Διονύσου τ' Ἀνθεστήρια, καθὼς θέλει ὁ Βιζυηνὸς καὶ ὁ Ι. Μαγκριώτης, τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ἕνα καὶ τὸ αὐτό. Τὸ βασικὸ ἐρώτημα παραμένει ἀναπάντητο, γιὰτὶ ἀπλῶς ὑποσημειώνει μιὰ συγγένεια καὶ τίποτα παραπάνω.

Ἄλλοιῶς εἰπωμένο θάταν τὸ ἴδιο σὰ νὰ θέλαμε νὰ δεχτοῦμε καὶ τὸ δογματισμὸ τοῦ Ἡρόδοτου (2) ποὺ ἔβλεπε τὴν Αἴγυπτο σὰ μοναδικὴ κληρονόμὸ τῆς τοτεμικῆς μύησης τοῦ γένους, πράγμα ποὺ ἄλλοι κάλλιστα θὰ μπορούσαν νὰ τ' ἀποδώσουν σὲ Μεσοποταμιανές, Ἀσυριακές, Βαβυλωνιακές, Φρυγικὲς ἢ Ἰνδικὲς ἐπιδράσεις.

Ἄλλὰ τότε καὶ τὰ λογῆς - λογῆς «μυστήρια» εἶτε λέγονται ὄργια τοῦ Σάκια, Ὀσιρικά, Καβεῖρια, Ἀδώνια, Ὀρφικά, Βακχανάλια, κ.τ.λ. ἀπὸ κάπου θάπρεπε νάχουν τὴν ἀρχὴ τους. Καὶ αὐτὰ μὲ τὴ σειρά τους θὰ μπορούσαν νὰ διεκδικήσουν γιὰ τὸν ἑαυτὸ τους τὸ προβάδισμα. Ἄλλὰ τίποτα δὲ συμβαίνει ἀπ' ὅλα αὐτὰ. Γιὰ μᾶς ἴσα - ἴσα ἕνα πρᾶγμα καταδείχνουν ὅλες αὐτὲς οἱ τελετὲς καὶ τὰ μυστήρια: Τὴ μοναδικὴ καὶ ἀδιαφιλονίκητη τοτεμικὴ τους καταγωγὴ, ποὺ κάποτε ὑπῆρξε, ὅπως φαίνεται, παντοῦ σὲ ὅλους τοὺς τόπους καὶ τοὺς λαοὺς κοινῇ.

Γι' αὐτὸ καὶ ὑποστηρίζουμε πῶς ὁ Κιοπέκ - μπέης, ποὺ εἶναι κατάλοιπο ἐνὸς τελετουργικοῦ πρότυπου, τοῦ θανάτου καὶ τοῦ ξαναγεννημοῦ στὴν πρωτόγονη μύηση τοῦ γένους, κατὰ τὴν τοτεμικὴ περίοδο, εἶναι τὸ θεμέλιο καὶ ἡ ρίζα ποὺ πάνω σ' αὐτὴν στηρίχτηκαν ὅλες οἱ ἀρχαῖες λατρεῖες, μὴδ' αὐτῆς τῆς θρησκείας τοῦ Διονύσου ἢ τῶν ἄλλων συγγενῶν ἄλλοδαπῶν θεῶν καὶ πῶς κατὰ φυσικὴ συνέπεια, ἀπ' τὸ τελετουργικὸ αὐτῆς τῆς μύησης καὶ τοὺς μυστικούς θιάσους ποὺ διέσωσαν μέσα στὸ χρόνο, σὲ τροποποιημένη μορφή τὴ συγκρότησε καὶ τὴ λειτουργία τοῦ τοτεμικοῦ γένους, προήλθε ὁ μεταγενέστερος διθύραμβος ποὺ μετοχηματίσθηκε στὸ αἰσθητικὸ καὶ τελειωμένο εἶδος, στὴν ἀποθέωση τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης, τὴν Τραγωδίαν.

1) Ν. Πολίτης. Παραδόσεις, 1264.

2) Ἡρόδοτος 11, 49.

Κ. ΘΡΑΚΙΩΤΗΣ

ΑΠΟ ΜΗΝΑ ΣΕ ΜΗΝΑ

ΣΧΟΛΙΑ ΚΑΙ ΓΝΩΜΕΣ

ΟΙ «ΝΕΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ» ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΑΛΑΜΑ

Ο μελετητής του Παλαμικού έργου Αντρέας Καραντώνης, πρότεινε: το 1959, που συμπληρώνονται εκατό χρόνια απ' τη γέννηση του Ποιητή, να γίνουν πανελλήνιες πνευματικές εκδηλώσεις και να τιμηθεί το έργο του δημιουργού του Δωδεκάλογου του Γύφτου.

Αν και λίγος καιρός πέρασε από τότε, που ρίχτηκε η ιδέα, οι εκδηλώσεις αυτές, τα άρθρα, οι διαλέξεις, τα κριτικά μελετήματα, μέρα με τη μέρα πληθαίνουν. Τα λογοτεχνικά σωματεία και τα πνευματικά μας ιδρύματα έτοιμάζονται να δώσουν το παρόν, τιμώντας τον ποιητή. Παλαιοί και νέοι, γράφουν αναλύοντας και κρίνοντας το πολυσύνθετο έργο του Παλαμά.

Οι «Νέοι Σταθμοί» σαν όργανο νέων ανθρώπων, καλούν τους συνεργάτες και φίλους των, να στείλουν άρθρα και μελέτες, φωτίζοντας ο καθένας με την άποψή του την Παλαμική δημιουργία.

Στο έρχόμενο τεύχος των «Νέων Σταθμών» που θα είναι αφιερωμένο στον Παλαμά, σά μιιά συμμετοχή στον πανηγυρισμό των εκατό χρόνων από τη γέννησή του, θα δημοσιευτεί επιλογή απ' τα καλύτερα ποιήματά του και ειδικά άρθρα, μελέτες και ποιήματα, γραμμένα από τους Άγη Θέρο, Αύρα Θεοδώροπούλου, Γεώργιο Σταμπολή, Γ. Σταυρόπουλο, Φώτο Γιοφύλλη, Κώστα Θρακιώτη, Π. Τριαντάφυλλο, Γε. Αμπάτη, Γιωργή Κότσιρα, Στ. Τσακίρη, Κώστα Λουκάκη, Κ. Παπαδαντωνάκη και άλλους.

Το εξώφυλλο του πολυσέλιδου αυτού τεύχους θα έχει σκίτσο του καλλιτέχνη Γεράσιμου Γρηγόρη.

Πότε συμπληρώθηκε ή Μιρέϊγ του Φρ. Μιστράλ

Με τον έορτασμό στο Μαγιάν της Προβηγκίας όπου γεννήθηκε ο ποιητής Φρ. Μιστράλ, της εκατονταετηρίδος της «Μιρέϊγ», ενός από τα πιο ωραία και τα πιο έκτενη ποιήματά του, έγιναν κι' έδω κάποιες τιμητικές εκδηλώσεις για τον ποιητή του «Ελληνικού ύμνου», που τόσο ωραία μετέφερε στη γλώσσα μας ο Κωστής Παλαμάς. Οι εκδηλώσεις αυτές ξανάφεραν στο νοῦ μου τα τραγούδια του Προβηγκιανού ποιητή, που κατορθώνει με την ποιμενική σύριγγα να εκτελεί κάποτε συνθέσεις δραματικές και épικές, όπως «ή Μιρέϊγ» και το «τραγούδι του Ροδανού». Μαζί με τα ποιήματά του ξαναθυμήθηκα και ξαναδιάβασα κάποιες αυτοβιογραφικές σελίδες του με τον τίτλο «Η καταγωγή μου — αναμνήσεις και άφηγίσεις». Στις σελίδες αυτές, που έχουν έκδοθει από τον οίκο Πλόν, ο ποιητής αναφέρει, ανάμεσα στα τόσα ενδιαφέροντα για τη ζωή του και την ποιητική του δράση, πότε άρχισε και πότε έτελειωσε τη «Μιρέϊγ». Όπως διάβασα σε Άθηναϊκές εφημερίδες — Βήμα 1 και 5 Φεβρουαρίου 1959 κ. λ. π. — ή Μιρέϊγ συνεπληρώθη στις 2 Φεβρουαρίου του 1859. Όσοσο στο βιβλίο που ανέφερα ο Φρ. Μιστράλ γράφει (σελ. 218) ότι τον Αύγουστο του 1856 στο Παρίσι διάβασε το έργο τελειωμένο στον ποιητή Αδόλφο Ντυμά, που εξέφρασε το θαυμασμό του και που έσπευσε — στις 26 Αύγουστου 1856, όπως σημειώνει ο Μιστράλ — να στείλει ένα γράμμα στην εφημερίδα της Γαλλίας για ν' αναγγείλει ότι έχει στα χέρια του, «το ποίημα που ζητούσαν από την ωραία, μεσημβρινή πατρίδα μας, που αποτελείται

από δώδεκα άσματα... το ποίημα της αιώνιας γλώσσας της, των άγιων πιστεών της και των άγνων ήθων της».

Το 1859 τυπώθηκε και κυκλοφόρησε ή Μιρέϊγ όπως φαίνεται από ένα γράμμα του Λαμαρτίνου — στον όποιο ό ποιητής έστειλε το πρώτο αντίτυπο — προς τον Ρεμπούλ το Μάρτιο του 1859.

Σύμφωνα λοιπόν με την άναμφισβήτητη αυτή μαρτυρία του Μιστράλ το 1959 συνεπληρώθησαν εκατό χρόνια από της έκτυπώσεως και κυκλοφορίας της «Μιρέϊγ» κι' όχι από της συμπληρώσεώς της, όπως έσφαλμένα γράφτηκε σε Άθηναϊκές εφημερίδες.

Γ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΥΟ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Άγαπητοί «Νέοι Σταθμοί»,

Μιά πληροφορία ήρθε στάφτια μου, πώς ό πρόεδρος της «Εταιρείας Έλλήνων Λογοτεχνών» κ. Άγης Θέρος πρόκειται να λανσάρει ένα μανιφέστο σχετικά με τα σημερινά γλωσσικά μας χάλια. Μακάρι! Και σαν τό δοῦμε, θά ποῦμε και μεις τη γνώμη μας. Όστόσο, μποροῦμε να υποδείξουμε, πώς τώρα που τό λογοτεχνικό τμήμα, ή Τάξη των Γραμμάτων της Άκαδημίας είναι καλά συγκροτημένη, άς πάρουν την πρωτοβουλία τά μέλη της και, συνεργαζόμενα με όσους άλλους δημιουργούς ή έπιστήμονες μποροῦνε να τους βοηθήσουν γόνιμα, άς άρχίσουν τη σύνταξη ενός γραμματικοορθογραφικού συστήματος, που όλοι πρώτα - πρώτα οι λογοτέχνες να τό δεχτούν ελεύτερα και να πειθαρχήσουν σ' αυτό, να υποπειθαρχήσουν. Και καταλαβαίνετε από μόνο του, βέβαια, πώς παρόμοιο πνευματικό σύνθεμα κι άποτέλεσμα της πιο όμαδικής συνεργασίας, γιοθητημένο μάλιστα κι από την όλότητα του λογοτεχνικού κόσμου, δέ μπορεί παρά να τό δεχτεί κι' ή οποιαδήποτε κυβέρνηση και να τό έπιβάλει στην Έκπαίδευση, τό λιγώτερο, σαν τό όριστικό για μιιά τουλάχιστο γενιά γραμματικοορθογρα-

φικό σύστημα. Μ' αυτό τον τρόπο, λέω, θά μπορέσουμε ναπολάψουμε μιιά γλωσσική όμοιομορφία, ή, τό λιγώτερο, θά περιοριστεί για καλά τό σημερινό γλωσσοορθογραφικό τσαλαμπουρδαλιό και ντροπή μας μέσ' στους καιρούς της θαματουργής άτομικής ενέργειας.

Π. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΣ

Άγαπητέ μου Κ. Νεστορίδη,

Εύχαριστώ πολύ τον κ. Δ. Σεϊτανίδη για την επανόρθωση που θέλησε να κάνει με τό γράμμα του στο 2ο φύλλο των «Νέων Σταθμών» σχετικά με τη μελέτη μου πάνω στον «Κιοπέκ - μπέη», για να μου αποδείξει ότι δήθεν ήταν άγνωστος στο Σουφλί. Μά αυτό τό έξιμο που μάς περιγράφει με τόνομα καμλούδια κι όχι καμπλούδια (καμλούδια θέλει να πεί, γιατί κείνο τό σύμφωνο π περισσεύει και δέν έχει καμιά θέση σύμφωνα με τη γλωσσολογία και με τό κανόνα των Βορειών ιδιωμάτων που τρώνε τά άτονα καταληχτικά ή μεσοσυλλαβικά φωνήεντα και τις άτονες δίφθογγες π. χ. πουλι >πλι, πηγάδι >πγάδ', καμπλούδια >καμλούδια κ.τ.λ.) φωνάζει από μακριά κι' είναι ό ίδιος ό Κιοπέκ - μπέης.

Μά και πάλι αν δέν ήθελα ν' άμφισβήτησω την καινούργια τούτη όνομασία, τη δέχομαι για να τον εύχαριστήσω, σαν μιιά παραλλαγή του Κιοπέκ - μπέη, άξιόλογη μάλιστα με την εμφάνιση και της καμήλας με τον άρχικαμηλιέρη που κρατάει την τοπούζα του και κυνηγάει τά σκυλιά, με τους καμηλιέρηδες κι' όλη τη σκυλοπαρέα του. Σάμπως περιέγραφα τίποτα διαφορετικό έγώ απ' ό,τι ό συμπαθέστατός μου και φίλος κ. Δ. Σεϊτανίδης; Μά όχι, άς μου έπιτρέψει κι' έγώ να έπιμείνω με τη σειρά μου και στην όνομασία και στο χρόνο και στον τρόπο που γινόταν τό έξιμο στο Σουφλί και μάλιστα έως τό 1930, όπως αναφέρω. Οι μαρτυρίες μου έκτός απ' την προσωπική μου έμπειρία και του φίλου συναδέλφου Στρατή Δολαμιδη, που έλαβε μάλιστα μέρος στην

κρασκατάνυξη στις χρονιές 1928—1930 με τόν θιασο του Κιοπέκ-μπέη, πού τόν άποτελοϋσαν Σουφλιώτες άγρότες και νινόταν στο καφενείο του κύρ Βαγγέλη Μπογιατζή, έχω άκόμα και πλήθος άλλες πληροφορίες από παλιότερους και γεροντόρους, ώστε να μη μοϋ μένει καμιά παραμικρή άμφιβολία για την άκρίβεια της περιγραφής και της τέλεσης του. "Άλλο πράμα ή όνομασία του. "Η Σκυλοδεϋτέρα τó πείς, ή Κιοπέκ-μπέη ή Σκυλάραπα (όπως τó θέλει ένας άλλος Σουφλιώτης δάσκαλος ό κ. Ζηκίδης) ή Σκυλαφέντη (όπως έγώ τó μεταφράζω) ή καμλούδια (όπως τó θέλει ό κ. Σεϊτανίδης) πρόκειται για τó ίδιο πανθρακικό έθιμο.

Αϋτά για την άποκατάσταση της άλήθειας.

Φιλικά

ΚΩΣΤΑΣ ΘΡΑΚΙΩΤΗΣ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Νίκου Μπαζιάνας: 'Ανήσυχες ώρες.

Πιστεύω πως ή ποίηση μπορεί να γραφεί σ' όποιαδήποτε μορφή είτε της παράδοσης είτε της σύγχρονης ελεύθερης στιχουργίας. Δέν είμαι προκατειλημένος, αντίθετα μάάλιστα θεωρώ τόν ελεύθερο στίχο δυσκολότερο άπ' τόν παράδοσιακό. 'Ωστόσο όμως θά ήταν καλό, οί νεώτεροι, προτιήτερα να είχαν μαθητέψει στο σχολείο της στιχουργικής, για να μπορούν να πειθαρχοϋν καμιά φορά τόν άφηνιασμένο Πήγασό τους στις άνάγκες μιας όχι τóσο άνώφελης θητείας, σ' ό,τι σχετίζεται με τó μέτρο, τó ρυθμό, τó κανονικό και μουσικό βάδισμα τού στίχου. Φυσικά, κι' άπ' τούς παραδοσιακούς θά ζητούσε κανείς κάποια ανανέωση στους έκφραστικούς τρόπους, τόνους περισσότερο προσωπικούς, ώστε ή φωνή τους να μην άποξενώνεται άπ' την σύγχρονη πραγματικότητα, ξεπέφτοντας σε μια ώχρη άπήχηση μουσειακών στοιχείων, ξεπερασμένης μορφής και ζωής τού παρελθόντος...

'Από την άποψη τούτη ό νέος

ποιητής κ. Ν. Μπαζιάνας πού με τις «'Ανήσυχες ώρες» του, αξιώθηκε τού πρώτου βραβείου τού Φιλαδέλφειου ποιητικού διαγωνισμού, με τούς άσφογους μετρικά στίχους του, δέν μπόρεσε άκόμα να ξεφύγει άπ' την έπιρροή τού Καρυωτάκη και τού Παλαμά και να έκφραστεί με μια δικιά του όλότελα φωνή. Πολύ δύσκολο βέβαια, και για ποιητές έμπειρους και δόκιμους, κι' όχι για ένα νέο πού πρωτοξεκινά, κι' άς έχει την καλλιέργεια και την μόρφωση πού έχει ό Ν. Μπαζιάνας. Τό να ξεφύγεις από προηγούμενες μνήμες, χωρίς καμιά αξίωση θελημένης πρωτοτυπίας, με την προβολή ενός πραγματικού ποιητικού ύφους, είναι ένας άθλος άπ' τούς πιο σκληρούς πού λίγοι κι' έκλεχτοί μπορούν να τó κατορθώσουν. 'Ο κ. Ν. Μπαζιάνας διαθέτει αξιόλογα στοιχεία πού μας κάνει να πιστεύουμε πως είναι σε θέση στο μέλλον να βρει τόνους, έξαιρετικά παρθενικούς, ζεστούς, μια πού δέν τού λείπει τó ζωντανό αίσημα, ή αίσθηση τού μέτρου, ή ευαισθησία και τó ποιητικό πάθος.

'Αντάνη Δρούγκα: Κραυγές και Φθινοπωρινή Συμφωνία.

Στυγνή και σκληρή έξομολόγηση είναι αϋτή πού θέλει να μας κάνει ό κ. Δρούγκας, πού φαίνεται να ζήλεψε τή δόξα τών «καταραμένων», ποιητών της σειράς Ρεμπώ, Μπωντλαίρ, για να θιμηθοϋμε και τόν δικό μας τόν Καβάφη ίσως και τόν Καββαδία.. Μά εκείνοι δέν κάνανε φιλολογία ή άν θέλετε, τó «βίτσιο» τους δέν ήταν μόνο πόζα, μά μπόρεσαν να τó κάνουν στίχο. Δέ φτάνει να χεις βίωμα «βιτιόζου» και να ποζάρεις γι' αϋτό. Πρέπει νασαι ποιητής για να φαίνεσαι, άφου τó θές, και «τέτοιος». 'Άλλά καλύτερα οί τέτοιες πόζες να τού λείπουν, γιατί όπως τουλάχιστο μας παρουσιάζεται στή δεύτερη συλλογή του ό κ. Α. Δρούγκας με τή «Φθινοπωρινή Συμφωνία» του, καθαρά ρομαντική, διαψεύδει παταγωδώς την προηγούμενη, και μας γίνεται πιο συμπαθητικός με την φιλολογική τούτη άφέλεια. Γιατί οί στίχοι του παρ' όλη τή βερμπαλιστική τηλεγραφική στιχοπλοκία του, αναδίνουν κάποια

μουσική χάρη και μ' όλες τις στιχουργικές άδεισιότητες του.

Φώτης Εύαγγελιάτου: Μηνύματα.

'Ο Φώτης Εύαγγελιάτος έχει μια φλογερή ιδιοσυγκρασία, ένα πάθος και μια έφεση μπροστά στο συγκλονιστικό δράμα της έποχής μας. Μάχεται να μεταφέρει στους στίχους του τούτη την καθημερινή άγωνία, προσπαθώντας να μας μεταδώσει τó μήνυμα μιας ειρήνης και μιας άνάστασης. Νόμιμη και θεμιτή ή ψυχική του κ' ή πνευματική τοποθέτηση, μά ώστόσο τó υλικό του μένει άμετουσίωτο. Δέν ολοκληρώνεται κι' ούτε γίνεται τóσο πειστικό, παρ' όλο τó ύψηλό κι' ώραίο ανθρωπιστικό ιδεαλισμό πού κλείνει.

Μιά άπ' τις πιο βασικές άδυναμίες του είναι πού δέν μπόρεσε να ξεχωρίσει άκόμα τή φιλολογία άπ' τόν στοιχείο εκείνα πού συνθέτουν τόν ποιητικό λόγο. Παρ' όλα αϋτά, ό κ. Φ. Εύαγγελιάτος έχει όλες τις δυνατότητες να ξεπεράσει, οϋτές του τις άδυναμίες. Οί πρωτόλειοι στίχοι του είναι στιγμές πού μας γίνονται συμπαθητικοί, γιατί φανερώνουν ένα προσωπικό βίωμα στέρεο και ύγιές. Τού χαρίζουμε δυό στίχους του:

Είναι ό χαμός σημαιοστόβλιστος,

μ' όλα της χαράς τά χρώματα.

'Ας μη ξεχνάει τó μεγάλο λόγο τού Σολωμού. Ποίηση δέν είναι να δείξεις φαντασία ή πάθος, μά να τά υποτάξεις τά στοιχεία αϋτά, με καιρό και με κόπο, στο νόημα της Τέχνης.

ΚΩΣΤΑΣ ΘΡΑΚΙΩΤΗΣ

ΕΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ

'Ο ζωγράφος μας κ. Βάσος Γερμενης, κατόπιν από μακροχρόνια παραμονή του στην 'Αθηναία, έγύρισε και έξέθεσε στον «Παρνασσό» 49 ζωγραφικά του έργα και 9 γλυπτικά. 'Η ζωγραφική τού κ. Γερμενη σημειώνει σημαντική πρόοδο. Αρχίζοντας από ένα ζωντανό και άδολον έμπρεσιονισμό, ό ζωγράφος μας πήρε μιάν εξέλιξη προς μια καθαρά προσωπική του δημιουργία. Τό

'Ελληνικό φώς στα τοπία του, ή άδρή αίσθηση της άτμόσφαιράς μας, ή χρωματική του έμπειρία, όλα μαζί σχηματίζουν μια καθαρή προσωπικότητα. Σε μια σειρά από τοπία της Μυκόνου με λάδι έμφανίζει όλα τά ζωντανά του προσόντα. Δέν υπάρχει τίποτε τó δειλό ή τó ψεύτικο μέσα σ' αϋτή την ζωγραφική. Παράλληλα δίνει ό Γερμενης τοπία και τύπους από την 'Αθηναία. 'Ολα ζωντανά με την ίδια άγνή έμπρεσιονιστική διάθεση. 'Εξ άλλου τά γλυπτά του, πού είναι προπάντων προτομές, δηλ. γλυπτικά πορτραίτα, έχουν ζωή, ακρίβεια και άσφάλεια. 'Ο κ. Γερμενης αξίζει τά ζωηρά μας συγχαρητήρια για τή νέα του εργασία.

Φ. ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ

ΜΑΘΗΤΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Λάβαμε τά δύο πρώτα τεύχη τού έφετεινού «'Αθηναίου», μηνιαίου περιοδικού τών μαθητών τού Κολλεγίου 'Αθηνών. Προσεγμένος και με ύλη καλοδιαλεγμένη για μαθητές, ό «'Αθηναίος» δίνει τó καθρέφτισμα μιας καρπερης πνευματικότητας στο Κολλέγιο. Πολλά άπ' τά άρθρα του δείχνουν μια πνευματική ώριμότητα πού ξεπερνά τά σχολικά όρια. Κι όλα, διηγήματα, μελέτες και ποιήματα, γραμμένα σε γλώσσα καθαρή κι ομοίομορφη, πού σπάνια συναντά κανείς σε μαθητικές εργασίες, δείχνουν πως οί μαθητές αϋτοί έχουν ξεκαθαρίσει μέσα τους και κατασταλάξει κιόλας αρκετά πράματα, κάνοντάς μας να έλπίζουμε βίσιμα πως ή γενιά πού μας έρχεται θάνσι τουλάχιστο τó ίδιο πρόσφορη στα γράμματα και τó πνεύμα με τις προηγούμενες.

**

Πλούσιο σε εμφάνιση είναι τó τελευταίο φύλλο τού περιοδικού «'Εφηβος» τού Προτύπου Λυκείου 'Αθηνών. Γράφεται και συντάσσεται από τούς μαθητές τού γυμνασίου. Μέσα στις σελίδες δημοσιεύονται

και ζωγραφικά σχέδια αξιοπρόσεχτα. Οι συνεργασίες των μαθητών είναι καλογραμμένες και σε στρωτή δημοτική γλώσσα. Στο περιοδικό δημοσιεύονται και κριτικές για διάφορα κινηματογραφικά και θεατρικά έργα, ξεχωρίζουν της 'Ανθούλας Δοξιάδη για τον «Καλό άνθρωπο» του Σε Τσουάν και Μ. Παπαζογλου για το «Δικτάτορα» του Τσαπλιν.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Υστερα από την κρίση που πέρασε ό «Σύνδεσμος Έλλήνων Λογογράφων» ή Γενική Συνέλευση των μελών ενέκρινε τη δράση του συμβουλίου και ψήφισε νέο Συμβούλιο με Πρόεδρο τον κ. Γ. Σταμπολή, και αντί του κ. Π. Μαρκάτη, γενικό Γραμματέα τον κ. Γ. Άμπάτη.

— Όπως μαθαίνουμε το νέο Συμβούλιο αποφάσισε να πάρει μέρος στις γιορτές για τα εκατόχρονα του Παλαμά, οργανώνοντας μία σειρά από διαλέξεις. Θα ακολουθήσουν διαλέξεις για τον Καβάφη, Σολωμό κ.λ.π. Επίσης, τιμώντας το μέλος του Συνδέσμου Γ. Πράτσικα, αποφάσισε να οργανώσει τιμητικό γεύμα με την ευκαιρία της άπονομής σ' αυτόν απ' τη Γαλλική Κυβέρνηση του Παρασήμου της Λεγεώνας της τιμής.

Στο τελευταίο τεύχος του λογοτεχνικού περιοδικού της Φλωρεντίας «Cingia», που διευθύνεται από τον ποιητή Carlo Galasso, αφιερώνεται μία σελίδα στον συνεργάτη μας κ. Φώτο Γιοφύλλη. Δημοσιεύεται σ'

αυτό σύντομο σημείωμα για τη ζωή και για το έργο του ποιητή μας, μαζί με την εικόνα του. Στο σημείωμα τούτο τονίζεται η εργασία του κ. Γιοφύλλη στην τέχνη μας και στη λογοτεχνία μας, ιδιαίτερα στην ποίησή μας. Μαζί με το σημείωμα δημοσιεύεται και μετάφραση σε ρυθμικούς Ιταλικούς στίχους των ποιημάτων του κ. Γιοφύλλη «Τό Άλογο», «Ο Ίσκιος της κληματαριάς» και «Ροδακινιά». Η μετάφραση έγινε από τον Τζούλιο Καίμη.

ΤΣΙΚΛΕΤΣ
Αρωματικές

Chiclets

Αρωσιτικές

ADAMS

Λευκαίνουν τα δόντια

ΤΣΙΚΛΕΤΣ ΘΑ ΠΗ ΑΔΑΜΣ
ΚΑΙ ΑΔΑΜΣ ΘΑ ΠΗ ΤΣΙΚΛΕΤΣ

Διευθυντής: Κ. Π. ΝΕΣΤΟΡΙΔΗΣ
'Αλληλογραφία «ΝΕΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ» Σόλωνος 121
Συνδρομές: 'Ετήσια δρχ. 50.— 'Εξαμηνή δρχ. 30.—
Συνδρομές 'Εξωτερικού Δολ. 3.—
'Εμβάσματα: Κ. Νεστορίδης, Σπετσών 152, 'Αθήνα
Χειρόγραφα δημοσιεύσιμα ή μη δέν επιστρέφονται
Βιβλία για κριτική αντίτυπα δύο

Διευθύνσεις συμφώνως τῷ νόμῳ: Διευθυντής Κώστας Νεστορίδης Σπετσών 152
Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Σ. Γσακίρης, Σόλωνος 121 — 'Αθήνα

"ΔΡΑΞ"

**ΒΟΗΘΗΣΤΕ ΤΟ
ΣΤΑ ΠΡΩΤΑ ΤΟΥ
ΒΗΜΑΤΑ...**

...Μέ προϊόντα

* ΑΝΘΟΣ ΑΡΑΒΟΣΙΤΟΥ * ΑΝΘΟΣ ΟΡΥΖΗΣ

ΓΙΩΤΗ

ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΤΡΟΦΩΝ «Ι. ΓΙΩΤΗΣ» Ο.Ε.
ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΚΑΛΑΡΗ 80 ΤΗΛ. 880.791. ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΙΚΤΙΝΟΥ 3 ΤΗΛ. 527.900

ΑΓΟΡΑΖΕΤΕ ΠΑΝΤΟΤΕ
ΤΑ ΚΡΑΤΙΚΑ ΛΑΧΕΙΑ

Με τὸ **ΕΘΝΙΚΟΝ** καὶ τὸ

ΛΑΪΚΟΝ λαχείον

θὰ εὑρετε κάποτε μίαν καλὴν τύχην.

ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΕΤΗΣΙΑ ΚΕΡΔΗ

διὰ τοὺς ἀγοραστὰς ἀμφοτέρων τῶν Λαχείων

Δρχ. 250.000.000